

Pro gradu -tutkielma

Aluetiede

Kehitysmaantiede

HYVINVOINTIMITTAREIDEN JA KOETUN HYVIVOINNIN
VÄLINEN KVANTITATIIVINEN VERTAILU SUOMESSA
2002–2016

Jenni Lintunen

2020

Ohjaajat:

Professori Markku Löytönen
PhD Mikko Weckroth

HELSINGIN YLIOPISTO
MATEMAATTIS-LUONNONTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
GEOTIETEIDEN JA MAANTIETEEN OSASTO
MAANTIEDE

PL 64 (Gustaf Hällströmin katu 2)
00014 Helsingin yliopisto

Tiedekunta		Osasto
Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta		Geotieteiden ja maantieteen osasto
Tekijä		
Jenni Tuulia Lintunen		
Tutkielman otsikko		
Hyvinvointimittareiden ja koetun hyvinvoinnin välinen kvantitatiivinen vertailu Suomessa 2002–2016		
Koulutusohjelma ja opintosuunta		
Aluetieteen maisteriohjelma, kehitysmaantiede		
Tutkielman taso	Aika	Sivumäärä
Pro gradu -tutkielma, 40 opintopistettä	Toukokuu 2020	106 + 8 liitteet
<p>Tiivistelmä</p> <p>Useat Suomesta tehdyt hyvinvointimittaukset kuvaavat suomalaisten olevan yksi maailman onnellisimmista kansoista. Moni suomalainen ei kuitenkaan koe samaistuvansa näihin hyvinvointimittausten tuloksiin, eivätkä Suomen synkät mielenterveys- ja itsemurhatilastotkaan puolla suomalaisten koetun hyvinvoinnin puolesta. Hyvinvointimittarit eivät mittaa subjektiivista hyvinvointia. Suomesta tehdyt hyvinvointimittaukset ovat resurssipainotteisia ja keskittyvät koetun hyvinvoinnin sijasta mittaamaan hyvinvoinnin edellytyksiä, kuten taloudellisia tai yhteiskunnallisia tekijöitä.</p> <p>Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miten hyvinvointimittareiden tulokset vastaavat suomalaisten koetun hyvinvoinnin tasoa ja kehitystä vuosien 2002–2016 välillä. Lisäksi tutkitaan miten hyvinvointimittarit onnistuvat kuvaamaan eri sosioekonomisten ryhmien koettua hyvinvointia. Tutkielma on kvantitatiivinen vertailu, jossa hyödynnetään kuvailevan tilastotieteen menetelmiä. Tarkastellut hyvinvointimittarit ovat HDI, HPI, SSI, Gini-kerroin, ISEW, GPI ja BKT. Koetun hyvinvoinnin aineistona käytetään Eurooppalaisen sosiaalitutkimuksen elämäntyytyväisyyden tilastomuuttujaa.</p> <p>Tutkielman tulokset osoittavat, ettei hyvinvointimittareiden antama kuva Suomen hyvinvoinnin tasosta vastaa suomalaisten koetun hyvinvoinnin tasoa. HDI ja SSI kuvaavat hyvinvoinnin tason tarkasteltuja elämäntyytyväisyyksiä korkeampana, sekä HPI ja Gini-indeksi alhaisempana. Ainoastaan Gini-indeksin kuvaama hyvinvoinnin taso vastaa työttömien elämäntyytyväisyyden tasoa. Hyvinvointimittareiden tulosten kehityksissä on kuitenkin havaittavissa joitakin yhteneväisyyksiä suomalaisten koetun hyvinvoinnin kehityksen kanssa. Gini-kerroin ja SSI pysyvät suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden sekä opiskelijoiden ja eläkeläisten elämäntyytyväisyyksien tavoin stabiileina tutkitulla aikavälillä. HDI:ssa ja työssäkäyvien elämäntyytyväisyydessä on havaittavissa loivaa, yhteneväistä kasvua. HPI ja GPI ovat keskimääräiseen elämäntyytyväisyyteen verrattuna laskusuuntaisempia, mutta etenkin GPI:ssa on havaittavissa työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kanssa yhteneviä vuosittaisia muutoksia. ISEW:n ja BKT:n kehitys on huomattavasti vaihtelevampaa ja kasvusuuntaisempaa kuin suomalaisten elämäntyytyväisyyden kehitys.</p> <p>Koetun- ja resurssipainotteisen hyvinvoinnin mittaamista pidetään usein kahtena keskenään kilpailevana näkökulmana, vaikka kokonaishyvinvointi muodostuu sekä subjektiivisista että objektiivisista tekijöistä. Nykyisten resurssipainotteisten hyvinvointimittareiden rinnalla tulisi mitata myös hyvinvoinnin subjektiivista puolta, sillä koettu hyvinvointi on oleellinen osa väestön kehitystä ja terveyttä.</p>		
Avainsanat		
Subjektiivinen hyvinvointi, koettu hyvinvointi, elämäntyytyväisyys, hyvinvointimittari, sosioekonomiset erot		
Säilytyspaikka		
Helsingin yliopiston digitaalinen arkisto E-thesis/HELDA		
Muita tietoja		

Faculty		Department	
Faculty of Science		Department of Geosciences and Geography	
Author			
Jenni Tuulia Lintunen			
Title of thesis			
A quantitative comparison between wellbeing measures and life satisfaction in Finland 2002–2016			
Programme and study track			
Master's programme in Regional Studies, Development Geography			
Level of the thesis	Date	Number of pages	
Master's thesis, 40 credits	May 2020	106 + 8 appendixes	
<p>Abstract</p> <p>Most of the happiness and well-being surveys are showing that Finland is one of the happiest countries in the world. Many of the Finnish people can't relate to these results. Neither the mental health statistics nor suicide rates in Finland are speaking for the well-being of Finnish people. The reason is that the well-being is traditionally measured by objective indicators that include only economic and social factors. The measurements are not measuring subjective well-being despite that it's essential part for the demographic development and population health.</p> <p>The study investigates how the well-being measures correspond with subjective well-being in Finland years 2002-2016. The research also examines how the well-being measurements are able to measure subjective well-being of different socio-economic groups. The study is a quantitative comparison between descriptive statistics of objective well-being measures and life satisfaction. The examined wellbeing measures are HDI, HPI, SSI, Gini co-efficient, ISEW, GPI and GDP. The life satisfaction attribute data is from European Social Survey.</p> <p>The results of the study show that the examined well-being measures don't correspond with the level of subjective well-being in Finland. HDI and SSI are higher than life satisfaction. HPI and Gini co-efficient are lower than life satisfaction. Only Gini co-efficient corresponds with the level of life satisfaction experienced from unemployed. Nevertheless the results show that there is some corresponding with the fluctuation of some of the well-being measures and subjective well-being. Gini co-efficient and SSI are as stable as average life satisfaction in Finland and life satisfaction experienced from students and pensioners. HDI has similar slight growth with life satisfaction experienced from laborers. HPI and GPI are more declining compared to the life satisfactions. GPI has similar fluctuation with life satisfaction experienced from unemployed. ISEW and GDP are showing significantly more increase and fluctuation compared to life satisfaction.</p> <p>Subjective and objective well-being are often seen as two separate dimensions. The fact is that overall well-being is formed from both of the dimensions. That is why well-being should be measured with both, subjective and objective measurements.</p>			
Keywords			
Subjective well-being, life satisfaction, well-being measure, socioeconomic differences			
Where deposited			
University of Helsinki electronic theses library E-thesis/HELDA			
Additional information			

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
1.1. Tutkimuksen tavoitteet	7
1.2. Tutkimuskysymykset.....	8
1.3. Tutkimusasetelma.....	8
1.4. Tutkimuksen rakenne	9
2 TEORIA.....	10
2.1. Hyvinvoinnin mittaamisen resurssipainotteinen historia	10
2.2. Subjektiiivisen hyvinvoinnin muuttujat.....	12
2.3. Aluetieteellisiä näkökulmia subjektiiiviseen hyvinvointiin	15
2.4. Subjektiiivinen hyvinvointi osaksi hyvinvoinnin mittaamista?.....	17
2.5. Hyvinvoinnin epätasa-arvon kasvu	20
2.6. Hyvinvointimittaukset osana yhteiskuntapolitiikkaa	22
2.7. Tutkimuskäsitteet	25
3 AINEISTO JA MENETELMÄT	26
3.1. Koettu hyvinvointi.....	26
3.2. Hyvinvointimittarit	30
3.2.1. Inhimillisen kehityksen indeksi.....	31
3.2.2. Onnellisen planeetan indeksi.....	32
3.2.3. Kestävän yhteiskunnan indeksi	33
3.2.4. Gini-kerroin	35
3.2.5. Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi.....	36
3.2.6. Aidon kehityksen indikaattori	36
3.2.7. Bruttokansantuote.....	37
3.3. Aikasarja 2002–2016.....	38
3.4. Kvantitatiiviset vertailumenetelmät.....	39
3.4.1. Hyvinvoinnin tason vertailumenetelmät	41
3.4.2. Hyvinvoinnin kehityksen vertailumenetelmät.....	42

4 ANALYYSI	45
4.1. Hyvinvointimittareiden ja koetun hyvinvoinnin vertailu	45
4.1.1. Inhimillisen kehityksen indeksin vertailu	45
4.1.2. Onnellisen planeetan indeksin vertailu	48
4.1.3. Kestävän yhteiskunnan indeksin vertailu	51
4.1.4. Gini-kertoimen vertailu	53
4.1.5. Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksin vertailu	56
4.1.6. Aidon kehityksen indikaattorin vertailu	59
4.1.7. Bruttokansantuotteen vertailu	62
4.2. Tulokset	65
4.2.1. Miten hyvinvointimittareiden tulokset vastaavat koettua hyvinvointia	65
4.2.2. Kuvaavatko hyvinvointimittarit sosioekonomisten ryhmien koettuja hyvinvointeja	70
5 POHDINTA	79
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	88
7 KIRJALLISUUS	90
LIITTEET	107

1 JOHDANTO

Suomalaiset ovat jo kolmatta vuotta peräkkäin maailman onnellisin kansa, toteaa Yhdistyneiden kansakuntien vuoden 2020 *The World Happiness Report* –tutkimus (Helliwell et al. 2020). Monen suomalaisen on kuitenkin vaikea samaistua tähän, sillä samaa aikaa suomalaiset sijoittuvat myös masennus- ja itsemurhatilastojen kärkipäähän. Useampien muiden onnellisuusvertailussa Suomea heikommin sijoittuneiden maiden itsemurha- ja mielenterveystilastot eivät puolestaan näytä yhtä synkiltä. (Bray & Gunnell 2006; Depressive disorders 2017.)

Mikä tekee suomalaisista *The World Happiness Report* -tutkimuksen mukaan maailman onnellisimman kansan? Tämän selvittämiseksi tulee tarkastella mitä tutkimuksella todellisuudessa mitataan. *The World Happiness Report* -tutkimus sisältää muun muassa korruptiota, demokratiaa, elinajanodotetta ja sosiaalista tukea mittaavia indikaattoreita (Helliwell et al. 2020). Onnistutaanko tämänkaltaisilla hyvinvoinnin edellytyksiä kuvaavilla muuttujilla mittaamaan toteutunutta, ihmisten kokemaa hyvinvointia?

Hyvinvoinnin mittaamiseksi tulee ensin pystyä määrittelemään mistä hyvinvointi muodostuu, eli mitä hyvinvointi on. Hyvinvointi on hyvin moniulotteinen käsite. Yhteiskunnallisesti vakiintunut käsitys hyvinvoinnista on usein vahvasti sidoksissa elinoloihin, kuten vaurauteen tai tuloihin. Tämä resurssikeskeinen ajattelu on ominaista etenkin Pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen perinteelle (Kainulainen 2011). Jo 1960-luvulla on kuitenkin havaittu, että hyvinvointi muodostuu objektiivisten tekijöiden lisäksi myös subjektiivisesta ulottuvuudesta (Veenhoven 1996).

Subjektiivisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan ihmisen kokemusta hyvinvoinnista. (Diener 1984.) Koetun hyvinvoinnin mittaaminen ei ole osa Pohjoismaista perinnettä. Vahvimmat juuret subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamisella on etenkin angloamerikkalaisissa maissa. (Kainulainen 2011.)

Vuonna 2009 Stiglitzin komitea julkaisi paljon julkisuutta saaneessa raportissaan pitkän listan kehitysehdotuksia väestön hyvinvoinnin mittaamiseksi. Koettu hyvinvointi oli tällöin suosittu tutkimusaihe ja uusia julkaisuja teemaan liittyen ilmestyi merkittävä määrä. Monen muun maan tavoin myös Suomen hallitus ilmaisi mielenkiintonsa hyvinvoinnin mittaamisen kehittämistä kohtaan (Valtioneuvoston tiedonanto 2010). Sittenkin keskustelu koetusta hyvinvoinnista tuntuu kuitenkin taas hiljentyneen.

Useissa maissa hallitusten tekemät leikkaukset ovat menneet hyvinvointiajattelun kanssa ristiin ja vaikuttaneet jopa heikentävästi kansalaisten koettuun hyvinvointiin (Frey & Stutzer 2002).

Suomessa erityisesti Helsingin yliopiston soveltavan tilastotieteen dosentti ja Tilastokeskuksen tutkimuspäällikkö Jukka Hoffrén on käsitellyt tarvetta liittää subjektiivisen hyvinvoinnin mittaaminen osaksi objektiivisia kehitysmittareita. Hoffrénin mukaan nykyiset kehitysmittaukset suuntautuvat lähinnä yhteiskunnallista päätöksentekoa tukeviin tekijöihin. (Hoffrén 2008.) Tuotantokeskeisen talouden tarkasteluun keskittyttäessä käytettävät analyysi- ja ennustemallit antavat harhaanjohtavan kuvan yhteiskunnan todellisen kehityksen kannalta (Hoffrén 2018).

Jo vuonna 1974 julkaistu Easterlin paradoksilla haluttiin todistaa, ettei etenäkään korkean tulotason maissa onnellisuus kasva enää tulojen kasvun kanssa samassa linjassa (Easterlin 1995). Silti hyvinvointimittareina käytetään yhä talouspainotteisia mittareita, kuten bruttokansantuotetta. Vuoden 2018 Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa *Hyvinvointitalouden mittareiden käyttökelpoisuus päätöksenteossa* Jukka Hoffrén kirjoittaa: ”Tällä hetkellä meillä ei ole käytössä yhteiskunnan hyvinvoinnin kehittymistä seuraavaa mittaria. Bruttokansantuote BKT ei ole hyvinvoinnin mittari. Sitä ei ole sellaiseksi koskaan kehitetty, eikä se koskaan ole sellainen ollut. Tilastovirastot ja tilastoasiantuntijat kautta maailman ovat jatkuvasti tästä huomauttaneet, mutta media toistuvasti tulkitsee BKT:n olevan hyvinvoinnin mittari” (Hoffrén 2018: 69).

Hyvinvointi on keskeinen käsite väestön ja yhteiskunnan kehitykselle. Kehitysmaantieteessä keskitytään usein hyvinvoinnin alueidenväliseen vertailuun esimerkiksi globaalin etelän ja pohjoisen välillä. Eriarvoistumista esiintyy kuitenkin myös näiden alueiden sisällä. Suomessa on tapahtunut merkittävää hyvinvoinnin kehitystä viimeisen sadan vuoden aikana, kun Suomi on noussut Venäjän vallan alta yhdeksi maailman hyvinvoivimmista yhteiskunnista (Saari 2011). Tästä menestyksestä huolimatta Suomessa on samalla tapahtunut länsimaiden nopein tulojen ja varallisuuden eriarvoistuminen. (Saari 2011.) Eriarvoistuminen voi näkyä myös subjektiivisessa hyvinvoinnissa. Sen takia on tarpeellista tarkastella koettua hyvinvointia eri sosioekonomisten väestöryhmien välillä.

Subjektiiivisen hyvinvoinnin tutkimista on ohjannut pitkään käsitys siitä, että koettu hyvinvointi on kokijakohtaista, eikä aluekohtaista (Morrison 2007). Alueellisilla tekijöillä on sittemmin havaittu olevan yhtä merkittävä vaikutus elämäntyytyväisyyteen kuin yksilöiden välisillä eroilla (Oswald & Wu 2010). Valtaosa tämänhetkisistä subjektiiivisen hyvinvoinnin alueellisuutta tutkivista tutkimuksista on sosiologien, taloustieteilijöiden ja psykologien tekemiä (Schwanen & Wang 2014). Subjektiiivisen hyvinvoinnin tietovarantoja on maantieteessä ryhdytty hyödyntämään moniin muihin tieteenaloihin verrattuna melko hitaasti (Weckroth 2017). Vähitellen myös maantieteilijöiden kiinnostus subjektiiivista hyvinvointia kohtaan on alkanut herätä, kun hyvinvointi on viime vuosikymmeninä alettu ymmärtää elämänlaadullisen indikaattorin lisäksi myös yhteiskuntapoliittisena käsitteenä. (Fleuret & Atkinson 2007; Ballas 2013; Schwanen & Wang 2014). Monitieteellisenä tieteenalana myös maantieteessä voidaan nähdä potentiaalia hyvinvointitutkimuksen edistämisen saralla.

Subjektiiivisen hyvinvoinnin tutkimisella voidaan edistää väestön koetun hyvinvoinnin mittaamenetelmiä. Koetun hyvinvoinnin seuranta auttaa arvioimaan yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon vaikuttavuutta ja mahdollistaa tätä kautta kehittämään väestön hyvinvointia entistä kattavammin.

1.1. Tutkimuksen tavoitteet

Tutkielmassa vertaillaan koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden tuloksia Suomesta vuosien 2002–2016 välillä. Tutkielman tavoitteena on tunnistaa eri hyvinvointimittareiden tulosten ja ihmisten koetun hyvinvoinnin tason sekä kehityksen välisiä yhteneväisyyksiä ja eroja tutkitulla aikavälillä. Tutkielmalla halutaan tunnistaa tarkastelluista hyvinvointimittareista ne, joiden tuloksissa on havaittavissa selkeitä yhteneväisyyksiä tai eroavaisuuksia väestön koetun hyvinvoinnin kanssa.

Tutkielman vertailun tarkoituksena on asettaa rinnakkain objektiiviset hyvinvointimittarit ja subjektiiivinen hyvinvointi. Rinnakkain asettelulla halutaan selvittää miten tarkasteltujen hyvinvointimittareiden tulokset vastaavat tai eroavat väestön koetusta hyvinvoinnista. Tällä halutaan selvittää tarvetta koetun hyvinvoinnin mittaamiselle nykyisten objektiivisten hyvinvointimittareiden rinnalla tai osana niitä.

Tutkielman tarkoituksena on tuoda esille koetun hyvinvoinnin rooli osana valtion ja eri väestöryhmien kehitystä.

Tutkielmalla pyritään osoittamaan nykyisten käytössä olevien resurssipainotteisten hyvinvointimittareiden mahdollisia kehitystarpeita subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamisen suhteen. Tutkielmasta saatua tietoa voidaan hyödyntää jo olemassa olevien hyvinvointimittareiden kehittämisen lisäksi myös uusien hyvinvointimittareiden luomisessa. Tavoitteena on, että hyvinvointimittareilla onnistuttaisiin tulevaisuudessa mittaamaan objektiivisen- ja subjektiivisen hyvinvoinnin muodostamaa kokonaishyvinvointia.

1.2. Tutkimuskysymykset

Vastaako tarkasteltujen hyvinvointimittareiden tulosten taso ja kehitys suomalaisten koetun hyvinvoinnin keskiarvoa ja kehitystä vuosien 2002–2016 välillä?

Miten tarkastellut hyvinvointimittarit onnistuvat kuvaamaan Suomen eri sosioekonomisten ryhmien koettujen hyvinvointien tasoa ja kehitystä vuosien 2002–2016 välillä?

1.3. Tutkimusasetelma

Tutkielma on kvantitatiivinen vertailu hyvinvointimittareiden tulosten ja koetun hyvinvoinnin tilastomuuttujien välillä aikasarjassa 2002–2016. Pitkittäistutkimusta käytetään aineistossa tapahtuvien muutosten havaitsemiseksi.

Kyseessä empiirinen tutkimus, jossa tutkielman lähtökohdaksi on koottu tutkimusaineisto koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden numeraalisista mittaustuloksista. Tutkimustulokset saadaan analysoimalla aineistoa kvantitatiivisin menetelmin. Kyseessä on kuvaileva tutkimus, eli tutkielmassa tarkastellaan yhteisvaihtelua tutkittujen muuttujien välillä, mutta ei niiden syy-seuraussuhteita.

Tutkielmassa käytetään abduktiivista päättelyä. Tutkielma ei perustu varsinaisesti mihinkään tiettyyn teoriaan, mutta eri teorioista etsitään vahvistusta tutkielmassa

tehtyjen havaintojen tukemiseksi (Eskola 2001). Tutkielma omaa kriittisen tutkimuksen piirteitä, sillä se kyseenalaistaa aiempien tutkimusten tukemana nykyisten hyvinvointimittareiden soveltuvuuden koetun hyvinvoinnin mittaamiseksi. Tutkielman lähtökohtana on pyrkimys osoittaa tarve oikeudenmukaisempien hyvinvointimittausten kehittämiselle.

1.4. Tutkimuksen rakenne

Tutkielma alkaa teoriaosuudella, jossa käsitellään aiempaa kirjallisuutta hyvinvoinnin mittaamisen resurssipainotteisesta historiasta, sekä subjektiivisen hyvinvoinnin astumisesta hyvinvointitutkimuksen kuvioihin. Lisäksi tarkastellaan aluetieteellisiä tutkimuksia subjektiivisesta hyvinvoinnista. Tästä edetään tarkastelemaan hyvinvoinnin epätasa-arvon kasvua Suomessa, sekä hyvinvointimittausten roolia yhteiskuntapolitiikassa. Teoriaosuus päättyy tutkielman kannalta keskeisempien tutkimuskäsitteiden määrittelyyn.

Teoriaosuutta seuraa tutkielmassa käytetyn aineiston ja menetelmien esittely. Siinä käydään läpi tutkielmassa tarkasteltavat hyvinvointimittarit ja elämäntyytyväisyyden tilastomuuttujat, sekä niiden hankinta- ja luokittelumenetelmät. Osion lopussa luonnehditaan tutkielmassa käytettyjä kvantitatiivisen vertailun menetelmiä. Analyysiosiossa sovelletaan vertailumenetelmiä käytäntöön, suorittamalla vertailu hyvinvointimittareiden ja elämäntyytyväisyyksien välillä. Loppuun kootaan vertailusta syntyneet tulokset.

Pohdintaosiossa käydään keskustelua tutkielmasta saatujen tulosten ja aiemman kirjallisuuden välillä. Samalla pohditaan Suomen hyvinvointimittausten tulevaisuuden näkymiä. Pohdintaosion viimeiset kappaleet keskittyvät esittelemään aluetieteellisesti merkittäviä ja ajankohtaisesti kiinnostavia aiheita mahdollisia jatkotutkimuksia varten. Tutkielman loppuun kootaan koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden välisestä vertailusta muodostetut johtopäätökset.

2 TEORIA

2.1. Hyvinvoinnin mittaamisen resurssipainotteinen historia

Hyvinvoinnin mittaamisen juuret sijoittuvat 1900-luvun alkuun Englantiin, jossa alettiin tilastoida väestön köyhyyttä. Tilastollisen sosiaalitutkimuksen kehittyessä ryhdyttiin hyödyntämään sen menetelmiä laajemmin myös hyvinvointitutkimuksessa. (Mäkelä 1996.) Hyvinvointia keskityttiin mittaamaan erilaisilla elintasoja kuvaavilla muuttujilla (Koskiahho 1969).

Toisen maailmansodan jälkeen bruttokansantuote otettiin osaksi kansantalouden tilinpitäjärjestelmää ja pian se vakiinnutti asemansa myös hyvinvoinnin kehityksen mittarina (Koskiahho 1969). Bruttokansantuote oli toimiva hyvinvoinnin mittari sen alkuaikoina, jolloin hyvinvointi kasvoi vielä yhdessä talouskasvun kanssa (Van Dieren 1995). Jo 1960-luvulla bruttokansantuotetta alettiin kuitenkin kritisoida sen toimimattomuudesta väestön hyvinvoinnin mittarina (Seers 1969). Samoihin aikoihin subjektiivisen hyvinvoinnin kokemus ja objektiiviset edellytykset hyvinvoinnille tunnistettiin toisistaan eriäviksi ilmiöiksi (Veenhoven 1996).

Vuonna 1974 yhdysvaltalainen taloustieteilijä Richard Easterlin julkaisi tutkimuksen subjektiivisen hyvinvoinnin ja tulojen välisestä suhteesta. Siinä havaittiin, että yhdysvaltalaisväestön taloudellisen elintason ja koetun hyvinvoinnin kasvun välinen korrelaatio oli hiipunut. Tämän *Easterlinin paradoksina* tunnetuksi tulleen teorian mukaan erityisesti korkean tulotason maissa onnellisuus ei enää lisäännä samassa linjassa tulojen kasvun kanssa. (Easterlin 1974.) Sittenkin joidenkin kehitysmaiden väestöjen on mitattu olevan jopa yhtä onnellisia kuin taloudellisesti kehittyneiden valtioiden väestön (Easterlin 1995; Abdallah et al. 2009; Easterlin et al. 2011).

Easterlinin paradoksin seurauksena alettiin käydä keskustelua siitä, onko kasvukeskeisessä yhteiskuntapolitiikassa vikaa kun se ei lisää ihmisten koettua hyvinvointia (Simpura & Uusitalo 2011). Yksi tätä mahdollisesti selittävä tekijä on hyvinvoinnin relatiivinen luonne: ihminen vertaa itseään ympäröiviin ihmisiin ja näin ollen se miten ihminen kokee hyvinvointinsa, riippuu myös ympärillä olevien ihmisten tulojen tasosta (Easterlin 1995; Luttmer 2005; Dorn et al. 2007; Clark et al. 2008). Toisena mahdollisena selityksenä Easterlinin paradoksille pidetään hyvinvoinnin

adaptatiivisuutta, sillä tietyn kynnyksen jälkeen ihminen sopeutuu kasvaneeseen elintasoon niin, ettei hyvinvoinnin lisääntymistä enää huomata (Sen 2002).

Easterin paradoksia on sittemmin pyritty selittämään myös lukuisilla muilla tekijöillä. Esimerkiksi teollistumisen myötä loputtomaksi kasvaneiden vaihtoehtojen ja valintojen määrän voidaan nähdä aiheuttavan ihmisissä ahdistusta ja pettymyksiä (Schwarz 2004). Lisäksi taloudellinen kilpailu voidaan nähdä vahingollisena ihmisten koetulle hyvinvoinnille, kun sosiaaliset suhteet muuttuvat välineellisemmiksi markkinasuhteiksi (Schwarz 2004; Layard 2006; Becchetti et al. 2008). Tutkimuksissa on myös havaittu, että taloudellisesti kehittyneissä maissa taloudellisen vaurauden kasvu voi olla yhteydessä masennuksen ja itsemurhien määrän kasvuun (Layard 2006; Helliwell 2007).

Easterlin paradoksi jakaa paljon mielipiteitä taloustieteilijöiden keskuudessa. Kriitikoiden mukaan kyseinen paradoksi ei onnistu tilastollisesti todistamaan onnellisuuden ja talouskasvun välisiä suhteita (Stevenson & Wolfers 2008). Useat tutkijat ovat sittemmin pyrkineet todistamaan positiivista korrelaatiota tulojen ja onnellisuuden välille (Diener et al. 2013; Veenhoven & Vergunst 2014). Easterlin mukaan näiden tutkimusten otokset ovat liian lyhyeltä aikaväliltä, jolloin tutkimusten osoittama positiivinen korrelaatio johtuu onnellisuuden ja tulojen lyhyen aikavälin heilahteluista, eivätkä ne pysty osoittamaan pidemmän aikavälin trendiä (Easterlin 2017).

Easterlin paradoksin myötä 1970-luvulla taloudellisille mittareille haluttiin löytää vaihtoehtoisia mittaustapoja yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon tukemiseksi (Kainulainen 2011). Hyvinvointia keskityttiin mittaamaan erilaisten sosiaali-indikaattoreiden, kuten koulutuksen, vapaa-ajan, työllisyyden ja ihmisoikeuksien välityksellä (Koskiahio 1969). Yhtenä merkittävimmistä saavutuksista hyvinvoinnin mittaamisen suhteen pidettiin OECD:n kehittämää *kokonaisvaltaista lähestymistapaa* (engl. comprehensive approach) hyvinvoinnin kuvaamisessa (Bulmer 1976). Tavoitteena nähtiin olevan jopa kansainvälisen sosiaalitalinpitojärjestelmän kehittäminen, mutta varsinaisen teoriapohjan puuttuessa toteutus jäi lähinnä muuttujien listaamisen tasolle (Martin & Pearson 2001). 1980-lukua lähestyttäessä poliittisen kehityksen suunnan sekä öljykriisin nähdään koituneen kokonaisvaltaisen hyvinvointipolitiikan rakentamisen kohtaloksi (Sauli & Simpura 2004).

1990-luvulta lähtien erilaisten indikaattoreiden ja niitä yhdistelevien hyvinvointimittareiden kehittäminen on ollut taas kiivasta (Sauli & Simpura 2004). Omia hyvinvoinnin indikaattoreita ja mittareita ovat luoneet viime vuosikymmenien aikana moninaiset toimijat, kuten YK, OECD, Eurostat, NEF, sekä yksittäiset valtiot kuten kehitysmaa Bhutan. Aiemmasta poiketen, viimeaikoina hyvinvointia mittaavien indikaattoreiden sisältöä ovat olleet määrittelemässä tutkijayhteisöjen lisäksi myös politiikkaa ja hallintoa tukevat asiantuntija- ja valmistelukoneistot (Simpura & Uusitalo 2011). Hyvinvointi ja sen tutkiminen on entistä tiukemmin kytköksissä yhteiskuntapolitiikkaan (Saari 2011).

Eri hyvinvointimittareiden mittaamissa muuttujissa ja niiden painottamisissa indikaattoreissa on paljon keskinäistä vaihtelua. Esimerkiksi 2010-luvulla perinteisten sosiaali-indikaattoreiden rinnalla on alettu mittaamaan myös ympäristön tilaa ja kestävä kehitystä osana hyvinvointia (Hoffrén & Rättö 2011; Oksanen 2011; Simpura & Uusitalo 2011; Hoffrén 2018). Erilaisten mittareiden määrä ja niiden keskinäinen eriävyys kuvastavat hyvinvoinnin tutkimisen arvosidonnaista luonnetta. Jo pelkästään mitattavien muuttujien valinta on vahvasti sidoksissa tutkijan tai rahoittajan arvoihin. Sen seurauksena hyvinvointia tutkitaan kulloinkin vallassa olevien ryhmien tavoitteiden mukaisesti. (Saari 2011.)

2.2. Subjektiiivisen hyvinvoinnin muuttujat

Subjektiiivinen hyvinvointi on merkittävä tekijä osana valtioiden kehitystä, sillä koetun hyvinvoinnin kasvaessa ihmiset voivat paremmin, ovat terveempiä ja heidän elinajanodotteensa kasvaa (Frey & Stutzer 2002; Veenhoven 2008). Esimerkiksi itsemurhatilastot ja psyykinen kuormitus ovat kääntäen verrannollisessa suhteessa koetun hyvinvoinnin muuttujiin (Bray & Gunnell 2006). Nykyinen resurssipainotteinen hyvinvoinnin mittaaminen ei kuitenkaan huomioi hyvinvoinnin subjektiiivista ulottuvuutta (Kahneman & Krueger 2006). Koettua hyvinvointia on pidetty liian monimutkaisena käsitteenä ja tutkimuskohteena sen subjektiiivisen eli henkilökohtaisen luonteen takia (Campbell 1976). Todellisuudessa koettu hyvinvointi ei kuitenkaan muodostu ainoastaan subjektiiivisista tekijöistä, vaan siihen vaikuttaa lisäksi myös

henkilön objektiivinen tila (Campbell 1976; Kammann 1983; Wish 1986; Cummins 2000; Phillips 2006; Ballas 2013).

Valtaosa subjektiivista hyvinvointia käsittelevistä tutkimuksista keskittyy määrittelemään koetun hyvinvoinnin muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä (Wang & Wang 2016). Koettuun hyvinvointiin on nähty vaikuttavan niin henkilökohtaisten tekijöiden kuten persoonallisuuden, kykyjen ja geenien kuin myös ulkoisten tekijöiden kuten ympäröivien ihmisten ja ympäristötekijöiden (Diener et al. 1999b; Haidt 2006; Dolan et al. 2008; Stiglitz et al. 2009; Nes 2010). Eri tekijöiden vaikutus hyvinvoinnille vaihtelee kuitenkin riippuen tehdyn tutkimuksen kontekstista, ajasta ja paikasta (Nordbakke & Schwanen 2013).

Subjektiivisen hyvinvoinnin vahvuutena voidaan nähdä, ettei se ole resurssien tavoin finalistinen käsite, vaan hyvinvoinnin kokemus lisääntyy jo matkalla kohti tavoiteltua hyvinvointia (Allardt 1976). Koetun hyvinvoinnin nähdään perinteisesti ilmenevän elämäntyytyväisyytenä, sekä positiivisten tunteiden olemassaolona ja negatiivisina tunteiden puuttumisena (Diener 1984; Diener et al. 1999b; Kahneman & Krueger 2006). Yksinkertaisimmillaan subjektiivista hyvinvointia voidaanakin mitata onnellisuuden ja elämäntyytyväisyyden avulla (Kainulainen 2011).

Onnellisuuden määritelmän monimutkaisuutta kuvastaa se, etteivät ihmiset osaa aina itseään määritellä onnellisuuteensa vaikuttavia tekijöitä. Useimmat yksilöt käyttävät suuren osan elämästään töiden tekoon ansaitakseen rahaa, uhraten samalla perhe-elämäänsä ja terveyttään, vaikka jälkimmäisillä muuttujilla voisi olla merkittävämpi vaikutus yksilön onnellisuuteen pidemmällä aikavälillä. (Easterlin 2003.)

Onnellisuutta on kritisoitu sen kyvystä mitata subjektiivista hyvinvointia, sillä onnellisuuden katsotaan olevan liian vahvasti sidoksissa ihmisen henkilökohtaisiin preferensseihin, aikaan ja paikkaan (Kahneman & Krueger 2006; Hoffrén et al. 2010). Onnellisuus olotilana voi vaihdella pienelläkin aikavälillä ympäristöstä, sosiaalisista suhteista, psykologisista tai muista lukuisista määrittelemättömistä syistä johtuen (Sandvik et al. 1993). Onnellisuus on lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna fluktuoiva muuttuja, mutta pidemmällä aikavälillä siinä voidaan havaita säännöllisempiä trendejä (Easterlin 2015). Pidemmän aikavälin onnellisuuteen vaikuttavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi henkilön työtilanne ja siviilisäätty (Oswald 1997).

Onnellisuuden lisäksi myös elämäntyytyväisyyttä käytetään koetun hyvinvoinnin mittaamiseen (Campbell 1976; Andrews & McKennell 1980; Diener et al. 1985; Kahneman & Krueger 2006). Elämäntyytyväisyys ei ole yhtä fluktuoiva muuttuja kuin onnellisuus, vaan se kuvastaa ihmisen koettua hyvinvointia pidemmällä aikajänteellä. Elämäntyytyväisyys ilmentää sitä, kuinka ihminen kokee elämänsä sujuvan suhteessa odotuksiinsa ja prioriteetteihinsa. Elämäntyytyväisyys ei ole onnellisuuden tavoin tunnetila, vaan se on kokonaisvaltaisempi hyvinvoinnin käsite. (Kahneman & Krueger 2006). Elämäntyytyväisyydellä ei ole nähty olevan yhtä vahvaa kytköstä ihmisen psykologiseen tilaan kuten onnellisuudella (Haybron 2008). Sen sijaan elämäntyytyväisyyden on tutkittu olevan yhteydessä kokonaisvaltaisempiin hyvinvoinnin tekijöihin, kuten terveyteen. Korkeamman elämäntyytyväisyyden omaavan ihmisen sairastuminen voi olla epätodennäköisempää ja vastaavasti myös paraneminen nopeampaa (Kiecolt-Glaser et al. 2002; Cohen et al. 2003).

Elämäntyytyväisyyttä voidaan mitata yksittäisellä muuttujalla (Cantril 1965; Andrews & Withey 1976; Ivens 2007). Elämäntyytyväisyyden tilastomuuttuja on nähty melko luotettavana koetun hyvinvoinnin tilastointimenetelmänä (Kahneman & Krueger 2006). Toinen yleinen tapa mitata elämäntyytyväisyyttä on käyttää useampia muuttujia mittaavia kysymyskokonaisuuksia. Tällaisista mittareista yleisimmässä käytössä on yhdysvaltalaisen psykologian professorin Ed Dienerin kehittämä *Satisfaction With Life Scale* (Diener et al. 1985).

Elämäntyytyväisyyttä on verrattu niin kansallisissa kuin kansainvälisissä tutkimuksissa taloudelliseen kehitykseen, kuten bruttokansantuotteeseen (Oishi et al. 1999; Blanchflower & Oswald 2004; Frijters et al. 2004; Vemuri & Costanza 2006; Elgar et al. 2011). Tutkimusten tulokset ovat kuitenkin olleet keskenään eriäviä muun muassa tutkitusta valtiosta, tutkitun ajanjakson pituudesta tai ajankohdasta riippuen. Tietyn rajan jälkeen koetun hyvinvoinnin ja vaurauden välisen suhteen on nähty muuttuvan epäselvemmäksi. Lisäksi rikkaiden maiden välillä koetun hyvinvoinnin erot voivat olla suuria niiden samoista vauraustasoista huolimatta. (Ervasti & Saari 2011.) Tämän takia luotettavien tulosten saamiseksi suomalaisten hyvinvointia tulee tutkia Suomesta tehtyjen hyvinvointimittausten pohjalta.

2.3. Aluetieteellisiä näkökulmia subjektiiviseen hyvinvointiin

Useiden eri alojen tutkijat ovat tunnistaneet hyvinvoinnin alueellisia eroja, mutta maantieteessä subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimisen on nähty olevan vielä hyvin alussa (Wang & Wang 2016). Subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimisella on vahvat juuret etenkin sosiologiassa (Veenhoven 1996; Helliwell & Putnam 2004), taloustieteissä (Easterlin 2003; Frey & Stutzer 2002; Layard & Layard 2011) ja psykologiassa (Campbell 1976; Diener et al. 1999; Kahneman et al. 1999). Eri tieteenalojen rajapintoja ja hybriditieteitä on kuitenkin pidetty hyvinvointitutkimuksen kannalta menestyksekkäimpinä (Saari 2011). Tämän takia myös maantieteellä olisi monitieteisenä tieteenalana hyvät lähtökohdat edistää subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimusta.

Subjektiivisen hyvinvoinnin tutkiminen on alkanut pikkuhiljaa kiinnostaa yhä enemmän myös maantieteilijöitä, kun hyvinvointi on viime vuosikymmenien aikana ymmärretty elämänlaatua kuvaavan indikaattorin lisäksi myös osana yhteiskuntapolitiikkaa (Fleuret & Atkinson 2007; Ballas 2013; Schwanen & Wang 2014). Shanghaiin East China Normal Universityn ihmismaantieteen tutkijat Fenglong Wang ja Donggen Wang ovat keränneet vuonna 2016 julkaistuu kirjallisuuskatsaukseen *Place, geographical context and subjective well-being* maantiedettä ja subjektiivista hyvinvointia yhdistäviä tutkimuksia.

Fenglong Wang ja Donggen Wang toteavat kirjallisuuskatsauksessaan, että useimmat tämänhetkiset subjektiivisen hyvinvoinnin alueellisuutta käsittelevät tutkimukset ovat taloustieteilijöiden, psykologien tai sosiologien tekemiä. Näihin aloihin verrattuna maantiede tulee hyvinvointitutkimuksessa jäljessä (Schwanen & Wang 2014). Valtaosa maantieteellisestä hyvinvoinnin tutkimisesta keskittyy yhä objektiiviseen aineistoon pohjautuvaan tutkimukseen (Morrison 2011). Syy subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimuksen puuttumiselle on alueellisten aineistojen rajallisuudessa (Ballas & Dorling 2013). Lisäksi subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimista on pitkään ohjaillut käsitys siitä, että koettu hyvinvointi on kokijakohtaista, eikä aluekohtaista (Morrison 2007). Alueellisten tekijöiden on kuitenkin havaittu vaikuttavan elämäntyytyväisyyteen yhtä merkittävästi kuin yksilöiden välisten erojen (Oswald & Wu 2010).

Kirjallisuuskatsaus Wangilta ja Wangilta osoittaa, että suurin osa subjektiivisen hyvinvoinnin maantieteellisestä tutkimuksesta keskittyy hyvinvoinnin kansainvälisten tai kansallisten erojen tutkimiseen (Diener et al. 1995; Kalmijn & Veenhoven 2005; Morrison 2007; Berry & Okulicz-Kozaryn 2011; Aslam & Corrado 2012; Ballas & Tranmer 2012). Kansainvälisten tutkimusten perusteella elämäntyytyväisyyden on todettu olevan korkeammalla taloudellisesti kehittyneemmissä valtioissa (Diener & Biswas-Diener 2002). Kansallisissa tutkimuksissa esimerkiksi maaseudun ja pienempien kaupunkien väestön on nähty omaavan korkeamman elämäntyytyväisyyden kuin suurkaupunkien väestön (Glaeser et al. 2000; Brereton et al. 2008b; Knight & Gunatilaka 2010; Berry & Okulicz-Kozaryn 2011; Morrison 2011; Easterlin et al. 2011; Sørensen 2014). Myös Suomessa on tehty jonkin verran tutkimuksia subjektiivisen hyvinvoinnin vaihtelusta eri alueiden ja asuinalueiden välillä (Kainulainen et al. 2001; Heikkilä et al. 2002; Rintala & Heikkilä 2004; Karvonen & Kauppinen 2008; Weckroth 2011; Saarinen et al. 2013; Honkanen & Poikolainen 2014).

Wangin ja Wangin perusteella maantieteessä on alettu tutkia subjektiivista hyvinvointia jonkin verran myös maantieteellisten determinanttien kontekstissa. Subjektiivisen hyvinvoinnin alueellisia eroja on pyritty selittämään pääasiassa taloudellisen kehityksen ja kulttuurin eroilla (Kahneman et al. 2006; Bjørnskov et al. 2008; Diener & Biswas-Diener 2008; Howell & Howell 2008; Oswald & Wu 2010; Morrison 2011; Aslam & Corrado 2012). Lisäksi ympäristöllisten tekijöiden, kuten ilmaston, sään, saastumisen, melun ja viherympäristöjen on osoitettu olevan yhteydessä ihmisten elämäntyytyväisyyteen (Rehdanz & Maddison 2005; Ferrer-i-Carbonell & Gowdy 2007; Brereton et al. 2008b; MacKerron & Mourato 2009; Luechinger 2010; Soiva 2011). Myös erilaisten paikallisten tekijöiden, kuten saavutettavuuden, turvallisuuden, työpaikkojen tarjonnan, alueellisen epätasa-arvon ja väestöntiheyden analyysit ovat kaupunkitutkimuksessa selittäneet alueellisen elämäntyytyväisyyden muodostumista (Brereton et al. 2008b; Morrison 2011; Lawless & Lucas 2011; Ballas 2013; Ballas & Dorling 2013; Poon & Shang 2014).

2.4. Subjektiivinen hyvinvointi osaksi hyvinvoinnin mittaamista?

Ranskan presidentti Nicholas Sarkozy teki vuonna 2008 aloitteen yhteiskunnallisen kehityksen mittaamiseen ja ohjaamiseen käytettävien tietolähteiden parantamisesta. Tämän seurauksena vuonna 2009 julkaistu Stiglitzin komitean raportti on osoitus tyytymättömyydestä nykyisiä hyvinvoinnin mittaustapoja kohtaan. Komitea pyrkii raportilla osoittamaan tarpeen kansainvälisen sekä kansallisen kehityksen ja hyvinvoinnin mittaamisen uudistamiselle. 300-sivuinen raportti kokoaa yhteen nykyiset tavat mitata taloudellista suorituskykyä ja väestön hyvinvointia, sekä kattavan listan näiden kehitystarpeista. (Stiglitz et al. 2009.)

Raportin mukaan hyvinvointi on moniulotteinen käsite, joten sitä mitatessa tulisi pyrkiä huomioimaan hyvinvoinnin eri ulottuvuudet ja kytkennät niiden välillä. Raportin mukaan elämänlaadun mittaamiseksi on tärkeää mitata sekä objektiivista että subjektiivista hyvinvointia. Stiglitzin komitean raportissa subjektiivisen hyvinvoinnin nähdään muodostuvan kolmesta ulottuvuudesta: elämäntyytyväisyydestä, positiivisista tunteuksista ja negatiivisten tunteiden puuttumisesta. Täten raportin mukaan subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamiseksi tulisi hyvinvointimittareihin sisällyttää kysymyksiä ihmisten prioriteeteista ja mielihyväkokemuksista, sekä ihmisen omaa elämää arvioivia kysymyksiä. Komitean mukaan ihmisen elämänlaatuun vaikuttavat subjektiivisten tekijöiden lisäksi myös ihmisen kyvykkyys ja objektiiviset olosuhteet, joten myös elintason, terveyden, koulutuksen, työn, sosiaalisten suhteiden, turvattomuuden, ympäristön ja poliittisten vaikutusmahdollisuuksien mittaaminen on yhä tärkeää. (Stiglitz et al. 2009.)

Stiglitzin komission esittämä tarve uusille mittaustavoille nähdään juontuvan meneillään olevasta murroksesta, jossa teollisuusyhteiskunnat ovat muuttumassa jälkiteollisiksi palveluyhteiskunniksi. Jälkiteollisissa yhteiskunnissa hyvinvoinnin nähdään olevan nousemassa yhdeksi yhteiskuntapolitiikan keskeisistä tavoitteista. Ilman sopivia seurantavälineitä kehityksen ohjaaminen oikeaan suuntaan on kuitenkin vaikeaa. Aiemman perusteella on opittu, että hyvinvoinnin lisäämiseen pyrkivät yhteiskunnalliset strategiat kompastuvat helposti jo toteutusvaiheessa, jos sopivia seurantavälineitä ei ole käytettävissä. (Hoffrén & Rättö 2011.)

Stiglitzin komitean raportin julkistamisen jälkeen EU:n komissiossa sekä useiden maiden hallituksissa osoitettiin mielenkiintoa hyvinvoinnin mittaamisen kehittämistä kohtaan (COM 2009; Osberg & Sharpe 2009; Theodoropoulou & Zuleeg 2009). Myös Suomen hallitus ilmoitti vuoden 2010 ohjelmassaan aikeista ”käynnistää valmistelun kansainvälisten suuntaviivojen mukaisesti laajemman kehitysindikaattorin käyttöön ottamiseksi bruttokansantuotteen rinnalle lähivuosina” (Valtioneuvoston tiedonanto 2010: 2). Stiglitzin raportin jäljiltä odotettiin syntyvän konkreettisia tuloksia viimeistään vuodesta 2012 alkaen niin EU-tasolla, kuin useissa maissa kansallisella tasolla (Simpura & Uusitalo 2011). Sittemmin keskustelu koetusta hyvinvoinnista tuntuu kuitenkin taas hiljentyneen ja aiheeseen liittyvien julkaisujen määrän voida nähdä romahtaneen vuoden 2011 jälkeen.

Stiglitzin komitean raportin tarkoituksena ei ole syrjäyttää subjektiivisella hyvinvointimittauksella nykyisiä resurssimuotoisia hyvinvointimittareita, vaan tuoda koettu hyvinvointi osaksi hyvinvoinnin arviointia ja kehitystä. (Stiglitz et al. 2009). Subjektiivisia ja objektiivisia hyvinvoinnin ulottuvuuksia yhdisteleviä globaaleja hyvinvointimittareita on yhä vähän (Saari 2011). Subjektiivinen ja objektiivinen hyvinvointi käsitetään hyvinvointitutkimuksessa ja yhteiskuntapolitiikassa usein kahtena erillisenä, jopa keskenään kilpailevana näkökulmana. Tämän kanssa ristiriidassa on kuitenkin se, etteivät esimerkiksi kotitalouksien hyvän elämän tavoitteet rakennu resurssilähtöisen ja koetun hyvinvoinnin jakolinjojen mukaisesti, vaan oleellisinta on näiden yhdistäminen hyvän elämän saavuttamiseksi (Saari 2011).

Subjektiivinen ja objektiivinen hyvinvointi eivät ole toisistaan irrallisia käsitteitä, pyrkii suomalainen sosiologi Erik Allardt (1976) todistamaan klassikkoteoksessaan *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Allardtın teoksen mukaan ihmiset ymmärtävät usein väärin erot käsiteparien hyvinvointi ja onnellisuus – sekä elintaso ja elämänlaatu välillä. Perinteisen erottelun mukaan hyvinvointi (perustarpeiden tyydytys) ja elintaso (aineellisten resurssien tyydytys) ovat objektiivisen hyvinvoinnin käsitteitä, kun onnellisuus (koettu tyydytys) ja elämänlaatu (aineettomien tarpeiden tyydytys) ovat subjektiivisen hyvinvoinnin käsitteitä. Allardtın mukaan kokonaishyvinvoinnin muodostuminen ei kuitenkaan todellisuudessa pohjautu tällaiseen jaotteluun.

Mainittujen käsiteparien ristiintaulukoinnilla Allardt osoittaa, että niin onnellisuuteen kuin hyvinvointiin vaikuttavat sekä aineelliset resurssit (elintaso) että aineettomat

tarpeet (elämänlaatu). Vastaavasti elintasoon ja elämänlaatuun vaikuttavat sekä koettu tyydytys (onnellisuus) että perustarpeiden tyydytys (hyvinvointi). Hyvinvoinnin subjektiivista ja objektiivista ulottuvuutta ei siis tulisi pitää toisistaan erillisinä käsitteinä tai keskenään kilpailevina näkökulmina. Sen sijaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin selvittämiseksi tulisi tutkia resurssipainotteisen hyvinvoinnin lisäksi myös hyvinvoinnin subjektiivista puolta. (Allardt 1976.)

Resurssipainotteista hyvinvoinnin mittaamista puolustetaan usein vedoten sen vankempaan teoreettiseen perustaan (Ervasti & Saari 2011; Simpura & Uusitalo 2011). Subjektiivisen hyvinvoinnin vertailua eri henkilöiden välillä pidetään liian monimutkaisena resurssipainotteiseen hyvinvoinnin mittaamiseen verrattuna (Braybrooke 1987). 2000-luvun alkupuolella koetun hyvinvoinnin vertailtavuus on vähitellen saanut aiempaa hyväksytymmän vastaanoton tutkijoiden keskuudessa, kun sen vertailuun on kehittänyt loogisesti tyydyttävämpiä ja sisäisesti johdonmukaisempia menetelmiä (Simpura & Uusitalo 2011).

Koetun hyvinvoinnin systemaattisia eroja on tutkittu muun muassa asetelmalla, jossa ihminen ajattelee itsensä toisen ihmisen asemaan. Tämän perusteella on havaittu, että ihmiset kykenevät arvioimaan onnistuneesti toisen ihmisen kokemaa onnellisuutta, sekä vertaamaan sitä omaan onnellisuuteensa. (Harsanyi 1976.) Ihmisillä on tämänkaltaisten empiiristen tutkimusten mukaan melko yhtenevä käsitys elämäntyytyväisyydestä ja onnellisuudesta, sekä niihin vaikuttavista tekijöistä (Layard 2006; Diener & Biswas-Diener 2008).

Yhteiskunnan rakenteen ja toiminnan muuttuminen vaatii uusien hyvinvointimittareiden kehittämistä (Hoffrén 2018). Useimpien ihmisten elämä ei hyvinvointivaltioissa ole enää selviytymistaistelua, jossa tavoitteena ovat ruuan ja asumisen kaltaisten perustarpeiden tyydytys ja hengissä pysyminen. Sen sijaan esimerkiksi oman elämän merkitys ja vaikutusmahdollisuudet ovat nykyään hyvinvoinnille keskeisiä. (Diener et al. 1999a.) Tämän seurauksena hyvinvointi hyvinvointivaltiossa on yhä enemmän yksilöllisiin valintoihin liittyvää elämänpolitiikkaa, jossa yksilön koettu hyvinvointi eli onnellisuus, elämäntyytyväisyys ja kyky oman elämän hallintaan ovat yhä merkittävämmässä asemassa. Esimerkiksi ihmisten antama arvo vapaa-ajalle on kasvanut, sillä aika ja raha on alettu näkemään entistä enemmän toistensa substituuhteina. (Raijas 2011.)

Vaikka yksilö pitää hyvän elämän kannalta onnellisuutta tärkeänä ja tavoiteltuna olotilana, niin silti länsimaiden sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikka tavoittelee yhä resurssien lisäämistä. Yhteiskunnassa hyvinvointi ymmärretään yhä käytössä olevien resurssien kuten koulutuksen, työn ja asuntojen määränä. (Ervasti & Saari 2011.) Tällainen resurssiajattelulle ja objektiivisten hyvinvointitekijöiden mittaaminen on tyypillistä Pohjoismaiselle hyvinvointitutkimuksen perinteelle. Hyvinvointi ymmärretään edellytyksinä, jonka takia Suomessakin on pitkään keskitytty tutkimaan varsinaisen hyvinvoinnin sijasta hyvinvointivajeita. (Simpura & Uusitalo 2011.)

2000-luvulla hyvinvoinnin tutkiminen ja mittaaminen ovat alkaneet saamaan pikkuhiljaa myös Suomessa vaikutteita Euroopan unionista. EU-sidonnaisia, Suomessa toteutettuja subjektiivista hyvinvointia mittaavia tutkimuksia ovat esimerkiksi EU-SILC (The European Union Statistics on Income and Living Conditions), EQLS (European Quality of Life Survey), ESR (European Social Reality), ESC (European Social Climate) ja ESS (European Social Survey). Useimmat näistä tutkimuksista on toteutettu Suomessa kertaluontoisesti, eivätkä ne ole kyenneet saavuttamaan virallista asemaa osana Suomen hyvinvoinnin kehityksen arviointia. Esimerkiksi Eurooppalaisen sosiaalitutkimuksen (ESS) vuonna 2013 toteutetun hyvinvointimoduulin on nähty soveltuvan hyvin kuvaamaan ihmisten subjektiivista kokemusta hyvinvoinnistaan (Huppert et al. 2009). Siitä saadun aineiston kattavampi hyödyntäminen vaatisi kuitenkin moduulin toistamista toteutunutta useammin.

2.5. Hyvinvoinnin epätasa-arvon kasvu

Tampereen yliopiston sosiaali- ja terveystieteiden professori Juho Saaren (2011) toimittama teos *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta* käsittelee kattavasti Suomen hyvinvointitutkimuksen historiaa ja nykytilaa. Saaren mukaan Suomessa ollaan oltu EU:n myötä entistä kiinnostuneempia väestön sisäisten, sosiaalisten erojen ja etenkin reunaryhmien hyvinvoinnin tutkimisesta, siinä missä Pohjoismaisessa tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita hyvinvoinnista lähinnä väestötasolla.

Juho Saari kuvaa teoksessa, kuinka Suomen kehitystä viimeisen sadan vuoden aikana on kuvattu jopa menestystarinaksi: Suomi on noussut takapajuisesta Venäjän maakunnasta hyvinvointivaltioksi ja globaaliksi hyvinvoinnin mallimaaksi. Suomi on

menestynyt erilaisissa hyvinvointivertailuissa ja hyvinvointimittausten keskiarvot ovat kasvusuuntaisia. Saari kuitenkin huomauttaa, ettei tällaisista keskiarvojen tarkastelusta tulisi silti vetää johtopäätöstä siitä, että kaikkien suomalaisten hyvinvointi olisi kasvussa. Saari kuvaa, kuinka Suomen noustua hyvinvointivertailujen kärkeen, on Suomessa samalla tapahtunut länsimaiden nopein tulojen ja varallisuuden eriarvoistuminen. (Saari 2011.) Tämän takia etenkin Suomen hyvinvoinnissa tärkeää olisi keskittyä sisäisten hyvinvointierojen tutkimiseen.

Saaren mukaan Suomen tilanne ei ehkä vielä vaikuta hälyttävältä, sillä esimerkiksi yhä 2010-luvun alussa Suomen tuloerot olivat moneen muuhun maahan verrattuna kohtuulliset. Tilanne tulisi kuitenkin kyetä suhteuttamaan siihen, että vielä ennen 1990-luvun alun lamaa Suomi oli yksi maailman tasa-arvoisimmista maista. (Saari 2011.)

Syynä Suomen poikkeuksellisen nopealle eriarvoistumiselle on Saaren mukaan nähty olevan muun muassa yhteiskuntapoliittisissa ratkaisuissa. Hyvinvointivaltion eriarvoisuuden kasvua selittää myös se, että koetun hyvinvoinnin nähdään olevan kytköksissä ympäröivien ihmisten elintasoon: ”Rikkaan yhteiskunnan köyhä on siis köyhempi kuin köyhän yhteiskunnan rikas, vaikka edellisen absoluuttiset tulot olisivat jälkimmäisen absoluuttisia tuloja korkeammat” (Saari 2011: 42). Tämän takia on tärkeää tarkastella väestön hyvinvoinnin keskiarvon lisäksi eri yhteiskuntaluokkien koetun hyvinvoinnin eroja.

Eriarvoisuuden ja esimerkiksi terveyden välillä on havaittu olevan vahva tilastollinen yhteys (Fritzell et al. 2004; Lundberg et al. 2008). Työttömyys voi alentaa koettua hyvinvointia muun muassa sosiaalisten yhteisöiden ja taloudellisen turvallisuuden vähentyessä (Cummins et al. 2004; Ervasti & Venetoklis 2006). Sosiaalisen pääoman ja eriarvoisuuden väheneminen voivat puolestaan lisätä väestön kouluttautumista ja inhimillistä pääomaa (Hagfors & Kajanoja 2011). Eri maissa tehtyjen tutkimusten mukaan työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on selvästi työttömien elämäntyytyväisyyttä korkeampi (Melin et al. 2003; Brereton et al. 2008a; Khattab & Fenton 2009). Työssäkäynnin on nähty vaikuttavan myös muun muassa kuolleisuuteen (Lundberg et al. 2008). Tietyn työmäärän ylittyessä työ voi kuitenkin vaikuttaa henkilön koettuun hyvinvointiin myös laskevasti (Schoon et al. 2005).

Taloustieteen professori Andrew Oswald (1997) pyrkii kirjallisuuskatsauksessaan *Happiness and economic performance* osoittamaan elämäntyytyväisyyttä, onnellisuutta ja itsemurhatilastoja vertailemalla, että länsimaaisessa valtiossa talouden kasvun vaikutus väestön hyvinvointiin on lähes huomaamatonta. Oswaldin mukaan sen sijaan esimerkiksi työttömyyden kasvulla on talouskasvua selkeämpi vaikutus väestön koettuun hyvinvointiin. Oswald ehdottaakin, että hyvinvoinnin parantamiseksi olisi keskityttävä talouskasvun sijasta esimerkiksi työttömyyden vähentämiseen.

2.6. Hyvinvointimittaukset osana yhteiskuntapolitiikkaa

Hyvinvointimittausten perusteella valtaosa suomalaisista vaikuttaisi hyvinvoivilta, muttei onnellisten määrä Suomessa ole silti lisääntynyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana vaikka tulot, varallisuus ja elinikä ovat kohonneet, kirjoittaa Turun yliopiston käytännöllisen filosofian professori Eerik Lagerspetz artikkelissaan *Hyvinvoinnin filosofia*: ”Voidaanko perustellusti sanoa, että *objektiivisesti ottaen* esimerkiksi suomalaisten hyvinvointi on jatkuvasti lisääntynyt, vaikka ihmiset eivät itse niin kokisikaan tapahtuneen?” (Lagerspetz 2011: 97).

Yhteiskunnan hyvinvointiarvojen pohjana käytetään koko väestön tarpeita, eikä yksilön tarpeita ja arvoja (Allardt 1976). On tärkeää ymmärtää, että hyvinvointimittareiden tarkoituksena on mitata yhteiskunnan hyvinvointia, eikä yksilön. Sen takia yksilöt saattavat kokea oman hyvinvointinsa, hyvinvointimittausten sekä yhteiskuntapolitiittisen päätöksenteon välillä ristiriitoja. Hyvänä esimerkkinä tässä toimii tasa-arvo, joka on tärkeä hyvinvoinnin arvoulottuvuus yhteiskunnalle, mutta ei välttämättä jokaiselle yksilölle.

Suomi on institutionaaliselta rakenteeltaan hyvinvointivaltio. Hyvinvointivaltiota nähdään olevan vastuu ja jopa velvoite mahdollistaa väestön hyvinvoinnin kehittyminen. Hyvinvointi onkin tiukasti kytköksissä julkisen vallan toimintaan sekä ja sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikkaan. Voidaan kuitenkin olla montaa mieltä siitä, onko Suomen nykyisellä resurssien uudelleenjakoon tähtäävällä sosiaalipolitiikalla kiinnitetty liikaa tai riittävästi huomiota sosiaalisen ja taloudellisen eriarvoisuuden rakenteisiin, sekä kannettu vastuuta kaikkein heikoimmassa asemassa olevista ryhmistä. (Saari 2011.)

Edustukselliseen demokratiaan perustuva yhteiskuntamalli voi hyödyntää hyvinvointia kuvaavaa tilastoaineistoa esimerkiksi kansalaistensa hyvinvoinnin, resurssien kohdentuvuuden ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnissa. Kattavan informaatiovarannon rakentaminen edellyttää kuitenkin julkisen vallan halua ja kykyä kohdentaa resursseja hyvinvoinnin tutkimiseen. Hyvinvointitutkimukseen investoivat pääosin sellaiset valtiot, joissa poliittisen vallan käyttö on suhteellisen avointa ja julkisten menojen suhde bruttokansantuotteeseen on keskimääräistä korkeampi. Useimmissa länsimaissa onkin luotu viime vuosikymmenten aikana seuranta-aineistot hyvinvoinnin muutosten seuraamiseksi. (Saari 2011.)

Kelan johtava taloustutkija dosentti Robert Hagfors ja Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan dosentti Jouko Kajanojan (2011) haluavat todistaa artikkelissaan *Hyvän kehän teoria*, etteivät väestön hyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävät toimet valtiossa ole este sen talouskasvulle. He selittävät tätä luomallaan hyvän kehän teorialla, joka koostuu neljästä osatekijästä: 1. hyvinvointipanostuksesta, 2. eriarvoisuudesta, 3. sosiaalisesta pääomasta ja 4. hyvinvoinnista. Kehän funktio on seuraava: Laajan sosiaalipolitiikan hyvinvointipanostusten myötä eriarvoisuus valtiossa vähenee, mutta julkiset menot kasvavat. Eriarvoisuuden vähentyessä kansalaisten osallistuminen ja luottamus kasvavat, jolloin sosiaalinen pääoma vahvistuu. Sosiaalisen pääoman vahvistuminen nostaa muun muassa bruttokansantuotetta, elinikää, koulutusta, elämäntyytyväisyyttä ja työllisyyttä, eli hyvinvointi lisääntyy. Hyvinvoinnin lisääntyminen tuottaa myös taloudellista kehitystä hyvinvointivaltiossa ja tätä kautta kehä sulkeutuu.

Subjektivistista hyvinvointia voitaisiin käyttää arvioimaan päätöksenteon vaikutuksia ihmisten hyvinvoinnille (Archer et al. 2013). Vaikka 2000-luvulla tutkijat ovat yhä enemmän saaneet systemaattista näyttöä siitä, että resurssit ja koettu hyvinvointi kytkeytyvät toisiinsa joko suoraan tai välillisesti, ei tästä huolimatta subjektiivinen hyvinvointi ole silti saanut jalansijaa osana päätöksenteon vaikutusten arviointia (Ervasti & Saari 2011). Poliitikalle on tavanomaista, että vaikeammin kvantifioitavien aiheiden sijasta yksinkertaisemmin ja sitä myötä kattavammin tilastoidut kokonaisuudet muodostavat päätöksenteossa perustan (Allardt 1976; Dolan & Peasgood 2008).

Päätöksenteon kannalta toimivan hyvinvointimittarin piirteitä kartoittavassa tutkimuksessa *Measuring well-being for public policy* on vertailtu tuloihin ja

elämäntyytyväisyyteen pohjautuvia hyvinvointimittareita (Dolan & Peasgood 2008). Tutkimuksen perusteella tuloihin pohjautuva hyvinvointimittari ei sen vankemmasta teoreettisesta pohjasta huolimatta ole automaattisesti parempi mittari kuin subjektiiviseen arvioon perustuva mittari. Tutkimuksen perusteella subjektiivinen mittari voi toimia yhtä hyvin päätöksenteon tukena kuin objektiivinenkin mittari.

Ei tulisi unohtaa, että subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamisen problematiikan lisäksi myös objektiiviseen mittaamiseen sisältyy ongelmia esimerkiksi painotuksen suhteen (Lagerspetz 2011). Resurssipohjaiset hyvinvointimittarit eivät myöskään kerro varsinaisesti resurssien hyödynnettävyydestä tai jakautumisesta (Sen 1999).

Koetun hyvinvoinnin tarkastelulla on mahdollista saada uutta tietoa hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä (Hoffrén & Rättö 2011). Sen avulla voidaan myös ymmärtää paremmin yhteiskuntapolitiikan tuloksia ja tätä kautta pyrkiä kasvattamaan tehokkaammin yksilöiden hyvinvointia. (Frey & Stutzer 2012.) Subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamisen kehittyminen voisi vahvistaa poliittista kilpailukykyä, sillä sen avulla voitaisiin myös parantaa päätöksentekijöiden mahdollisuuksia arvioida julkishyödykkeiden toimivuutta (Hoffrén 2018).

Suomella ei ole käytössä vakiintunutta mittaria yhteiskunnan hyvinvoinnin kehittymisen seuraamiseksi (Hoffrén 2018). Eri hyvinvointimittareiden soveltuvuutta Suomen hyvinvoinnin mittaamiseen on aiemmin selvittänyt Helsingin yliopiston soveltavan tilastotieteen dosentti ja Tilastokeskuksen tutkimuspäällikkö Jukka Hoffrén. Hänen laadulliseen tarkasteluun perustuva SWOT-analyysi *Esiselvitys hyvinvointi-indikaattoreista – Mittareiden vertailu ja kehittämiskohteet* ilmentää, että myös Suomessa on tarve uusille mittaustavoille (Hoffrén et al. 2010).

Hoffrén kirjoittaa vuonna 2018 julkaistun Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa *Hyvinvointitalouden mittareiden käyttökelpoisuus päätöksenteossa*, että nykyinen päätöksenteko on talouskasvuideologian mukaista, jonka takia hyvinvointimittareiden kehittämistä tulisi jatkaa taloustieteellisten näkökulmien laajentamiseksi. Hyvinvoinnin seurannan tulisi kattaa väestön hyvinvoinnin merkittävimmät tekijät nykyisen tuotantoon keskittyneen näkökulman sijasta. (Hoffrén 2018.) Hyvinvointimittareiden kehittäminen on kuitenkin hidasta työtä, eikä se ole pysynyt samassa rytmissä toimintaympäristön muutosten kanssa (Hoffrén & Rättö

2011). Totuus on, että vasta sovellettaessa hyvinvointimittareita käytäntöön, pystytään arvioimaan niiden mahdollisuuksia ja jatkokehittämistarpeita (Hoffrén 2018).

2.7. Tutkimuskäsitteet

Hyvinvoinnilla voidaan tarkoittaa hyvinvoinnin subjektiivisia tai objektiivisia ulottuvuuksia, tai näiden muodostamaa kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yhteiskunnallisessa keskustelussa hyvinvoinnilla tarkoitetaan usein elinoloja, kuten terveyden, vaurauden tai perustarpeiden täyttymisen tasoa.

Hyvinvointimittarit mittaavat tietyn alueen väestön tai yhteiskunnan hyvinvointia ja sen kehitystä. Hyvinvointimittareita käytetään myös kehitysmittareina valtioiden kehitystason mittaamiseen ja niiden väliseen vertailuun. Nykyisillä hyvinvointimittareilla mitataan muun muassa taloudellisia, ympäristöllisiä ja sosiaalisia muuttujia. Tässä tutkielmassa tarkastellut hyvinvointimittarit ovat HDI, HPI, SSI, Gini-kerroin, ISEW, GPI ja BKT.

Objektiivinen hyvinvointi eli *resurssipainotteinen hyvinvointi* tarkoittaa hyvinvoinnin edellytysten eli resurssien täyttymistä. Objektiivista hyvinvointia mitataan aineellisten ja sosiaalisten tekijöiden, kuten talouskasvun, perustarpeiden, tulojen, ihmisoikeuksien ja varallisuuden perusteella. Objektiivinen hyvinvointi ei huomioi hyvinvoinnin kokemuksellista puolta.

Subjektiivinen hyvinvointi eli *koettu hyvinvointi* tarkoittaa ihmisen henkilökohtaista kokemusta hyvinvoinnin toteutumisesta. Siihen voivat vaikuttaa subjektiivisten eli henkilökohtaisten tekijöiden lisäksi myös objektiiviset tekijät. Koettu hyvinvointi ilmenee onnellisuutena ja elämäntyytyväisyytenä. Tämän tutkielman analyysissä koetun hyvinvoinnin muuttujana käytetään elämäntyytyväisyyden tilastomuuttujaa.

Onnellisuudella tarkoitetaan tarkastelu- ja mittaustavasta riippuen ihmisen kokeman hyvinvoinnin hetkellistä tunnetilaa tai tätä kokonaisvaltaisempaa olotilaa. Onnellisuus muodostuu henkilökohtaisista preferensseistä, jotka ovat sidoksissa niin objektiivisiin kuin subjektiivisiin muuttujiin ja näiden välisiin suhteisiin. Onnellisuus on etenkin lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna melko fluktuoiva muuttuja.

Elämäntyytyväisyys ei ole onnellisuuden tavoin tunnetila, vaan sillä tarkoitetaan pidempiaikaisempaa ja kokonaisvaltaisempaa hyvinvoinnin olotilaa. Elämäntyytyväisyys muodostuu henkilön tyydytyksestä vallitsevaa tai saavutettua elämäntilannetta kohtaan. Siihen vaikuttavat subjektiivisten muuttujien kuten tavoitteiden, kokemusten, odotusten, toiveiden, sekä objektiivisten tekijöiden kuten terveyden, tulojen, asuinolojen, oikeuksien ja työllisyyden väliset suhteet.

Sosioekonomisilla ryhmillä tarkoitetaan tässä tutkielmassa ESS kyselytutkimuksen otoksesta muodostettuja työssäkäyvien, työttömien, opiskelijoiden ja eläkeläisten väestöryhmiä. Luokittelun perusteena on käytetty vastaajien viimeaikaista pääasiallista toimintaa.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkielmassa käytettävä aineisto koostuu koettua hyvinvointia kuvaavan elämäntyytyväisyyden tilastoaineistosta, sekä seitsemän hyvinvointimittarin (HDI, HPI, SSI, Gini, ISEW, GPI, BKT) tuloksista Suomessa aikavälillä 2002–2016.

3.1. Koettu hyvinvointi

Tutkielmassa koetun hyvinvoinnin indikaattorina käytetään elämäntyytyväisyyden muuttujaa. Aiemmissa tutkimuksissa elämäntyytyväisyyden on todettu soveltuvan hyvin mittamaan ihmisen subjektiivisesti kokeman hyvinvoinnin tasoa (Diener et al. 1985; Diener & Suh 1997). Yksittäisen tilastomuuttujan käyttö analyysissä mahdollistaa, että analyysituloksia tarkastelemalla saadaan välitöntä tietoa juuri kyseisen muuttujan ja hyvinvointimittareiden välisestä suhteesta ilman muita välimuuttujia.

Tutkielmassa käytettävät elämäntyytyväisyyden tilastomuuttujat ovat peräisin *Eurooppalaisen sosiaalitutkimuksen* (engl. European Social Survey, ESS) kierroksilta 1–8. ESS on vuonna 2002 Euroopan tiedesäätiön (ESF) käynnistämä selvitys eurooppalaisten asenteiden, uskomusten ja käytösmallien kartoittamiseksi. Tiedesäätiön tavoitteena on ESS tutkimuksella parantaa yhteiskuntatieteellisten aineistojen saatavuutta.

ESS tutkimusta on toteutettu vuodesta 2002 alkaen joka toinen vuosi ja siihen osallistuu nykyisin lähes 30 valtiota. Suomessa tutkimuksen toteuttaa Tilastokeskus. Tutkimus on käyntitutkimus, joka tehdään tietokoneavusteisena haastatteluna. Perusyksikkönä tutkimuksessa toimivat yksittäiset henkilöt. Otanta on toteutettu koko maan kattavalla yksivaiheisella satunnaisotannan periaatteella. Suomessa vuosina 2002–2016 vastaajia on ollut noin 1800–2100 henkilöä kutakin kierrosta kohti. (Menetelmät 2019.)

EES tutkimus rakentuu pysyväluonteisesta ydinmoduulista ja teemoittain vaihtuvista moduuleista (Aiheet 2019). Elämäntyytyväisyyttä mittaava kysymys kuuluu ydinmoduuliin. Eurooppalaisessa sosiaalitutkimuksessa elämäntyytyväisyyttä on mitattu kaikilla kierroksilla kysymyksellä ”Yleisesti ottaen, kuinka tyytyväinen olet elämääsi nykyisiin?” (Arvot ja mielipiteet Suomessa 2016: 8). Vastaukset annetaan vastauskortin Likert-asteikon avulla nollasta kymmeneen, jossa 0 tarkoittaa äärimmäisen tyytymättömyyttä ja 10 äärimmäisen tyytyväisyyttä (ESS cumulative data wizard 2018).

Vuonna 2016 tutkimukseen osallistui 24 maata. Suomi sijoittui tällöin elämäntyytyväisyyden vertailussa jaetulle toiselle sijalle Islannin kanssa. Euroopan sosiaalitutkimuksen maakohtainen avoin data on saatavilla tutkimuksen omilta Internet sivuilla. (ESS cumulative data wizard 2018.)

Tutkimuksessa käytetään elämäntyytyväisyyden keskiarvoja (Liite 1). Suomen koetun hyvinvoinnin keskiarvoa kunakin tarkasteluvuotena kuvaa kyseisen vuoden koko Suomen ESS kyselyn otoksen koetun hyvinvoinnin painotettu keskiarvo. Lisäksi jokaiselle tarkastellulle vuodelle selvitetään kunkin sosioekonomisen ryhmän koetun hyvinvoinnin painotetut keskiarvot.

Elämäntyytyväisyyden painotuksena käytetään jälkiositusta, jossa kaikille havainnoille annetaan painokerroin sen saaman luokan mukaan. Painokertoimet ovat Euroopan sosiaalitutkimuksen suosituksen mukaisia ja ne on muodostettu Eurostatin Euroopan Unionin työvoimatutkimuksen väestöaineistosta suomalaisten iän, sukupuolen, koulutustaustan ja alueiden mukaan. Jälkiosituksen tarkoituksena on välttää tutkimuksessa tiettyjen ryhmien mahdollinen ali- tai yliedustus, joita voi ilmetä otoksessa mahdollisen vastauskadon tai ylipeiton seurauksena. (Weighting European Social Survey data 2014).

Koetun hyvinvoinnin mielletään usein koostuvan elämäntyytyväisyyden lisäksi onnellisuudesta (Kainulainen 2011). Tässä tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan vain elämäntyytyväisyyttä. Tyytyväisyyttä elämään on myös aiemmissa tutkimuksissa käytetty onnellisuuden indikaattorina (Veenhoven 1994; Hagfors & Kajanoja 2011). ESS tutkimuksessa onnellisuutta mitataan kysymyksellä "Kuinka onnellinen yleisesti ottaen olet?" (Arvot ja mielipiteet Suomessa 2016: 10). Tällä tavoin kerätyt tulokset ovat Suomessa kaikilla tarkastelluilla ESS kierroksilla lähes identtisiä elämäntyytyväisyyden tulosten kanssa (ESS cumulative data wizard 2018).

Euroopan sosiaalitutkimuksen tapa mitata onnellisuutta yhdellä kysymyksellä poikkeaa yleisestä käytännöstä mitata onnellisuutta. Onnellisuutta on perinteisesti mitattu moniulotteisemmilla kysymyspatteristoilla, joissa kysytään henkilön kokemia tunnetiloja tietyltä ajanjaksolta (Kozma & Stones 1980; McGreal & Joseph 1993; Hills & Argyle 1998; Lewis et al. 2001). Yhteen kysymykseen perustuva onnellisuusmittaus jättää vastaajalle paljon tulkinnanvaraa esimerkiksi siitä, mitä onnellisuus on.

Myös henkilökohtainen elämäntyytyväisyys voi olla herkkä niin yksilön sisäلتä kuin ulkoa tuleville vaikutteille. Koska elämäntyytyväisyyden arvio perustuu hetkelliseen arvioon, on se altis vääristymille (Haybron 2008). Yksittäisen kysymyksen käyttö voi johtaa hetkellisempää tunnetilaa kuvaavien tulosten syntyyn sen sijaan, että onnistuttaisiin mittaamaan onnellisuuden kokonaisvaltaisempaa olotilaa (Abdel-Khalek 2006). On ehdotettu, että kansallista hyvinvointia voitaisiin mitata tehokkaammin sosiaalisilla elämäntyytyväisyyden kysymyksillä, sen sijaan että pyritään laskemaan yksilöiden elämäntyytyväisyyksien keskiarvoa väestölle. Tämän kaltaista vakiintunutta kyselyä ei kuitenkaan vielä ole. (Eckersley 2000.) Huomioitavaa kuitenkin on, että ihmiset kokevat osallistumisen lyhyempiin kyselyihin usein miellyttävämpänä (Merrens & Richards 1973).

Eurooppalaisessa sosiaalitutkimuksessa käytetty Likert-asteikko jättää ihmisille tulkinnanvaraa hyvinvointinsa arvioinnissa. Eri yksilöillä voi esimerkiksi olla hyvin eriäviä käsityksiä siitä, millainen elämäntyytyväisyyden tason tulisi olla tietyn numeraalisen arvon täyttymiseksi. Ihmiset voivat verrata olotilaansa esimerkiksi tiettyyn standardiin, elämässään aiemmin kokemansa hyvinvoinnin tasoon, ympärillään olevien ihmisten hyvinvointiin tai materian tuottamaan onnellisuuteen (Andrews & McKennell 1980; Kammann 1983; Suls et al. 2002; Haybron 2008). Juuri näitä asioita

koetulla hyvinvoinnilla kuitenkin halutaan mitata: ihmisen omaa subjektiivista kokemusta hyvinvoinnistaan. Subjektiivista hyvinvointia ei mitata paternalistisesti asettamalla hyvinvoinnille tiettyjä vaatimuksia tai edellytyksiä, joiden oletetaan yleisesti tuottavan ihmisille hyvinvointia. Tällainen hyvinvoinnin tekijöiden määrittelemisen vaatisi ”objektiivisen” teorian, sen sijaan että subjektiivisen hyvinvoinnin tekijät olisivat subjektikohtaisia. (Lagerspetz 2011.)

Sosioekonominen luokittelu

Tutkielmassa käytetään Eurooppalaisen sosiaalitutkimuksen elämäntyytyväisyyden tilastomuuttujen sosioekonomista luokittelua. Luokittelu tehdään kyselyyn vastanneiden henkilöiden viimeaikaisen pääasiallisen toiminnan perusteella. Pääasiallista toimintaa kysytään Eurooppalaisessa sosiaalitutkimuksessa kysymyksellä ”Mikä kortin kuvauksista parhaiten sopii siihen, mitä olet tehnyt viimeisten seitsemän päivän aikana. Valitse vain yksi vaihtoehto” (Arvot ja mielipiteet Suomessa 2016: 38). Haastateltavan vastauskortilla ovat vaihtoehdot: 01 Ansiotyössä tai tilapäisesti pois ansiotyöstä (työntekijä, yrittäjä, maanviljelijä, avustava perheenjäsen jne.), 02 opiskelija (ei työnantajan maksama koulutus, mukaan lukien lomalla), 03 työtön joka hakee aktiivisesti työtä, 04 työtön joka haluaa töihin, mutta ei aktiivisesti hae työtä, 05 pysyvästi sairas tai työkyvytön, 06 eläkkeellä, 07 varusmies- tai siviilipalvelussa, 08 kotiäiti tai -isä, omaishoitaja tms. tai hoitaa lapsia tai muuta henkilöä/muita henkilöitä tai 09 joku muu (Arvot ja mielipiteet Suomessa 2016).

Tutkielman analyysiä varten kunkin vuoden otoksesta muodostetaan neljä sosioekonomista ryhmää: työssäkäyvät, opiskelijat, työttömät ja eläkeläiset. Työssäkäyvien ryhmä muodostetaan vastauksen 01 antaneista, opiskelijoiden ryhmä vastauksen 02 antaneista, työttömien ryhmä vastauksien 03 ja 04 antaneista, sekä eläkeläisten ryhmä vastauksen 06 antaneista. Muodostettujen sosioekonomisten ryhmien vuosien 2002–2016 elämäntyytyväisyyksien keskiarvot ovat tutkielmassa liitteenä (Liite 1).

Vastaukset 05, 07, 08 ja 09 antaneet henkilöt jäävät tutkielmassa tarkasteltujen sosioekonomisten ryhmien ulkopuolelle. Pysyvästi sairaita/työkyvyttömiä, varusmies-/siviilipalvelussa olevia, kotiäitejä/-isiä/omaishoitajia tai joku muu -vastauksen antaneita on vuosittaisissa otoksissa niin vähän (noin 0-60

henkilöä/vuosi/vastausvaihtoehto), etteivät näistä muodostuvat ryhmät ole riittävän kattavia edustamaan kyseisiä sosioekonomisia ryhmiä Suomessa.

Pääasiallista viimeaikaista toimintaa käytetään luokittelun perusteena, koska sen on havaittu useissa tutkimuksissa olevan yhteydessä elämäntyytyväisyyteen (Korpi 1997; Oswald 1997; Gallie & Russell 1998; Melin et al. 2003; Piquart & Schindler 2007; Hald Andersen 2009; Kassenboehmer & Haisken-DeNew 2009). Sen sijaan sosioekonomisten luokkien muodostaminen esimerkiksi tulojen perusteella ei ole tutkimusaiheen kannalta yhtä relevanttia, sillä tilastotiedon mukaan hyvätuloisimmat eivät ole hyvinvoivimpia Suomessa (SVT: Kotitalouksien varallisuus 2004). Koulutustaustaan perustuva sosioekonominen luokittelu ei puolestaan aina kuvaa henkilön tämänhetkistä tilaa. Koulutuksella on kuitenkin nähty olevan vahva yhteys elämäntyytyväisyyteen (Meeks & Murrell 2001; Melin et al. 2003; Cheung & Chan 2009; Dittmann, & Goebel 2010; Salinas-Jiménez et al. 2011)

3.2. Hyvinvointimittarit

Tutkielmassa käytetään Suomesta mitattujen hyvinvointimittareiden tuloksia aikavälin 2002–2016 parillisilta vuosilta. Tutkielmassa tarkasteltavat seitsemän mittaria ovat inhimillisen kehityksen indeksi HDI, onnellisen planeetan indeksi HPI, kestävän yhteiskunnan indeksi SSI, Gini-kerroin, kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi ISEW, aidon kehityksen indikaattori GPI ja bruttokansantuote BKT.

Tutkielmaan valitut mittarit ovat yleisesti tunnettuja, valtioiden hyvinvoinnin kehityksen mittaamiseen käytettyjä kansainvälisiä mittareita. Tarkastelluista hyvinvointimittareista useimmat ovat kehitetty valtioiden väliseen vertailuun, eikä niitä ole luotu kansallisen tason tarkasteluun. Vaikka osa mittareista on alun perin valtioiden talouden mittaamiseen kehitettyjä mittareita, käytetään niitä yleisesti myös valtioiden välisen hyvinvoinnin vertailussa.

Tutkielman ulkopuolelle jää suuri määrä hyvinvointimittareita. Yhtenä tärkeimmistä aineiston rajausperusteista on, että valituista mittareista tulee olla saatavilla mittaustulokset Suomesta aikavälille 2002–2016. Tämä karsii etenkin viime vuosina kehitettyjä mittareita (NWI, NAW), sekä joitakin vanhempia tunnettuja mittareita

(GNH, HLY). On siis mahdollista, että tutkielman ulkopuolelle jää hyvinvointimittareita, jotka voisivat toimia tarkasteltuja hyvinvointimittareita paremmin koetun hyvinvoinnin mittaamisessa.

Tutkielmaan on valittu vain mittareita, joita käytetään mittaamaan valtion ja sen väestön hyvinvointia. Näin tutkielman ulkopuolelle rajataan esimerkiksi puhtaasti ympäristön hyvinvointiin keskittyneet mittarit (Green GDP, EPI/ESI, EF). Myös mittarit, joiden tulokset eivät ole numeraalisessa muodossa (BLI), jäävät tutkielman ulkopuolelle. Tutkielmaan on valittu vain varsinaisia hyvinvointimittareita, joka rajaa tutkielman ulkopuolelle yksittäiset hyvinvoinnin indikaattorit ja tilastomuuttujat.

3.2.1. Inhimillisen kehityksen indeksi

Inhimillisen kehityksen indeksi (engl. Human Development Index) eli HDI on Yhdistyneiden Kansakuntien kehitysohjelman vuonna 1990 luoma indeksi ihmisten hyvinvoinnin mittaamiseksi. Mittarin kohteena olivat alun perin erityisesti kehitysmaat, sillä niiden bruttokansantuotteiden vertailu oli vaikeaa maiden kansantalouden tilinpidon puutteista johtuen. (Rättö 2009.) Inhimillisen kehityksen indeksillä halutaan tuoda esille talouden kehityksen sijasta se, millaista elämänlaatua valtio kykenee tarjoamaan asukkailleen (Jahan 2016). Indeksillä pyritään mahdollistamaan inhimillisen kehityksen edellytysten vertailu kansainvälisesti. Mittaria voidaan käyttää myös analysoimaan sitä, kuinka saman BKT:n omaavissa valtioissa erilaiset poliittiset linjaukset vaikuttavat ihmisten hyvinvoinnin kehitykseen. (Human development index 2019.)

Inhimillisen kehityksen indeksin mittaustulos muodostuu väestön elinajanodotetta, koulutusta ja elinoloja kuvaavien indeksien keskiarvosta. Elinajanodotteen indeksi lasketaan suhteuttamalla kyseisenä vuonna syntyneiden lasten elinajanodote 85 ikävuoden tavoitteeseen. Koulutusindeksi lasketaan koulunsa aloittavien odotettujen kouluvuosien keston keskiarvon ja aikuisten toteutuneen koulutuksen keston keskiarvon perusteella. Elinoloja indikoivan ostovoimakorjatun bruttokansantulon indeksin laskennan perustana on 40 000 dollarin tulo asukasta kohden. Kaikki kolme indeksii saavat mittarissa saman painoarvon ja niiden keskiarvo sijoittuu välille 0-1. (Human development index 2019.)

Mittariin on tehty vuoden 2010 julkaisun myötä päivityksiä muuttujiin. Koulutusindeksissä lukutaito- ja koulutukseen osallistumisen aste vaihdettiin aikuisten koulutuksen keston keskiarvoon ja koulunsa aloittavien odotettavissa olevaan koulutuksen keston. Myös elinoloja kuvaava bruttokansantuote vaihdettiin ostovoimakorjattuun bruttokansantuloon. Vuotta 2010 edeltävien vuosien tulosten vertaaminen tuoreempiin tuloksiin voi antaa siis virheellisiä tuloksia. (Klugman et al. 2011.)

Vuonna 2016 Suomi sijoittui 188 maan välisessä inhimillisen kehityksen indeksin tulosten vertailussa sijalle 15. Suomen vuosittaiset mittaustulokset ovat saatavilla Yhdistyneiden Kansakuntien kehitysohjelman Internet sivujen avoimesta datan jakelusta. (Human development data 2019.) Vuosien 2002–2016 mittaustulokset löytyvät tutkielman liitteistä (Liite 1).

3.2.2. Onnellisen planeetan indeksi

Onnellisen planeetan indeksi (engl. Happy Planet Index) eli HPI on brittiläisen New Economics Foundation (NEF) -säätiön vuonna 2006 luoma mittari valtioiden väliseen hyvinvoinnin vertailuun. Mittari on kehitetty mittaamaan valtioiden kestävästä hyvinvointia perustuen valtioiden kykyyn tarjota asukkailleen mahdollisimman pitkä, onnellinen ja kestäviä elintapoja sisältävä elämä. Mittarin kehittäjien mielestä perinteiset talouspainotteiset mittarit eivät ole riittävän kattavia kansallisen hyvinvoinnin tai yksilön hyvinvoinnin mittaamiseen. Onnellisen planeetan indeksi puolestaan pyrkii yhdistämään mittarissa taloudellisen tehokkuuden ja hyvinvoinnin mittaamisen. (About the HPI 2019.)

Indeksi lasketaan epätasa-arvolla korjattujen elämäntyytyväisyyden ja elinajanodotteen tulosta, joka suhteutetaan ekologiseen jalanjälkeen. Onnellisen planeetan indeksin laskemisessa käytetään Gallup World Poll -yhtiön kyselyn elämäntyytyväisyyden tuloksia, jotka on kerätty Cantrilin tikasmenetelmän mukaisella yksittäisellä kysymyksellä kansalaisten elämäntyytyväisyydestä. Elinajanodotteena käytetään YK:n tilastoa. Epätasa-arvoisuuden korjaus tehdään elämäntyytyväisyyden ja elinajanodotteen keskiarvoille perustuen kyseisen maan vastausten distribuutioon. Lopuksi tulo jaetaan ekologisella jalanjäljellä, joka kuvaa yhden kansalaisen elättämiseen tarvittavaa alaa

maapallolla. Näistä saatu tulos sijoittuu arvojen 0-100 väliin. Tämän yksittäisen luvun lisäksi mittarin eri komponentteja voidaan tarkastella yksitellen ja vertailla niiden merkitystä kokonaistuloksen muodostumisen suhteen. (Happy Planet Index methods paper 2016.)

HPI:n aineistossa on paljon aukkoja puuttuvan datan takia. Eri maiden aineistot on kerätty eri lähteistä, joka heikentää maiden välistä vertailtavuutta. Tietyn vuoden virallista mittaustulosta ei ole laskettu kyseisenä vuonna kerätystä aineistosta, vaan se sisältää dataa eri vuosien lähteistä. Lisäksi esimerkiksi elämäntyytyväisyyden muuttuja puuttuu lähes 100 maalta, jolloin yli puolella valtioista on jouduttu käyttämään elämäntyytyväisyyden estimaatteja. (Campus & Porcu 2010.)

Suomelle ei ole laskettu onnellisen planeetan indeksin mittaustuloksia vuosille 2008, 2010 ja 2014. Tutkielmassa vuoden 2008 puuttuvan mittaustuloksen estimaatti lasketaan vuosien 2006 ja 2009 mittaustulosten painotetusta keskiarvosta. Siinä vuoden 2006 mittaustuloksen painokerroin on yksi ja vuoden 2009 mittaustuloksen painokerroin on kaksi. Painokertoimet määräytyvät sen mukaan, monenko vuoden etäisyys kullakin estimaattorissa käytetyllä mittausvuodella on estimoitavaan vuoteen. Vastaavalla tavalla vuoden 2010 puuttuva mittaustulos on vuosien 2009 ja 2012 painotetusta keskiarvosta, sekä vuosi 2014 on estimoitu vuosien 2012 ja 2016 keskiarvosta.

Kansainvälisessä vertailussa onnellisen planeetan indeksin kärkisijoille sijoittuvat toistuvasti Latinalaisen Amerikan maat sekä pienet saarivaltiot. Vuonna 2016 Suomi sijoittui sijalle 37, kun vertailussa oli mukana 140 valtiota. Suomen vuosittaiset tilastot indeksin tuloksista on saatavilla analyysia varten mittarin ylläpitämiltä kotisivuilta. (Finland HPI score 2019.) Vuosien 2002–2016 mittaustulokset ovat liitettyinä tutkielman liiteosioon (Liite 1).

3.2.3. Kestävän yhteiskunnan indeksi

Kestävän yhteiskunnan indeksi (engl. Sustainable Society Index) eli SSI on hollantilaisen Sustainable Society Foundationin vuonna 2006 kehittämä mittari, joka mittaa valtioiden hyvinvoinnin inhimillisiä, ympäristöllisiä ja taloudellisia muuttujia. Se

on kehitetty monitoroimaan yhteiskunnan kestävyyttä. Kestävänä yhteiskuntana mittarissa pidetään valtiota, jossa uusiutumattomien luonnonvarojen käytössä on huomioitu myös tulevat sukupolvet. Tällaisen yhteiskunnan nähdään tarjoavan yksilölle turvallisen, puhtaan ja tasapainoisen ympäristön, sekä mahdollisuuden kouluttautua ja kehittää itseään. (Van de Kerk & Manuel 2008.)

Sen lisäksi, että kestävän yhteiskunnan indeksiä on yleisesti käytetty kansainvälisellä tasolla maiden väliseen vertailuun, soveltuu se myös kansallisen tason ja esimerkiksi maakuntatason vertailuun. Mittari soveltuu sen kehittäjien mukaan ihmisten tietoisuuden lisäämiseksi alueensa kestävyydestä, kuin myös politiikan ja monitoroinnin välineeksi. Esimerkiksi Romaniassa SSI on mukana kansallisessa päätöksenteossa ja Hollannissa yliopistojen opetussuunnitelmassa. (Van de Kerk & Manuel 2008.)

Indeksi sisältää yhteensä 21 indikaattoria, jotka jaetaan ympäristön, talouden ja ihmisten hyvinvoinnin osa-alueisiin. Kullekin osa-alueelle lasketaan omat hyvinvointia kuvaavat tunnuslukunsa, jotka sijoittuvat asteikolle 0-10. Yhteistä virallista tunnuslukua osa-alueille ei ole. Tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan ihmisen hyvinvoinnin osa-alueita. (Framework 2017). Koska tutkielmassa keskitytään väestön subjektiiviseen hyvinvointiin, on väestön hyvinvointia kuvaavien tunnuslukujen käyttö kaikkein perustelluinta. Ihmisen hyvinvoinnin osa-alueessa on kolme kategoriaa: ihmisen perustarpeet, henkilökohtainen kehitys ja terveys, sekä tasapainoinen yhteiskunta. Ihmisen perustarpeita mittaavaan kategoriaan kuuluvat ruuan, juoman ja sanitaation saatavuuden indikaattorit. Henkilökohtaista kehitystä ja terveyttä mittaava kategoria muodostuu väestön kouluttautuneisuuden ja terveiden elinvuosien indikaattoreista. Tasapainoisen yhteiskunnan kategoriassa mitataan sukupuolten ja tulojen tasavaroisuutta, sekä populaation kasvua ja hyvän hallinnon toteutumista. (Indicator description 2017.)

Kestävän yhteiskunnan indeksiin on tehty muutoksia vuoden 2008 jälkeen. Mittarista on poistettu indikaattoreita datan puuttumisen vuoksi ja lisätty tilalle uusia indikaattoreita. Nämä indikaattorivaihdokset on tehty hyvinvoinnin turvaamisen ja ympäristön hyvinvoinnin kategorioissa, eikä muutoksilla ole vaikutusta tutkielman aineistona käytettyyn ihmisten hyvinvointia mittaavaan osa-alueeseen. (Van de Kerk & Manuel 2010.) Lisäksi kestävän yhteiskunnan indeksin tulosten luotettavuuteen vaikuttaa se,

että niissä käytetty data on useilta eri vuosilta. Esimerkiksi vuoden 2016 SSI:n laskemiseen käytetty aineisto on vuosilta 2013–2016 (Indicator description 2017).

154 valtion välisessä kestävä yhteiskunnan indeksin vertailussa vuonna 2016 Suomi sijoittui väestön hyvinvointia mittaavalla osa-alueella ensimmäiselle sijalle, kuten myös tätä edeltäneinä vuosina. Suomen vuosittaiset tulokset on saatavilla mittarin Internet sivuilta avoimesta datan jakelusta. (Data – All countries 2017.) Mittaustulokset vuosilta 2002–2016 ovat tutkielman liitteissä (Liite 1).

3.2.4. Gini-kerroin

Gini-kerroin (engl. Gini index) on matemaattinen laskutapa jakauman epätasaisuuden esittämiseksi. Italialainen tilastotieteilijä Corrado Gini kehitti mittaustavan vuonna 1912 tulojen ja hyvinvoinnin epätasa-arvoisuuden mittaamiseksi. (Gini 1921.) Yleisimmin Gini-kerrointa on käytetty tulojen jakautumisen tasa-arvoisuuteen perustuvana taloudellisen hyvinvoinnin mittarina. Mittaria voidaan kuitenkin hyödyntää myös monien muiden tasa-arvojen analysointiin, kuten esimerkiksi koulutuksen saavutettavuuden tarkasteluun (Thomas et al. 2003).

Gini-kertoimen laskenta perustuu Lorenz-käyrään, jonka funktio muodostetaan väestön kumulatiivisen osuuden ja heidän kumulatiivisten tulojensa suhteesta. Mittaustulos kertoo siis tulojakauman eriarvoisuuden todennäköisyysjakauman hajonnan. Asteikkona Gini-kertoimessa voidaan käyttää 0-1 tai 0-100. Mitä suurempi Gini-kerroin on, sitä epätasaisemmat tulot valtiossa ovat. Kertoimen ollessa 0, tulot ovat kaikilla yhtä suuret. (Gini 1921.)

Suomi on sijoittunut 112 valtion välisessä Gini-vertailussa sijalle 10 vuonna 2016 (GINI index 2019). Vuosittainen Suomesta laskettu Gini-kerroin on saatavilla Tilastokeskuksen StatFin-tilastotietokannassa (SVT: Tulonjaon kokonaistilasto 2018). Suomen vuosien 2002–2016 Gini-mittaustulokset löytyvät tutkielman liitteistä (Liite 1).

3.2.5. Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi

Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi (engl. Index of Sustainable Economic Welfare) eli ISEW on vuonna 1989 amerikkalaisten Herman Dalyn ja John Cobb Jr.:in kehittämä taloudellisen hyvinvoinnin mittari. ISEW kehitettiin vaihtoehtoiseksi mittariksi BKT:lle. Indeksi muodostuu kansantalouden arvolisäyksestä, jossa on huomioitu hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Mittarilla pyritään talouden, yhteiskunnan ja ympäristön hyvinvoinnin kestävyyskuvaamiseen. (Hoffrén 2011.) ISEW:ä on teoreettiselta rakenteeltaan pidetty melko toimivana kestävän hyvinvoinnin indikaattorina (Lawn 2002; Hoffrén 2018).

Indeksin laskenta perustuu yksityiseen kulutukseen, jota korjataan kuluttajien hyvinvointia hyödyttävien ja heikentävien tekijöiden keinotekoisilla rahallisilla arvoilla. Hyvinvointia heikentäviä tekijöitä mittarissa ovat muun muassa tulojen epätasa-arvoa kuvaava Gini-kerroin, sekä ympäristön ja luonnonpääoman arvon aleneminen. Hyvinvointia hyödyttävinä tekijöinä mittarissa pidetään esimerkiksi kotona tehtävää työtä. (Hoffrén et al. 2010.)

Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksistä on tällä hetkellä laskettuna maakohtaisia tuloksia verrattain harvalle maalle, joten sen soveltaminen kansainväliseen vertailuun on vielä heikkoa (Hoffrén et al. 2010). Tilastokeskus on viime vuosina laskenut Suomelle kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksin vuosille 1945–2017. Aineisto on laskettu asukaskohtaisesti, reaalisin vuoden 2010 hinnoin. Mittaustulokset löytyvät Jukka Hoffrénin (2018) kirjoittamasta Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisusta *Hyvinvointitalouden mittareiden käyttökelpoisuus päätöksenteossa*. Mittaustulokset vuosilta 2002–2016 ovat liitettynä tutkielman liiteosioon (Liite 1).

3.2.6. Aidon kehityksen indikaattori

Aidon kehityksen indikaattori (engl. Genuine Progress Indicator) eli GPI on Herman Dalyn ja John Cobbin vuonna 1995 GPI:n pohjalta kehittämä vaihtoehtoinen mittari BKT:lle. Aidon kehityksen indikaattorilla mitataan valtiossa tapahtunutta aitoa kehitystä. Indikaattorin käyttötarkoituksena on talouden kestävyys ja erityisesti pitkän aikavälin kehityksen kuvaaminen. Mittarin avulla voidaan myös hahmottaa

ympäristö- ja kestävyystekijöiden merkitystä hyvinvoinnille. GPI:n välityksellä pyritään myös lisäämään aiheeseen liittyvää julkista keskustelua. (Hoffrén 2011.) GPI:n on Suomessa katsottu soveltuvan hyvin yhteiskunnan tilan kuvaamiseen tai ainakin sen viitekehykseksi (Hoffrén et al. 2010).

GPI:n laskenta perustuu kuluttajien hyvinvointia hyödyttävien ja heikentävien tekijöiden keinotekoisilla arvoilla korjattuun yksityiseen kulutukseen. Aidon kehityksen indikaattorin laskutapa on samanlainen kuin ISEW:n, mutta painotukset mittareissa poikkeavat toisistaan. GPI:ssä keskitytään ISEW:ä laajemmin ympäristöhaittoihin antamalla niille suuremmat painoarvot. Täten GPI:n kuvaama hyvinvointi on usein heikompi kuin ISEW:n antama tulos. (Hoffrén & Rättö 2009.)

GPI on laskettu melko rajalliselle määrälle valtioita, joten sen kansainvälinen vertailtavuus on melko heikkoa (Hoffrén et al. 2010). Tilastokeskuksessa on laskettu hiljattain aikasarjan Suomelle vuosille 1945–2017. Aineisto on asukaskohtaista ja laskettu reaalisin vuoden 2010 hinnoin. Mittaustulokset löytyvät Jukka Hoffrénin (2018) kirjoittamasta Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisusta *Hyvinvointitalouden mittareiden käyttökelpoisuus päätöksenteossa*. Vuosien 2002–2016 mittaustulokset löytyvät tutkielman liiteosiosta (Liite 1).

3.2.7. Bruttokansantuote

Bruttokansantuote (engl. Gross domestic product, GDP) eli BKT on osa Toisen maailmansodan aikana Yhdistyneiden Kansakuntien kehittämää kansantalouden tilinpitojärjestelmää kokonaistalouden ymmärtämiseksi. Bruttokansantuotetta on alettu laskemaan Suomessa säännöllisesti 1970-luvulta alkaen. Laskenta noudattaa Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmää, joka on myös maailmanlaajuisen suosituksen mukainen. (Hoffrén et al. 2010.)

Bruttokansantuotetta käytetään nykyisin muun muassa EU-budjetoinnin ja kansainvälisten jäsenmaksujen perusteena. Vaikka bruttokansantuotteen alkuperäinen tarkoitus on mitata kotimaista tuotantoa eli valtion tulonmuodostusta, on mittari kuitenkin vakiinnuttanut paikkansa myös valtioiden hyvinvoinnin ja suorituskyvyn, eli kehityksen mittarina. (Callen 2008.)

Bruttokansantuote on yksinkertaisesti laskettavissa oleva arvo kuvastamaan valtion taloudellisen kasvun suuntaa ja määrää. Bruttokansantuote voidaan laskea asukaskohtaisesti tai koko valtiolle. Asukaskohtainen bruttokansantuote lasketaan erottamalla yksityisen ja julkisen kulutuksen, investointien sekä viennin summasta tuonti, sekä jakamalla kyseinen tulos asukasluvulla (Bruttokansantuote 2019).

BKT on järjestelmänä luotettava ja vertailukelpoinen sen kansainvälisen standardoinnin ansiosta (Hoffrén et al. 2010). Kansainvälisten bruttokansantuotevertailujen kärkipäässä ovat usein teollistuneet länsimaat. Vuonna 2016 Suomen asukaskohtainen bruttokansantuote sijoittui 175 valtion välisessä vertailussa sijalle 20 (GDP per capita 2019). Vuosittainen tilasto Suomen asukaskohtaisesta bruttokansantuotteesta on saatavilla analyysia varten Tilastokeskuksen sivuilta (SVT: Kansantalouden tilinpito 2018). Aineisto on laskettu asukaskohtaisesti reaalisin vuoden 2010 hinnoin. Mittaustulokset vuosilta 2002–2016 ovat liitteenä tutkielmassa (Liite 1).

3.3. Aikasarja 2002–2016

Tarkasteltavana ajanjaksona ovat vuodet 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014 ja 2016. Aikasarjan avulla voidaan selvittää, onko Suomessa tapahtunut kyseisellä aikavälillä muutoksia koetussa hyvinvoinnissa ja kehitysmittareiden tuloksissa. Väestön hyvinvoinnin ja elämäntyytyväisyyden aikasarjat voivat kuvastaa yhteiskunnallisia muutoksia. Valittu aikasarja on lähivuosilta, jolloin siitä saatuja tuloksia voidaan soveltaa myös aiheen nykyhetken ja tulevaisuuden ymmärtämiseksi. Aikasarja aineistona mahdollistaa tutkielman tulosten yleistettävyyden paremmin kuin yksittäisen vuoden otoksen tarkastelu. Aikasarjaa analysoimalla voidaan luoda laajempi kokonaiskuva vertailtavista muuttujista ja niiden yhtäläisyyksistä tai eroista.

Tutkielmassa tarkasteltava aikasarja 2002–2016 on melko lyhyt, mutta riittävä ajanjakso kuvaamaan hyvinvoinnin vaihtelua. Easterlin paradoksin kehittäjä, taloustieteen professori Richard Easterlin toteaa tutkimuksessaan, että esimerkiksi bruttokansantuotteen ja hyvinvoinnin korrelointi lyhyellä, alle 10 vuoden aikavälillä voi antaa selvästi yhtenevämpiä tuloksia kuin pidemmällä, yli 10 vuoden aikavälillä (Easterlin et al. 2010).

Aikasarjan pituutta tutkielmassa rajoittaa se, ettei suurimmalle osalle mittareista ole laskettuna tuloksia Suomesta pidemmältä aikaväliltä. Rajallisen pituisen aikasarjan etuna on kuitenkin se, että tulosten analysointi ja pohdinta voidaan suorittaa tarkempana kuin pidemmissä aikasarjoissa. Tarkastellulla ajanjaksolla on mahdollisuus perehtyä yksityiskohtaisemmin tuloksiin vaikuttaneisiin tekijöihin. Tämä voi kuitenkin samalla vähentää käytetyn ajanjakson tulosten yleistettävyyttä.

Mittaustulokset hyvinvointimittareille ja koetulle hyvinvoinnille kattavat vain joka toisen vuoden tarkastellusta aikavälistä. Tämän seurauksena kyseisen aikavälin mittaustulosten todellista vaihtelua ei voida tutkielmasta erottaa. Tutkielman tulokset perustuvat parillisten vuosien mittaustulosten yleistykseen tutkitulla aikavälillä, kun parittomien vuosien tulokset puuttuvat aineistosta. Jatkuvalle datankeräykselle ei kuitenkaan ole nähty olevan hyvinvoinnin osalta tarvetta, sillä ihmisten perusarvojen kaltaisten ilmiöiden on nähty olevan hitaita muuttumaan (Saari 2011).

3.4. Kvantitatiiviset vertailumenetelmät

Tutkielma on kvantitatiivinen vertailu ja siinä sovelletaan indeksilaskennan sekä kuvailevan tilastotieteen analyysimenetelmiä. Tutkielma perustuu kuvailevaan tilastoanalyysiin, jossa lasketaan hyvinvointimittausten tuloksista kuvailevat tilastolliset tunnusluvut: suhdeluvut, indeksiluvut, muutosluvut, vaihteluvälit ja vaihteluvälien pituudet. Muodostetuille tilastollisille tunnusluville suoritetaan vertailevat analyysit koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden välillä. Lisäksi vertailevan analyysin tukena käytetään graafisen tarkastelun menetelmiä. Analyysit suoritetaan Microsoft Office Excel 2007 ohjelmalla.

Kvantitatiivisen aineiston käyttö ja sen tilastollinen analyysi mahdollistavat monimutkaisempia numeraalisia analyyskejä kuin laadulliset menetelmät (Ragin 1987). Hyvinvointi käsittää kuitenkin sekä subjektiivisen että objektiivisen ulottuvuuden, jonka takia syy-seuraussuhteiden ymmärtämiseksi aihe vaatisi kvantitatiivisen vertailun lisäksi myös kvalitatiivista tarkastelua (Smithson & Verkuilen 2006). Varsinaiselle hyvinvointitutkimukselle on ominaista kvantitatiivinen tutkimusote, kun taas elämäntapatutkimuksessa keskitytään hyvinvoinnin kokonaisvaltaisempaan kvalitatiiviseen tarkasteluun (Kainulainen 2011). Eri hyvinvointimittareiden

soveltuvuudesta Suomen hyvinvoinnin mittaamiseksi on julkaistu vuonna 2010 laadullinen analyysi *Esiselvitys hyvinvointi-indikaattoreista: Mittareiden vertailu ja kehittämiskohteet* (Hoffrén et al. 2010).

Kvalitatiivisin menetelmin voitaisiin keskittyä tapauskohtaisemmin saatujen tilastollisten havaintojen tarkasteluun. Laadullisin menetelmin olisi mahdollista peilata saatuja tuloksia esimerkiksi aiheesta aiemmin julkaistuun kirjallisuuteen ja näin selittää tutkielmassa tehtyjä havaintoja. Laadullinen tutkimus vaatii kuitenkin tutkijalta syvällisempää perehtymistä tutkittavaan aineistoon Suomen hyvinvoinnista. Tällöin on myös mahdollista, että laadullisessa tutkimuksessa joitakin tutkimustulosten osalta ratkaisevia tekijöitä voi riittävän taustatiedon puuttuessa jäädä huomiotta. Kvantitatiivisilla menetelmillä voidaan mahdollistaa tutkijasta riippumattomampien analyysien ja tulosten saavuttaminen. (Ragin 1987.)

Deskriptiivisen eli kuvailevan tilastotieteen menetelmiin kuuluvat erilaisten tilastollisten tunnuslukujen laskeminen ja aineiston esittäminen graafisina kuvaajina ja taulukkoina. Graafisia esityksiä voidaan tulosten raportoinnin ja visuaalisen esittämisen lisäksi hyödyntää myös diagnostisina työkaluina. (Heikkilä 1993.) Graafinen tarkastelu ei kuitenkaan yksinään ole välttämättä riittävän tarkka työkalu luotettavien tulosten muodostamiseksi. Tämän takia graafisen tarkastelun tukena käytetään tilastollisia tunnuslukuja. Tilastollisilla tunnusluvuilla pyritään kuvaamaan sekä esittämään määrällistä aineistoa tiivistetyssä muodossa (Heikkilä 1993). Vertailevassa tutkimuksessa käytetyt tilastolliset tunnusluvut yhdessä graafisen tarkastelun kanssa mahdollistavat vertailtavien, hyvinvointia kuvaavien aineistojen yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien havainnoinnin.

Kuvailevan tilastotieteen rajoitteena on, että aineistosta tehtävät päätelmät ovat sen menetelmillä rajallisia. Kuvailevan tilastotieteen menetelmät eivät mahdollista tilastollista päättelyä, eli sen menetelmillä ei voida selvittää esimerkiksi syy-seuraussuhteita tai niihin vaikuttavia tekijöitä (Heikkilä 1993). Tutkielmassa ei siis voida todistaa kuvailevan tilastotieteen menetelmillä hyvinvointimittareiden ja koetun hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä tai niiden puuttumista.

3.4.1. Hyvinvoinnin tason vertailumenetelmät

Suhdeluvut

Tutkimuksessa tarkastelluissa hyvinvointimittareissa on käytössä erilaiset mitta-asteikot (Liite 2), jolloin eri mittausten tulosten keskinäinen vertailu vaatii, että tulokset muutetaan saman mitta-asteikon omaaviksi suhdeluvuiksi. Suhdeluvut muodostetaan suhteuttamalla kaikki yksittäiset havaintoarvot niiden teoreettisiin maksimiarvoihin:

$$\frac{\text{tarkasteluvuoden havaintoarvo}}{\text{teoreettinen maksimiarvo}} = \text{suhdeluku}$$

Menetelmän avulla mittaustuloksista saadaan suhdeluvut, joiden pienin mahdollinen arvo on 0 ja suurin mahdollinen arvo on 1. Suhdeluvut voidaan laskea vain mittareille, joilla on päättävä mitta-asteikko, eli niille tulee olla määriteltynä teoreettinen maksimiarvo. Tarkastelluista mittareista ISEW, GPI ja BKT voivat teoriassa saada minkä tahansa arvon, eli niille ei ole määritetty teoreettista maksimiarvoa eikä kyseisille mittareille voida laskea suhdelukua.

Suhdelukujen välillä suoritetaan vertaileva analyysi, jossa tarkastellaan eri hyvinvointimittareiden ja koetun hyvinvoinnin välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä hyvinvoinnin tason suhteen.

Min ja max vuodet

Koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden minimi- ja maksimiarvoja tarkastelemalla voidaan selvittää ne vuodet, jolloin hyvinvointi on ollut matalimmillaan sekä korkeimmillaan tarkastellulla ajanjaksolla. Näitä ajankohtia vertailemalla voidaan selvittää, onko koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden kuvaamissa hyvinvoinnin pohja- ja huippuvuosissa eroja tai yhtäläisyyksiä.

3.4.2. Hyvinvoinnin kehityksen vertailumenetelmät

Kantaindeksimenetelmä

Tutkimuksessa käytetään tunnuslukujen muodostamisessa indeksilaskennan menetelmää, jolla kyetään osoittamaan alkuperäisiä lukuja paremmin hyvinvoinnin muutosten suhteellisia suuruuksia. Indeksilaskennan avulla saadaan muodostettua mittaustuloksista keskenään vertailukelpoiset indeksiluvut myös niille hyvinvointimittareille, joille suhdelukujen muodostaminen ei ole mahdollista niiden avoimesta mitta-asteikosta johtuen. Silti myös alkuperäisiin arvoihin perustuvien suhdelukujen tarkastelu on tutkielman kannalta oleellista, sillä pelkkiä indeksilukuja tarkastelemalla saadaan selville vain kunkin hyvinvointimittauksen tulosten muutosten suuruudet ja suunnat, jotka eivät mahdollista hyvinvoinnin suhteellisen tason keskinäisiä vertailuja eri hyvinvointimittausten välillä.

Kantaindeksimenetelmällä voidaan ilmaista tarkastellun havaintoarvon suhteellinen osuus perusajankohtaan verrattuna (Indeksi 2020). Tutkielman perusajankohtana käytetään tarkastellun aikasarjan alkua, eli vuotta 2002. Tällöin indeksiluvuilla pystytään kuvaamaan tietyn vuoden hyvinvointimittauksen tuloksen muutoksen prosentuaalinen suuruus suhteessa aikasarjan alkuun. Kantaindeksin indeksikaavassa tarkasteltujen vuosien havaintoarvot suhteutetaan niiden perusajankohdan tuloksiin ja näiden osamäärät kerrotaan sadalla:

$$\frac{\text{tarkasteluvuoden havaintoarvo}}{\text{perusajankohdan havaintoarvo}} \times 100 = \text{indeksiluku}$$

Kantaindeksimenetelmässä perusajankohdan mittaustulokset saavat arvon 100 ja muiden tarkasteltujen vuosien havaintoarvot ilmaistaan prosentteina perusajankohdan havainnosta. Jos tarkasteltuna vuotena hyvinvointimittauksen tulos on kasvanut perusajankohdasta, on tarkasteluajankohdan indeksiluku tällöin suurempi kuin 100. Jos mittaustulos on tarkasteluvuotena laskenut perusajankohdasta, on tarkasteluajankohdan indeksiluku tällöin alle 100. Tarkasteluvuoden havaintoarvo saa arvon 100, jos kyseisen vuoden hyvinvointimittauksen tulos vastaa perusajankohdan tulosta.

Hyvinvointimittausten muutosten prosentuaalinen suuruus perusajankohtaan verrattuna muodostetaan vähentämällä tarkastellun vuoden indeksiluvusta perusajankohdan osuus eli 100:

$$\text{indeksiluku} - \text{perusajankohdan osuus} = \text{muutoksen prosentuaalinen suuruus}$$

Kantaindeksimenetelmää käyttäessä tulee huomioida, että lasketut indeksiluvut ovat sidoksissa perusajankohdan tulokseen. Jos perusajankohdan mittaustulos on esimerkiksi poikkeavan korkea tai matala suhteessa muihin ympäröiviin vuosiin, vaikuttaa tämä poikkeama myös muiden tarkasteltujen vuosien indeksilukuihin. Vaihtoehtona kantaindeksimenetelmälle olisi käyttää ketjuindeksimenetelmää, jossa tarkasteluvuoden arvo suhteutetaan aina edelliseen tarkasteluvuoteen. (Indeksi 2020.) Ketjuindeksin heikkoutena on, että sillä onnistutaan kuvaamaan vain kahden tarkasteluvuoden välinen muutos, mutta ei esimerkiksi kokonaiskehitystä aikasarjassa, joka on tämän tutkielman kannalta merkityksellistä.

Kokonaiskehitys

Kokonaiskehityksellä kuvataan hyvinvoinnin kehityksen suuntaa ja jyrkkyyttä koko tutkitulta aikaväliltä. Kokonaiskehitys saadaan laskemalla erotus aikasarjan päättymisvuoden indeksiluvun ja perusajankohdan osuuden väliltä:

$$2016 \text{ indeksiluku} - \text{perusajankohdan osuus} = \text{kokonaiskehitys prosentteina}$$

Kokonaiskehityksen ollessa negatiivinen arvo, hyvinvoinnin katsotaan olevan laskusuuntaista tutkitulla aikavälillä. Jos kokonaiskehitys saa positiivisen arvon, on hyvinvoinnin kehitys noususuuntaista. Jos kokonaiskehitys saa arvon nolla, ei kehitystä ole tapahtunut. Kokonaiskehityksiä kuvaavien lukujen vertailulla selvitetään, onko elämäntyytyväisyyden ja eri hyvinvointimittareiden kuvaamassa hyvinvoinnin kehityksessä eroja tai yhtäläisyyksiä tutkitulla aikavälillä.

Kokonaiskehityksen tarkastelussa on huomioitava, että se ei kykene huomioimaan aikasarjan sisällä mahdollisesti tapahtunutta vaihtelua, jos vaihtelu tapahtuu tasaisesti sekä perusajankohdan tuloksen arvon ylä- että alapuolella. Tämän takia myös vaihteluvälien ja vaihteluvälien pituuksien tarkastelu tutkitulta aikaväliltä on tärkeää.

Vaihteluväli ja vaihteluvälin pituus

Vaihteluvälin pituus Δ on hajontaluku, jolla kuvataan hyvinvoinnin vaihtelun suuruutta kussakin hyvinvointimittauksessa. Vaihteluvälien pituudet lasketaan kullekin hyvinvointimittarille niiden indeksilukujen suurimman ja pienimmän arvon erotuksesta:

$$\text{suurin indeksiluku} - \text{pienin indeksiluku} = \text{vaihteluvälin pituus}$$

Vaihteluvälien pituuksia vertaamalla pyritään selvittämään onko koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden kuvaamien hyvinvointien kehityksissä tapahtuneissa vaihteluissa eroja tai yhtäläisyyksiä tutkitulla aikavälillä. Vaihteluvälin pituus ei kuitenkaan yksinään kerro vaihtelun suuntaa, eli muodostuuko kyseinen vaihtelu hyvinvoinnin kasvusta, laskusta vai näiden yhteismuutoksesta. Tämän takia vertailussa tulee tarkastella myös indeksilukujen vaihteluvälejä (minimiarvo, maksimiarvo), jos vaihteluvälien pituudet vaikuttavat yhteneviltä. Tällä menetelmällä voidaan nähdä, onko vertailtavien muuttujien vaihtelu yhdensuuntaista vai toisistaan eriävää.

Vuosittainen kehitys

Peräkkäisten vuosien indeksilukujen erotuksen avulla voidaan tarkastella hyvinvoinnin vuosittaisen kehityksen suuntaa ja suuruutta:

$$2016 \text{ indeksiluku} - 2014 \text{ indeksiluku} = 2014\text{--}2016 \text{ välinen muutos prosenttiyksikköinä}$$

Jos muutos ilmenee positiivisena arvona, on hyvinvoinnin kehitys kyseisten vuosien välillä noususuuntaista. Muutoksen ollessa negatiivinen, hyvinvointi on laskusuuntaista tutkittujen vuosien välillä. Jos muutos on nolla, ei tarkasteltujen vuosien välillä ole tapahtunut kehitystä.

Vuosittaista muutosta kuvaavat luvut mahdollistavat elämäntyytyväisyyden ja eri hyvinvointimittareiden tulosten kehityksen vertailun vuositason. Vertailulla pyritään selvittämään, onko koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden tulosten vuosittaisessa kehityksessä yhteneväisyyksiä tai eroavaisuuksia tutkitulla aikavälillä. Vertailun tueksi indeksiluvuista muodostetaan kuvaajat, joita käytetään graafisessa tarkastelussa tukemaan koetun hyvinvoinnin ja eri hyvinvointimittareiden kuvaaman hyvinvoinnin vuosittaisen kehityksen vertailua. Graafisessa tarkastelussa etsitään

elämäntyytyväisyyden ja hyvinvointimittareiden tulosten kehityksestä yhteneviä sekä päällekkäisiä muotoja tai suuntia.

4 ANALYYSI

4.1. Hyvinvointimittareiden ja koetun hyvinvoinnin vertailu

4.1.1. Inhimillisen kehityksen indeksin vertailu

Hyvinvoinnin tason vertailu

HDI:n suhdeluvut saavat vuosien 2002–2016 välillä arvot 0,87–0,92, jotka ovat säännöllisesti suurempia kuin suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden saamat suhdeluvut 0,79–0,81 (Liite 3). HDI:n saamat suhdeluvut ovat myös säännöllisesti korkeampia kuin työttömien elämäntyytyväisyyden suhdeluvut 0,66–0,74, eläkeläisten suhdeluvut 0,79–0,81, sekä opiskelijoiden ja työssäkäyvien suhdeluvut 0,79–0,82.

HDI sekä työssäkäyvien elämäntyytyväisyys ovat alhaisimmillaan vuonna 2002 ja korkeimmillaan vuonna 2016 (Liite 4). Muiden sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyydet sekä suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys ovat korkeimmillaan vuonna 2012, jolloin HDI on lähellä korkeinta tulostaan. Suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuosina 2008, 2010 ja 2014, jolloin HDI on selvästi koholla. Työttömien ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyydet ovat alhaisimmillaan vuonna 2014, jolloin HDI:n tulos on lähes korkeimmillaan. Eläkeläisten elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuonna 2008, jolloin HDI on minimi- ja maksimitulostensa keskivaiheilla.

Hyvinvoinnin kokonaiskehityksen vertailu

Inhimillisen kehityksen indeksin kokonaiskehitys on 5,9 prosenttia ja suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on 1,3 prosenttia (Liite 6). HDI:n kokonaiskehitys on siis 4,6 prosenttiyksikköä suurempi kuin suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys.

Työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on 3,8 prosenttia, opiskelijoiden -1,2 prosenttia, eläkeläisten -1,3 prosenttia ja työttömien -6,9 prosenttia. HDI:n 5,9 prosentin kokonaiskehitys on siis työssäkäyvien kokonaiskehitystä 2,1 prosenttiyksikköä, opiskelijoiden kokonaiskehitystä 7,1 prosenttiyksikköä, eläkeläisten kokonaiskehitystä 7,2 prosenttiyksikköä ja työttömien kokonaiskehitystä 12,8 prosenttiyksikköä suurempi.

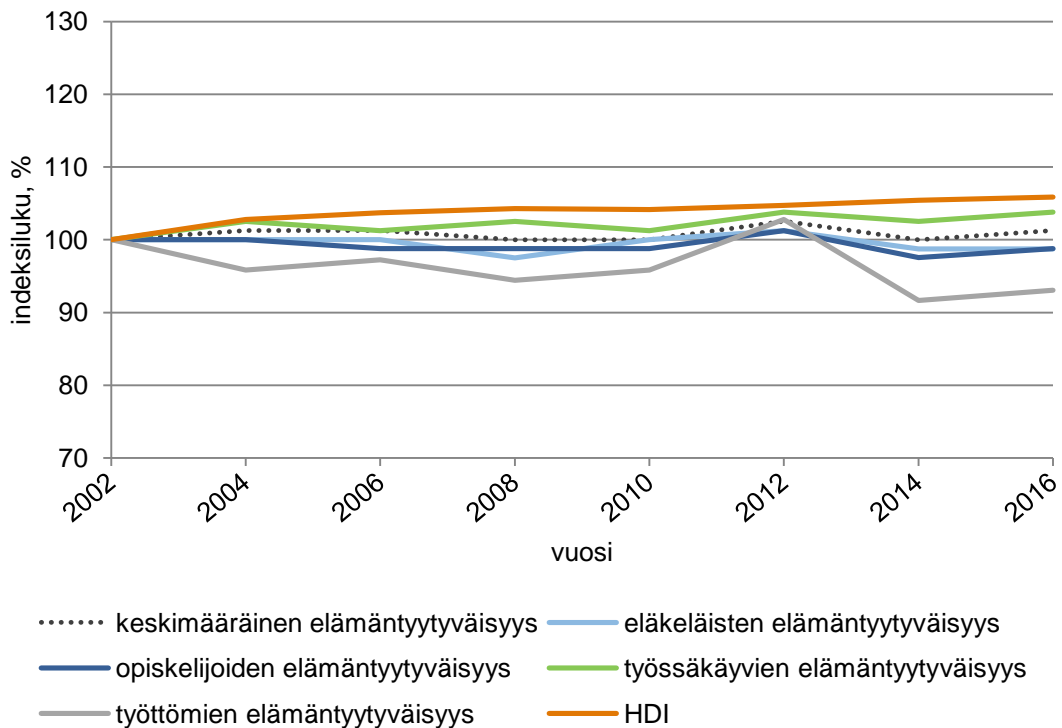
Hyvinvoinnin kehityksen vaihtelun vertailu

HDI:n indeksilukujen vaihteluvälin pituus on tarkastellussa aikasarjassa 5,9 prosenttiyksikköä ja suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus 2,5 prosenttiyksikköä (Liite 7). HDI:n vaihteluvälin pituus on siis 3,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus. HDI:n vaihteluväli 100,0–105,9 on myös yhdensuuntainen suomalaisten elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin 100,0–102,5 kanssa.

Vaihteluvälin pituus tutkitulla aikavälillä on työttömien elämäntyytyväisyydessä 11,1 prosenttiyksikköä, työssäkäyvien ja eläkeläisten elämäntyytyväisyydessä 3,8 prosenttiyksikköä ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyydessä 3,7 prosenttiyksikköä. HDI:ssä on työttömien elämäntyytyväisyyteen verrattuna 5,2 prosenttiyksikköä pienempi vaihteluvälin pituus, työssäkäyviin ja eläkeläisiin verrattuna 2,1 prosenttiyksikköä suurempi vaihteluvälin pituus, sekä opiskelijoihin verrattuna 2,2 prosenttiyksikköä suurempi vaihteluvälin pituus. Työttömien elämäntyytyväisyyden vaihteluväli on 91,7–102,8, eläkeläisten 97,5–101,3, työssäkäyvien 100,0–103,8 ja opiskelijoiden 97,5–101,2, joista HDI:n vaihteluväli 100,0–105,9 on yhdensuuntainen vain työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin kanssa.

Hyvinvoinnin vuosittaisen kehityksen vertailu

Kuvan 1. diagrammin indeksilukujen vuosittaisten muutosten tarkastelu osoittaa, että HDI:n indeksiluvussa tapahtuu loivaa säännöllistä kasvua kaikkina tarkasteltuina vuosina. Suurin, noin 3 prosenttiyksikön indeksiluvun kasvu tapahtui aikasarjan alussa, vuosien 2002–2004 välillä (Liite 8). Tämän jälkeen HDI:n indeksiluvun kasvu hidastuu alle prosenttiyksikköön kunkin peräkkäisen tarkasteluvuoden välillä.

Kuva 1. Inhimillisen kehityksen indeksin ja elämäntyytyväisyyksien indeksilukujen prosentuaalinen kehitys vuosien 2002–2016 välillä, jossa perusajankohtana vuosi 2002.

HDI:n indeksiluvun kaltainen säännöllinen, vuosittaisen kasvun muodostama trendi on havaittavissa diagrammin mukaan ainoastaan työssäkäyvien elämäntyytyväisyydessä. Graafista kuitenkin nähdään, että HDI:n vuosittainen kasvu on hieman tasaisempaa kuin työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kasvu, jossa esiintyy loivia, noin yhden prosenttiyksikön laskuja vuosina 2006, 2010 ja 2014.

Diagrammi osoittaa, että HDI:n mukaista säännöllistä vuosittaista kasvua ei ole havaittavissa muiden sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyyksissä tai suomalaisten keskimääräisessä elämäntyytyväisyydessä. Ainoastaan vuosien 2010–2012 ja 2014–2016 välillä on huomattavissa säännönmukaisuus, jossa HDI:n tavoin kaikkien tarkasteltujen elämäntyytyväisyyksien indeksiluvut kasvavat muutaman prosenttiyksikön. Muulloin suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden, sekä opiskelijoiden ja eläkeläisten elämäntyytyväisyyksien indeksiluvut pysyvät vuosittaisessa tarkastelussa HDI:stä poiketen pääosin muuttumattomina tai muutokset niissä ovat hyvin pieniä ja epäsäännöllisiä. HDI:stä poiketen työttömien elämäntyytyväisyydessä

on selviä muutoksia etenkin vuosien 2010–2014 välillä, jolloin sen indeksiluku kasvaa noin 7 prosenttiyksikköä ja laskee sen jälkeen 11 prosenttiyksikköä.

4.1.2. Onnellisen planeetan indeksin vertailu

Hyvinvoinnin tason vertailu

HPI:n suhdeluvut ovat vuosina 2002–2016 arvojen 0,31–0,46 välillä, jotka ovat pienempiä kuin suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden saamat suhdeluvut 0,79–0,81 vastaavalla aikavälillä (Liite 3). HPI:n saamat suhdeluvut ovat matalampia kuin työttömien elämäntyytyväisyyden suhdeluvut 0,66–0,74, eläkeläisten suhdeluvut 0,79–0,81, sekä opiskelijoiden ja työssäkäyvien suhdeluvut 0,79–0,82.

HPI on alhaisimmillaan vuonna 2016, jolloin työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on korkeimmillaan (Liite 4). HPI on korkeimmillaan vuonna 2010, jolloin suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuosien 2008 ja 2014 lisäksi. Kaikki tarkastellut elämäntyytyväisyydet ovat korkeimmillaan vuonna 2012, jolloin myös HPI on lähes korkeimmillaan. Työttömien ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuonna 2014, jolloin myös HPI on myös lähes matalimmillaan. Eläkeläisten elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuonna 2008, kun HPI on tällöin lähes korkeimmillaan. Työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuonna 2002, jolloin HPI on minimi- ja maksimitulostensa keskivaiheilla.

Hyvinvoinnin kokonaiskehityksen vertailu

HPI:n kokonaiskehitys on -22,5 prosenttia ja suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on 1,3 prosenttia (Liite 6). HPI:n kokonaiskehitys on siis 23,8 prosenttiyksikköä pienempi kuin suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys.

Työttömien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on -6,9 prosenttia, eläkeläisten -1,3 prosenttia, opiskelijoiden -1,2 prosenttia ja työssäkäyvien 3,8 prosenttia. HPI:n -22,5 prosentin kokonaiskehitys on siis 15,6 prosenttiyksikköä pienempi kuin työttömien, 21,2 prosenttiyksikköä pienempi kuin eläkeläisten, 21,3 prosenttiyksikköä pienempi

kuin opiskelijoiden, ja 26,3 prosenttiyksikköä pienempi kuin työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys.

Hyvinvoinnin kehityksen vaihtelun vertailu

HPI:n indeksilukujen vaihteluvälin pituus on tarkastellulla aikavälillä 35,6 prosenttiyksikköä ja suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus 2,5 prosenttiyksikköä (Liite 7). HPI:n vaihteluvälin pituus on siis 33,1 prosenttiyksikköä enemmän kuin keskimääräisen elämäntyytyväisyyden. HPI:n vaihteluväli 77,5–113,1 ei ole yhtenevä suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin 100,0–102,5 kanssa.

Vaihteluvälin pituus työttömillä on 11,1 prosenttiyksikköä, työssäkäyvillä ja eläkeläisillä 3,8 prosenttiyksikköä ja opiskelijoilla 3,7 prosenttiyksikköä. HPI:ssä on työttömien elämäntyytyväisyyteen verrattuna 24,5 prosenttiyksikköä pidempi, työssäkäyviin ja eläkeläisiin verrattuna 31,8 prosenttiyksikköä pidempi, sekä opiskelijoihin verrattuna 31,9 prosenttiyksikköä pidempi vaihteluvälin pituus. HPI:n vaihteluväli 77,5–113,1 ei ole yhteneväinen työttömien elämäntyytyväisyyden 91,7–102,8, työssäkäyvien 100,0–103,8, eläkeläisten 97,5–101,3 tai opiskelijoiden 97,5–101,2 vaihteluvälien kanssa.

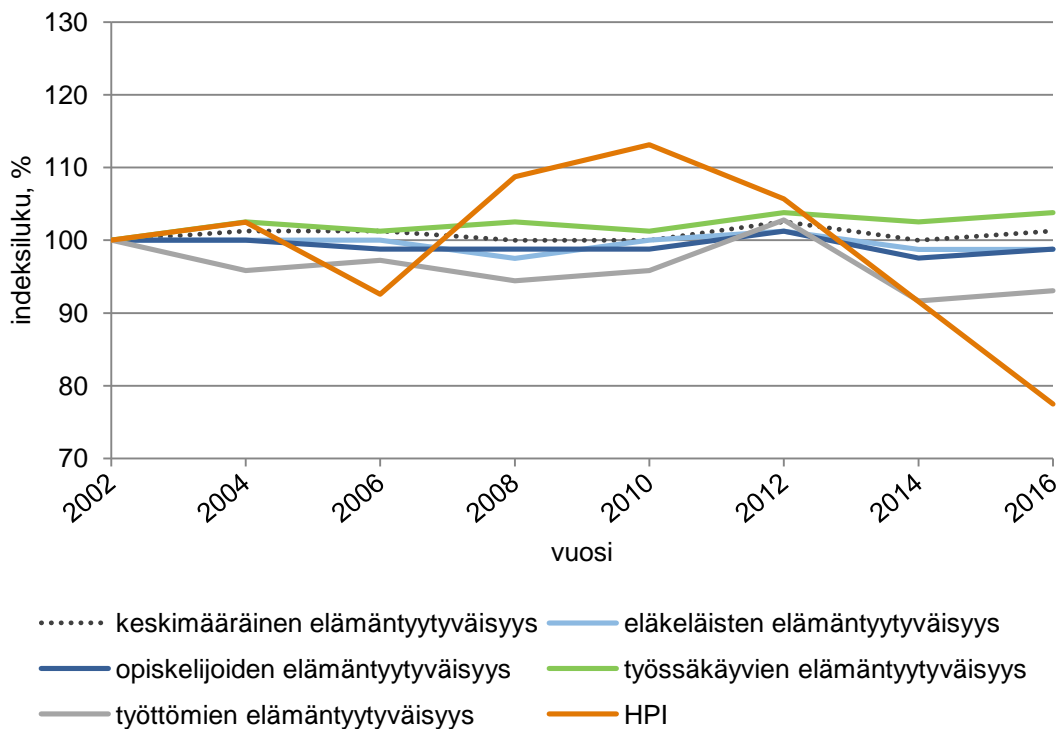
Hyvinvoinnin vuosittaisen kehityksen vertailu

Kuvan 2. diagrammin indeksilukujen kehityksestä nähdään, että HPI:n indeksiluvussa tapahtuu selviä muutoksia tutkitussa aikasarjassa. HPI:n indeksiluku laskee vuosien 2004–2006 välillä noin 10 prosenttiyksikköä, jota seuraa 21 prosenttiyksikön kasvu vuoteen 2010 mennessä (Liite 8). Tämän jälkeen HPI:n indeksiluku laskee yhteensä 36 prosenttiyksikköä aikasarjan loppuun, eli vuoteen 2016 mennessä.

HPI:n tapaisia vuosittaisia muutoksia on havaittavissa diagrammin mukaan ainoastaan työttömien elämäntyytyväisyyden indeksiluvun kehityksessä. Sen vuosittaiset muutokset eivät kuitenkaan ole yhtä jyrkkiä kuin HPI:ssä. HPI:n laskua vuonna 2006 edeltää työttömien elämäntyytyväisyyden indeksiluvun 4 prosenttiyksikön lasku vuonna 2004. Diagrammista on erotettavissa lisäksi HPI:n vuosien 2006–2016 kasvun ja laskun muodostelman kaltainen loivempi piikki työttömien elämäntyytyväisyydestä vuosien 2008–2014 välillä. Työttömien indeksiluku kasvaa tällöin vuoteen 2012 mennessä 8

prosenttiyksikköä ja laskee tästä vuoteen 2014 mennessä HPI:n indeksiluvun kanssa yhtenevästi 11 prosenttiyksikköä. HPI:n lasku jatkuu tästä vuoteen 2016 asti jyrkkänä, kun työttömien elämäntyytyväisyys kääntyy puolestaan loivaan prosenttiyksikön kasvuun.

HPI:n indeksiluvun vuosittaisia muutoksia ei ole diagrammin mukaan havaittavissa muiden sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyyden tai suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden indeksilukujen kehityksessä. Näiden indeksiluvut pysyvät tutkittujen vuosien välillä onnellisen planeetan indeksiin verrattuna lähes muuttumattomina tai muutokset ovat hyvin pieniä, eivätkä ne ole yhteneviä HPI:n indeksiluvun muutosten kanssa.

Kuva 2. Onnellisen planeetan indeksin ja elämäntyytyväisyyksien indeksilukujen prosentuaalinen kehitys vuosien 2002–2016 välillä, jossa perusajankohtana vuosi 2002.

4.1.3. Kestävän yhteiskunnan indeksin vertailu

Hyvinvoinnin tason vertailu

Kestävän yhteiskunnan indeksin suhdeluvut ovat vuosien 2002–2016 välillä 0,89–0,90 (Liite 3). Nämä ovat tasaisesti suurempia kuin suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vastaavan aikavälin suhdeluvut 0,79–0,81. SSI:n suhdeluvut ovat myös säännöllisesti korkeampia kuin työttömien elämäntyytyväisyyden suhdeluvut 0,66–0,74, eläkeläisten suhdeluvut 0,79–0,81, sekä opiskelijoiden ja työssäkäyvien suhdeluvut 0,79–0,82.

Kestävän yhteiskunnan indeksin stabiiliuden takia siitä ei voida erottaa miltään vuodelta minimi- tai maksimituloksia. SSI on alhaisimmillaan vuosina 2004, 2006 ja 2008 (Liite 4). Myös suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys ja eläkeläisten elämäntyytyväisyys ovat alhaisimmillaan vuonna 2008. Työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuonna 2002. SSI:stä ei ole mittaustulosta kyseiselle vuodelle. Työttömillä sekä opiskelijoilla elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuonna 2014, jolloin SSI on puolestaan korkeimmillaan vuosien 2010, 2012 ja 2016 ohella. Myös kaikki tarkastellut elämäntyytyväisyydet ovat korkeimmillaan vuonna 2012.

Hyvinvoinnin kokonaiskehityksen vertailu

SSI:n kokonaiskehitys on 1,1 prosenttia ja suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys 1,3 prosenttia tutkitulla aikavälillä (Liite 6). SSI:n kokonaiskehitys on tällöin 0,2 prosenttiyksikköä pienempi kuin keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys Suomessa.

Työttömien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on -6,9 prosenttia, eläkeläisten -1,3 prosenttia, opiskelijoiden -1,2 prosenttia ja työssäkäyvien 3,8 prosenttia. SSI:n 1,1 prosentin kokonaiskehitys on siis työttömien kokonaiskehitystä 8,0 prosenttiyksikköä, eläkeläisten kokonaiskehitystä 2,4 prosenttiyksikköä, opiskelijoiden kokonaiskehitystä 2,3 prosenttiyksikköä, sekä työssäkäyvien kokonaiskehitystä 2,7 prosenttiyksikköä suurempi.

Hyvinvoinnin kehityksen vaihtelun vertailu

SSI:n indeksilukujen vaihteluvälin pituus on tarkastellussa aikasarjassa 1,1 prosenttiyksikköä ja suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus 2,5 prosenttiyksikköä (Liite 7). SSI:n vaihteluvälin pituus on 1,4 prosenttiyksikköä pienempi kuin suomalaisten elämäntyytyväisyyden. SSI:n vaihteluväli 100,0–101,1 on yhdensuuntainen suomalaisten elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin 100,0–102,5 kanssa.

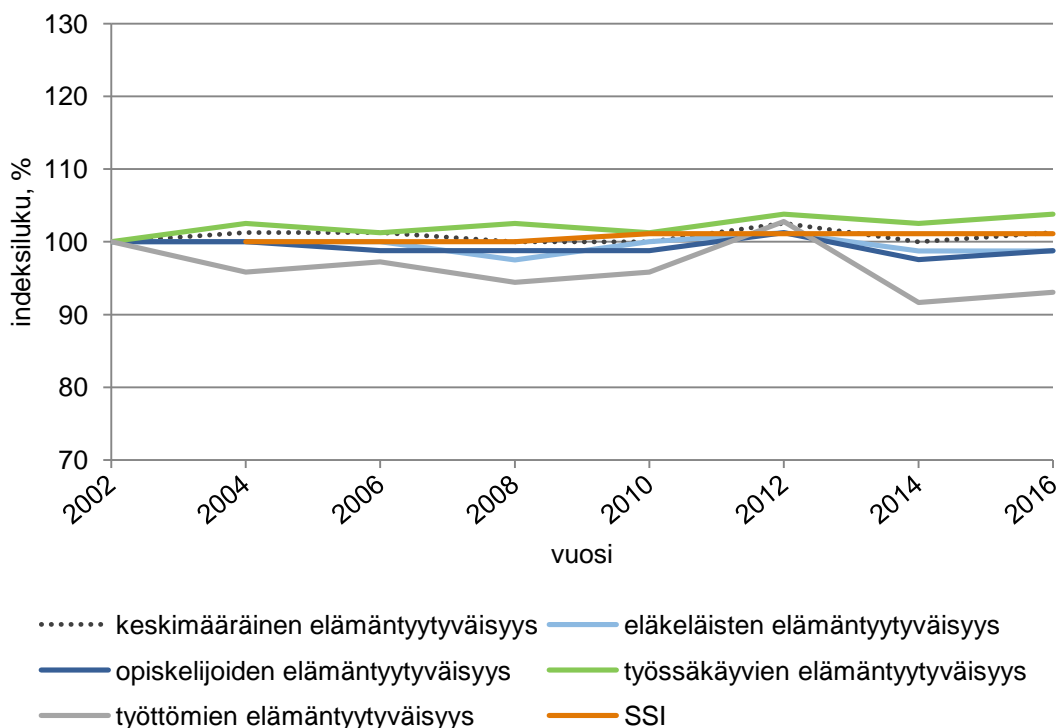
Työttömien elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus on tutkitussa aikasarjassa 11,1 prosenttiyksikköä, eläkeläisillä ja työssäkäyvillä 3,8 prosenttiyksikköä ja opiskelijoilla 3,7 prosenttiyksikköä. SSI:n vaihteluvälin pituus on työttömien elämäntyytyväisyyteen verrattuna 10,0 prosenttiyksikköä pienempi, eläkeläisiin ja työssäkäyviin verrattuna 2,7 prosenttiyksikköä pienempi, sekä opiskelijoihin verrattuna 2,6 prosenttiyksikköä pienempi. Työttömien elämäntyytyväisyyden vaihteluväli on 91,7–102,8, eläkeläisten 97,5–101,3, työssäkäyvien 100,0–103,8 ja opiskelijoiden 97,5–101,2. Näistä SSI:n vaihteluväli 100,0–101,1 on yhdensuuntainen vain työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin kanssa.

Hyvinvoinnin vuosittaisen kehityksen vertailu

Kuvan 3. diagrammin indeksilukujen vuosittaiset muutokset osoittavat, että SSI:n indeksiluku pysyy koko tutkitun aikavälin lähes muuttumattomana. Ainut SSI:ssä esiintynyt muutos on vuona 2010, jolloin sen indeksiluku kasvaa prosenttiyksiköllä (Liite 8).

SSI:n tavoin suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys, sekä opiskelijoiden ja eläkeläisten elämäntyytyväisyydet pysyvät tutkitulla aikavälillä lähes muuttumattomina diagrammin perusteella. Kyseisissä elämäntyytyväisyyksissä on SSI:n tavoin useita tarkasteluvuosia, jolloin niiden indeksiluvuissa ei tapahdu mitään muutoksia. Suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden sekä opiskelijoiden ja eläkeläisten elämäntyytyväisyyksien indeksiluvuissa tapahtuu kuitenkin useampina vuosina 1-3 prosenttiyksiköiden kasvuja ja laskuja, joita ei SSI:ssä esiinny. Selkeimmin tämä erottuu diagrammissa vuosien 2010–2014 välillä, jolloin tarkasteltujen elämäntyytyväisyyksien indeksiluvuissa on vuonna 2012 havaittavissa kasvua noin 1-3 prosenttiyksikköä ja vastaavan suuruista laskua vuonna 2013.

Diagrammista nähdään työssäkäyvien ja työttömien elämäntyytyväisyyksissä SSI:stä eroavia vuosittaisia muutoksia. Työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden indeksiluvussa ei ole SSI:n tavoin stabiileita ajanjaksoja, vaan siinä esiintyy säännöllistä 1-3 prosenttiyksikön kasvun ja laskun vuorottelua. Merkittävin ero on SSI:n ja työttömien elämäntyytyväisyyden vuosittaisessa kehityksessä. Diagrammi osoittaa, että etenkin vuosien 2010–2014 välillä työttömien elämäntyytyväisyyden indeksiluvusta on erotettavissa 7 prosenttiyksikön kasvun ja 11 prosenttiyksikön laskun muodostama piikki, jollaista ei esiinny SSI:ssä.

Kuva 3. Kestävän yhteiskunnan indeksin ja elämäntyytyväisyyksien indeksilukujen prosentuaalinen kehitys vuosien 2002–2016 välillä, jossa perusajankohtana vuosi 2002.

4.1.4. Gini-kertoimen vertailu

Hyvinvoinnin tason vertailu

Gini-kertoimen suhdeluvut vaihtelevat tutkitulla aikavälillä arvojen 0,71–0,73 välillä, jotka ovat alhaisempia kuin suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden suhdeluvut 0,79–0,81 (Liite 3). Gini-kertoimen suhdeluvut ovat lähes vastaavalla tasolla

työttömien elämäntyytyväisyyden suhdelukujen 0,66–0,74 kanssa, mutta alhaisempia kuin eläkeläisten suhdeluvut 0,79–0,81, sekä opiskelijoiden ja työssäkäyvien suhdeluvut 0,79–0,82.

Gini-kerroin on tarkastellussa aikasarjassa alhaisimmillaan vuonna 2006 (Liite 4). Työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuonna 2002, jolloin Gini-kerroin on korkeimmillaan. Kaikkien sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyydet ovat tarkastelussa aikasarjassa korkeimmillaan vuonna 2012, jolloin myös Gini-kerroin on lähellä maksimitulosta. Suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys on matalimmillaan 2008, 2010 ja 2014. Vuonna 2008 myös eläkeläisten elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan, sekä Gini-kerroin lähes alhaisimmillaan. Vuonna 2010 Gini-kerroin on melko alhainen suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden tavoin. Vuonna 2014 Gini-kerroin on koholla, suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden sekä työttömien ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyyksien ollessa alhaisimmillaan.

Hyvinvoinnin kokonaiskehityksen vertailu

Gini-kertoimen kokonaiskehitys on tutkitussa aikasarjassa -0,5 prosenttia, kun keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on 1,3 prosenttia (Liite 6). Gini-kertoimen kokonaiskehitys on siis 1,8 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin suomalaisten elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys.

Työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on vuosien 2002–2016 välillä 3,8 prosenttia, opiskelijoilla -1,2 prosenttia, eläkeläisillä -1,3 prosenttia ja työttömillä -6,9 prosenttia. Gini-kertoimen -0,5 prosentin kokonaiskehitys on työssäkäviin verrattuna 4,3 prosenttiyksikköä alhaisempi, opiskelijoihin verrattuna 0,7 prosenttiyksikköä korkeampi, eläkeläisiin verrattuna 0,8 prosenttiyksikköä korkeampi ja työttömiin verrattuna 6,4 prosenttiyksikköä korkeampi.

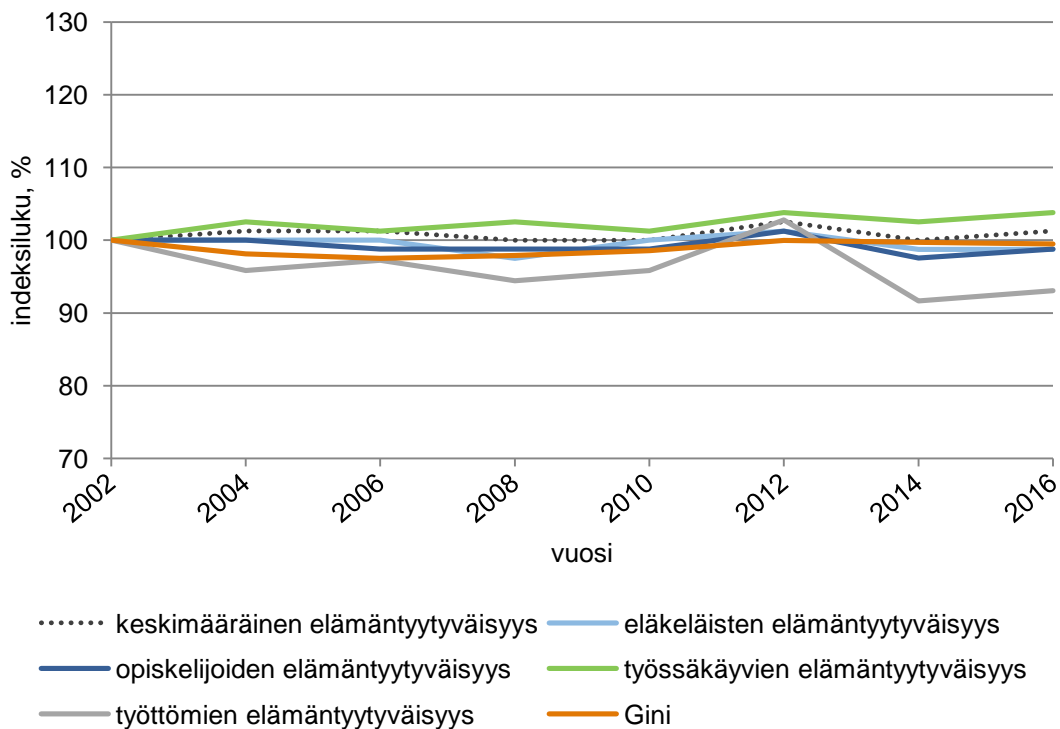
Hyvinvoinnin kehityksen vaihtelun vertailu

Sekä Gini-kertoimen indeksilukujen vaihteluvälin pituus, että suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus on 2,5 prosenttiyksikköä (Liite 7). Gini-kertoimen vaihteluväli 97,5–100,0 ei ole yhtenevän suuntainen suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin 100,0–102,5 kanssa.

Opiskelijoiden elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus tutkitussa aikasarjassa on 3,7 prosenttiyksikköä, työssäkäyvien ja eläkeläisten 3,8 prosenttiyksikköä, sekä työttömien 11,1 prosenttiyksikköä. Gini-kertoimen vaihteluvälin pituus on opiskelijoiden elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituuteen verrattuna 1,2 prosenttiyksikköä pienempi, työssäkäyviin ja eläkeläisiin verrattuna 1,3 prosenttiyksikköä pienempi, sekä työttömiin verrattuna 8,6 prosenttiyksikköä pienempi. Gini-kertoimen vaihteluväli 97,5–100,0 ei ole yhteneväinen opiskelijoiden elämäntyytyväisyyden 97,5–101,2, työssäkäyvien 100,0–103,8, eläkeläisten 97,5–101,3 tai työttömien 91,7–102,8 vaihteluvälien kanssa.

Hyvinvoinnin vuosittaisen kehityksen vertailu

Kuvan 4. diagrammin indeksilukujen kehityksen perusteella Gini-kertoimen vuosittaiset muutokset ovat hyvin pieniä. Sen indeksiluku laskee vuosien 2002–2006 välillä noin 3 prosenttiyksikköä, jota seuraa vastaavankokoinen kasvu vuoteen 2012 mennessä (Liite 8). Tämän jälkeen, vuosien 2012–2016 välillä indeksiluvussa tapahtuu yhteensä alle 1 prosenttiyksikköä laskua.

Kuva 4. Gini-kertoimen ja elämäntyytyväisyyksien indeksilukujen prosentuaalinen kehitys vuosien 2002–2016 välillä, jossa perusajankohtana vuosi 2002.

Diagrammi kuvaa, että Gini-kertoimen vuosittaiset muutokset toistuvat melko hyvin myös opiskelijoiden, eläkeläisten sekä suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden indeksiluvuissa. Niissä tapahtui Gini-kertoimen tapaan tarkastellun aikasarjan alkupuolella 1-3 prosenttiyksikön laskut, joita seurasivat noin 3 prosenttiyksikön kasvut vuoteen 2012 mennessä. Gini-kertoimen tavoin kyseiset elämäntyytyväisyydet kääntyvät loivaan laskuun vuonna 2014. Nämä loivat kasvun ja laskun vaihtelut eivät ole kovin yhteneväisiä työssäkäyvien indeksiluvun muutosten kanssa, sillä sen kehityksessä esiintyy jatkuvaa 1-3 prosenttiyksikön kasvun ja laskun vuorottelua tarkasteltujen vuosien välillä.

Gini-kertoimen kehitykseen verrattuna työttömien elämäntyytyväisyydessä on havaittavissa jyrkempiä vuosittaisia muutoksia, mutta diagrammi kuitenkin osoittaa, että näiden vuosittaiset muutokset ovat jyrkkyyseroista huolimatta samansuuntaisia. Gini-kertoimen tavoin työttömien elämäntyytyväisyydessä tapahtuu lasku tutkitun aikasarjan alussa, joka vaihtuu vuosina 2008–2012 kasvuun. Gini-kertoimen indeksiluvussa on 3 prosenttiyksikön kasvu ja työttömien indeksiluvussa 8 prosenttiyksikön kasvu. Tämän jälkeen molempien indeksiluvut kääntyvät vuonna 2014 laskuun, mutta Gini-kertoimessa laskua tapahtuu alle prosenttiyksikön ja työttömien elämäntyytyväisyydessä 11 prosenttiyksikköä.

4.1.5. Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksin vertailu

Hyvinvoinnin tason vertailu

Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi mittaa hyvinvointia jatkuvana muuttujana, eli sen tuloksista ei voida laskea hyvinvoinnille tasoa, jota voitaisiin verrata suhdelukuasteikolla mitattavan elämäntyytyväisyyden tasoon. ISEW:n tulokset sijoittuvat tutkitulla aikavälillä 8010–13 428 euron välille (Liite 1). Tämä on noin kolmasosan bruttokansantuotteen 31 688–37 330 euron tasoon verrattuna, sekä vaihtelevasti joko samalla tasolla tai lähes kaksi kertaa suurempi aidon kehityksen indikaattorin 7422–8972 euron tasoon verrattuna.

ISEW on korkeimmillaan vuonna 2012, jolloin myös kaikki tutkielmassa tarkastellut elämäntyytyväisyydet ovat korkeimmillaan (Liite 4). ISEW on alhaisimmillaan vuonna

2006. Suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys on puolestaan alhaisimmillaan vuosina 2008, 2010 ja 2014, kun ISEW on kyseisinä vuosina lähes korkeimmillaan. Tällöin myös vuonna 2008 eläkeläisten hyvinvointi on matalimmillaan, sekä työttömien ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyydet vuonna 2014. Työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuonna 2002, jolloin myös ISEW on suhteellisen matala.

Hyvinvoinnin kokonaiskehityksen vertailu

ISEW:n kokonaiskehitys on 33,2 prosenttia, kun vastaavalla aikavälillä suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on 1,3 prosenttia (Liite 6). ISEW:n kokonaiskehitys on suomalaisten elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitykseen verrattuna 31,9 prosenttiyksikköä korkeampi.

Tarkastelluista sosioekonomisista ryhmistä työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on 3,8 prosenttia, opiskelijoiden -1,2 prosenttia, eläkeläisten -1,3 prosenttia ja työttömien -6,9 prosenttia. ISEW:n 33,2 prosentin kokonaiskehitys on tällöin työssäkäyvien kokonaiskehitystä 29,4 prosenttiyksikköä, opiskelijoiden kokonaiskehitystä 34,4 prosenttiyksikköä, eläkeläisten kokonaiskehitystä 34,5 prosenttiyksikköä ja työttömien kokonaiskehitystä 40,1 prosenttiyksikköä suurempi.

Hyvinvoinnin kehityksen vaihtelun vertailu

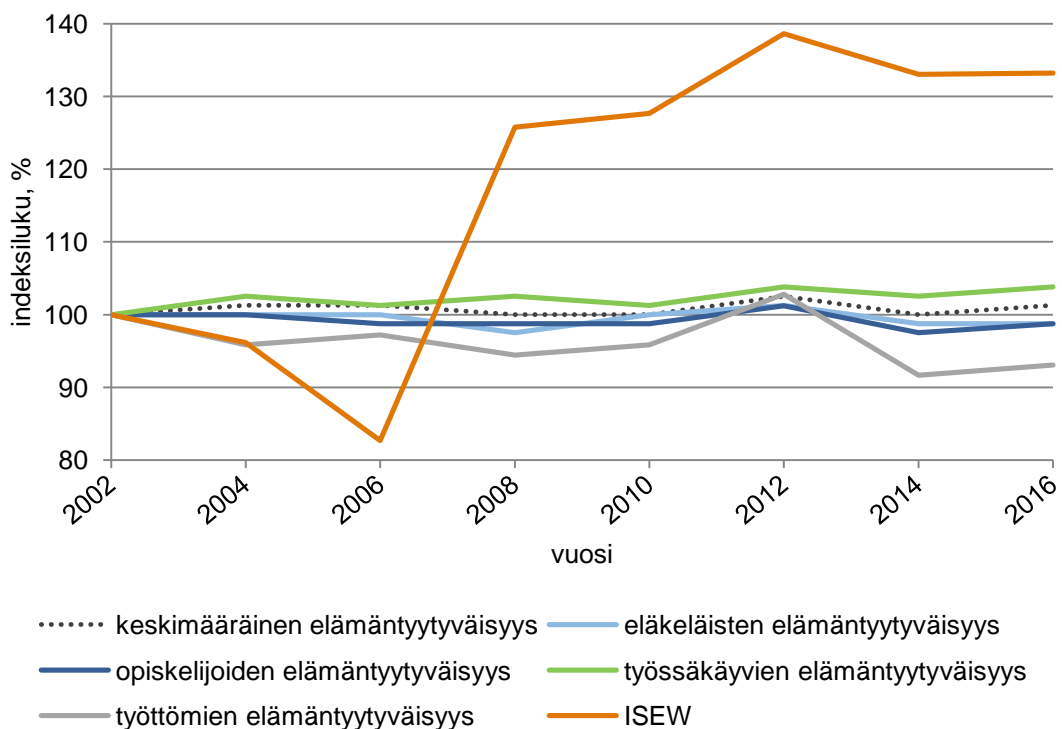
ISEW:n indeksilukujen vaihteluvälin pituus on 55,9 prosenttiyksikköä, kun vastaavalla aikavälillä suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus on 2,5 prosenttiyksikköä (Liite 7). ISEW:n vaihteluvälin pituus on siis suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vastaavaan lukuun verrattuna 53,4 prosenttiyksikköä suurempi. ISEW:n vaihteluväli 82,7–138,6 ei ole yhtenevän suuntainen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin 100,0–102,5 kanssa.

Aikasarjassa työttömien elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus on 11,1 prosenttiyksikköä, työssäkäyvien ja eläkeläisten 3,8 prosenttiyksikköä ja opiskelijoiden 3,7 prosenttiyksikköä. ISEW:ssä on työttömien elämäntyytyväisyyteen verrattuna 44,8 prosenttiyksikköä pidempi vaihteluväli, työssäkäyviin ja eläkeläisiin verrattuna 52,1 prosenttiyksikköä pidempi vaihteluväli, sekä opiskelijoihin verrattuna 52,2 prosenttiyksikköä pidempi vaihteluväli. Työttömien elämäntyytyväisyyden

vaihteluvälin ollessa 91,7–102,8, eläkeläisten 97,5–101,3, työssäkäyvien 100,0–103,8 ja opiskelijoiden 97,5–101,2, ei ISEW:n vaihteluväli 82,7–138,6 ole yhtenevä näistä minkään kanssa.

Hyvinvoinnin vuosittaisen kehityksen vertailu

Kuvan 5. diagrammin tarkastelu paljastaa ISEW:ssä ilmenevää merkittäviä vuosittaisia muutoksia. ISEW:n indeksiluku laskee vuosien 2002–2006 välillä yhteensä 17 prosenttiyksikköä (Liite 8). Tätä seuraa jyrkkä 56 prosenttiyksikön kasvu vuoteen 2012 mennessä. Vuonna 2014 ISEW:n indeksiluku laskee 6 prosenttiyksikköä ja sen jälkeen pysyy lähes muuttumattomana vuonna 2016.

Kuva 5. Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi ja elämäntyytyväisyyksien indeksilukujen prosentuaalinen kehitys vuosien 2002–2016 välillä, jossa perusajankohtana vuosi 2002.

Diagrammin perusteella ainoastaan työttömien elämäntyytyväisyyden indeksiluvusta voidaan erottaa ISEW:n kaltaisia muutoksia, mutta työttömillä ne ovat huomattavasti pienempiä. ISEW:n vuosien 2002–2006 välisen laskun tavoin myös työttömien

elämäntyytyväisyydessä tapahtuu vastaavalla aikavälillä laskua, mutta vain 7 prosenttiyksikköä. ISEW:n indeksiluku kääntyy tästä jyrkkään 43 prosenttiyksikön nousuun vuosien 2006–2008 aikana. Vastaavaa nousua ei ole havaittavissa työttömien elämäntyytyväisyyden indeksiluvussa, vaan se laskee vastaavalla aikavälillä 3 prosenttiyksikköä. Vuosien 2010–2014 välillä sekä ISEW:stä että työttömien elämäntyytyväisyydestä voidaan diagrammissa erottaa yhtenevät muodostelmat. Näissä ISEW:n indeksiluku kasvaa 13 prosenttiyksikköä ja työttömien 8 prosenttiyksikköä. Tämän jälkeen ISEW:n indeksiluku laskee 6 prosenttiyksikköä ja työttömien 11 prosenttiyksikköä.

Diagrammista erottuu ISEW:n vuoden 2012 selkeä huippu. Vastaavana vuonna sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyyksissä ja suomalaisten keskimääräisessä elämäntyytyväisyydessä esiintyy myös loiva piikki, mutta niiden indeksilukujen vuosittaiset muutokset ovat vain 1-3 prosenttiyksikön luokkaa. Sosioekonomisten ryhmien indeksiluvut pysyvät koko aikasarjassa kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksiin verrattuna lähes muuttumattomina tai muutokset niissä ovat hyvin pieniä, eivätkä ne ole yhteneväisiä ISEW:n kanssa.

4.1.6. Aidon kehityksen indikaattorin vertailu

Hyvinvoinnin tason vertailu

Aidon kehityksen indikaattori mittaa hyvinvointia jatkuvana muuttujana, eli sen tuloksista ei voida laskea hyvinvoinnille tasoa jota voitaisiin verrata suhdelukuasteikolla mitattavan elämäntyytyväisyyden tasoon. Aidon kehityksen indikaattorin tulokset ovat tutkittuina vuosina 7422–8972 euron välillä (Liite 1). GPI on noin neljäsosan bruttokansantuotteen 31 688–37 330 euron tasosta, sekä vaihtelevasti samankokoinen tai lähes puolet pienempi kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksin tulosten 8010–13 428 euron tasoon verrattuna.

GPI on korkeimmillaan vuonna 2012, jolloin myös kaikkien sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyydet ovat korkeimmillaan (Liite 4). Työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on korkeimmillaan myös vuonna 2016, jolloin GPI on kaikkein alhaisimmillaan. Työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuonna 2002,

jolloin GPI on puolestaan hieman koholla. Suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan vuosina 2008, 2010 ja 2014, sekä eläkeläisten elämäntyytyväisyys vuonna 2008 ja työttömien sekä opiskelijoiden vuonna 2014. Kaikkina kyseisinä vuosina GPI oli puolestaan hieman koholla.

Hyvinvoinnin kokonaiskehityksen vertailu

GPI:n kokonaiskehitys on tutkitussa aikasarjassa -12,2 prosenttia, suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehityksen ollessa 1,3 prosenttia (Liite 6). GPI:n kokonaiskehitys on tällöin 13,5 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys.

Työttömien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on -6,9 prosenttia, vastaavien lukujen ollessa eläkeläisillä -1,3 prosenttia, opiskelijoilla -1,2 prosenttia ja työssäkäyvillä 3,8 prosenttia. GPI:n -12,2 prosentin kokonaiskehitys on 5,3 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin työttömien, 10,9 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin eläkeläisten, 11,0 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin opiskelijoiden ja 16,0 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys.

Hyvinvoinnin kehityksen vaihtelun vertailu

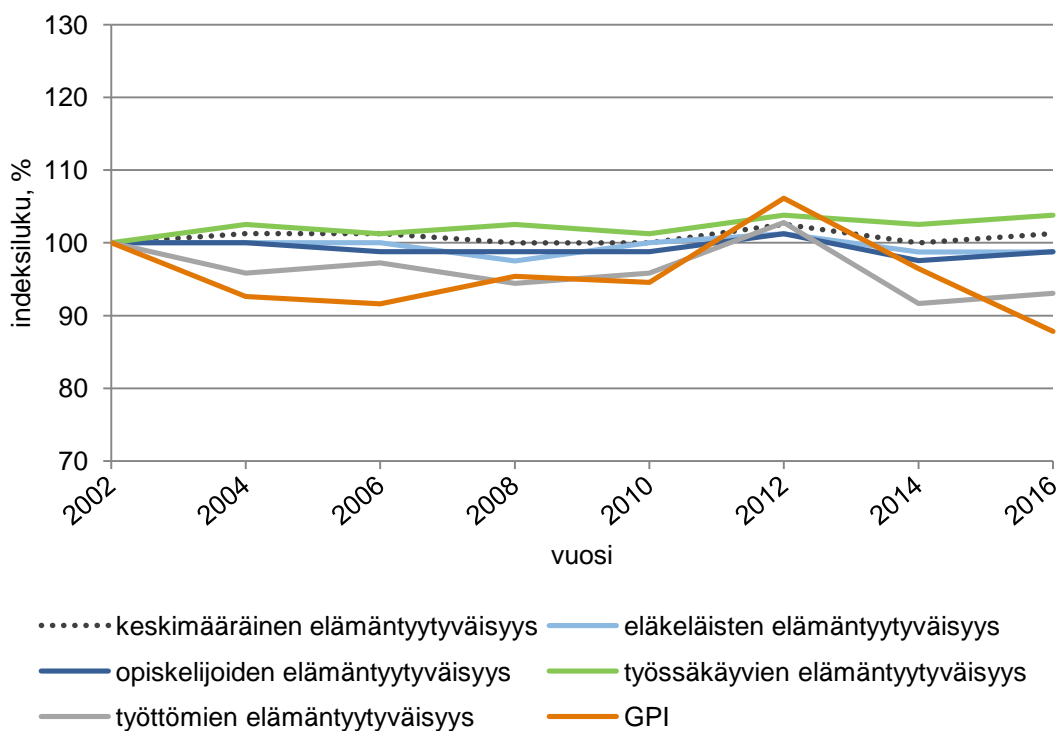
GPI:n indeksilukujen vaihteluvälin pituus on tutkitussa aikasarjassa 18,3 prosenttiyksikköä, suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituuden ollessa 2,5 prosenttiyksikköä (Liite 7). GPI:n vaihteluvälin pituus on 15,8 prosenttiyksikköä suurempi kuin suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden. GPI:n vaihteluväli 87,8–106,1 ei ole yhteneväinen keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin 100,0–102,5 kanssa.

Vaihteluvälin pituus on työttömien elämäntyytyväisyydessä 11,1 prosenttiyksikköä, työssäkäyvien ja eläkeläisten elämäntyytyväisyydessä 3,8 prosenttiyksikköä ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyydessä 3,7 prosenttiyksikköä. GPI:n vaihteluvälin pituus on työttömiin verrattuna 7,2 prosenttiyksikköä suurempi, työssäkäyviin ja eläkeläisiin verrattuna 14,5 prosenttiyksikköä suurempi, sekä opiskelijoihin verrattuna 14,6 prosenttiyksikköä suurempi. GPI:n vaihteluväli 87,8–106,1 ei ole yhteneväinen työttömien elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin 91,7–102,8, työssäkäyvien

vaihteluvälin 100,0–103,8, eläkeläisten vaihteluvälin 97,5–101,3 tai opiskelijoiden vaihteluvälin 97,5–101,2 kanssa.

Hyvinvoinnin vuosittaisen kehityksen vertailu

Kuvan 6. diagrammi kuvaa, että GPI:n indeksiluvussa ilmenee selkeitä vuosittaisia muutoksia. GPI:n indeksiluku laskee vuosien 2002–2006 välillä noin 8 prosenttiyksikköä, jota seuraa pienen vaihtelun jälkeen 12 prosenttiyksikön kasvu vuosien 2010–2012 välillä (Liite 8). Tämän jälkeen GPI kääntyy laskuun, jolloin sen indeksiluku laskee 18 prosenttiyksikköä vuoteen 2016 mennessä.

Kuva 6. Aidon kehityksen indikaattorin ja elämäntyytyväisyyksien indeksilukujen prosentuaalinen kehitys vuosien 2002–2016 välillä, jossa perusajankohtana vuosi 2002.

Diagrammin perusteella GPI:n ja työttömien elämäntyytyväisyyden vuosittaiset muutokset ovat hyvin yhteneväisiä. GPI:n tavoin työttömien elämäntyytyväisyyden indeksiluvussa tapahtuu aikasarjan alkupuolella noin 7 prosenttiyksikköä laskua. Sekä GPI että työttömien elämäntyytyväisyys muodostavat aikasarjan puoliväin jälkeen selvän piikin, jossa työttömien indeksiluku kasvaa 7 prosenttiyksikkö vuosien 2010–

2012 välillä ja laskee 11 prosenttiyksikköä vuoteen 2014 mennessä. GPI:n jyrkkä lasku jatkuu tästä kuitenkin vuoteen 2016 asti, kun työttömien elämäntyytyväisyys kääntyy puolestaan loivaan prosenttiyksikön kasvuun.

GPI:n indeksiluvun muodostama kasvun ja laskun piikki erottuu diagrammissa myös muiden sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyyksien ja suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden indeksiluvuista heikosti vuosien 2010–2014 välillä. Nämä vuosittaiset muutokset ovat kuitenkin vain 1-3 prosenttiyksikön suuruisia. Muuten näiden elämäntyytyväisyyksien indeksiluvut pysyvät tutkittujen vuosien välillä aidon kehityksen indikaattoriin verrattuna lähes muuttumattomina tai muutokset niissä ovat hyvin pieniä, eivätkä ne ole yhteneväisiä GPI:n indeksiluvun muutosten kanssa.

4.1.7. Bruttokansantuotteen vertailu

Hyvinvoinnin tason vertailu

Bruttokansantuote mittaa hyvinvointia jatkuvana muuttujana, eli sen tuloksista ei ole mahdollista laskea hyvinvoinnille tasoa, jota voitaisiin verrata suhdelukuasteikolla mitattavan elämäntyytyväisyyden tasoon. BKT:n tulokset ovat tutkitulla aikavälillä 31 688–37 330 euron välillä (Liite 1). BKT on kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksin 8010–13 428 euron tasoon verrattuna jopa kolminkertainen ja aidon kehityksen indikaattorin 7422–8972 euron tasoon verrattuna jopa nelinkertainen.

BKT on korkeimmillaan vuonna 2008, jolloin eläkeläisten elämäntyytyväisyys sekä suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys ovat alhaisimmillaan (Liite 4). Suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys on vuoden 2008 lisäksi alhaisimmillaan myös vuosina 2010 ja 2014, jolloin BKT on puolestaan selvästi koholla. Vuonna 2014 myös työttömien ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyydet ovat alhaisimillaan. BKT on alhaisimmillaan vuonna 2002, jolloin myös työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on alhaisimmillaan. Kaikki tarkastellut elämäntyytyväisyydet ovat korkeimmillaan vuonna 2012, jolloin myös BKT on melko korkealla.

Hyvinvoinnin kokonaiskehityksen vertailu

BKT:n kokonaiskehitys on 11,3 prosenttia ja suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys 1,3 prosenttia (Liite 6). BKT:n kokonaiskehitys on suomalaisten elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitykseen verrattuna 10,0 prosenttiyksikköä korkeampi.

Sosioekonomisista ryhmistä työttömien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on -6,9 prosenttia, eläkeläisten -1,3 prosenttia, opiskelijoiden -1,2 prosenttia ja työssäkäyvien 3,8 prosenttia. BKT:n 11,3 prosentin kokonaiskehitys on työttömien kokonaiskehitystä 18,2 prosenttiyksikköä, eläkeläisten kokonaiskehitystä 12,6 prosenttiyksikköä, opiskelijoiden kokonaiskehitystä 12,5 prosenttiyksikköä ja työssäkäyvien kokonaiskehitystä 7,5 prosenttiyksikköä suurempi.

Hyvinvoinnin kehityksen vaihtelun vertailu

BKT:n indeksilukujen vaihteluvälin pituus on 17,8 prosenttiyksikköä, suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituuden ollessa 2,5 prosenttiyksikköä (Liite 7). BKT:n vaihteluvälin pituus on siis suomalaisten elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituuteen verrattuna 15,3 prosenttiyksikköä suurempi. BKT:n vaihteluväli 100,0–112,0 on yhtenevän suuntainen keskimääräisen elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin 100,0–102,5 kanssa.

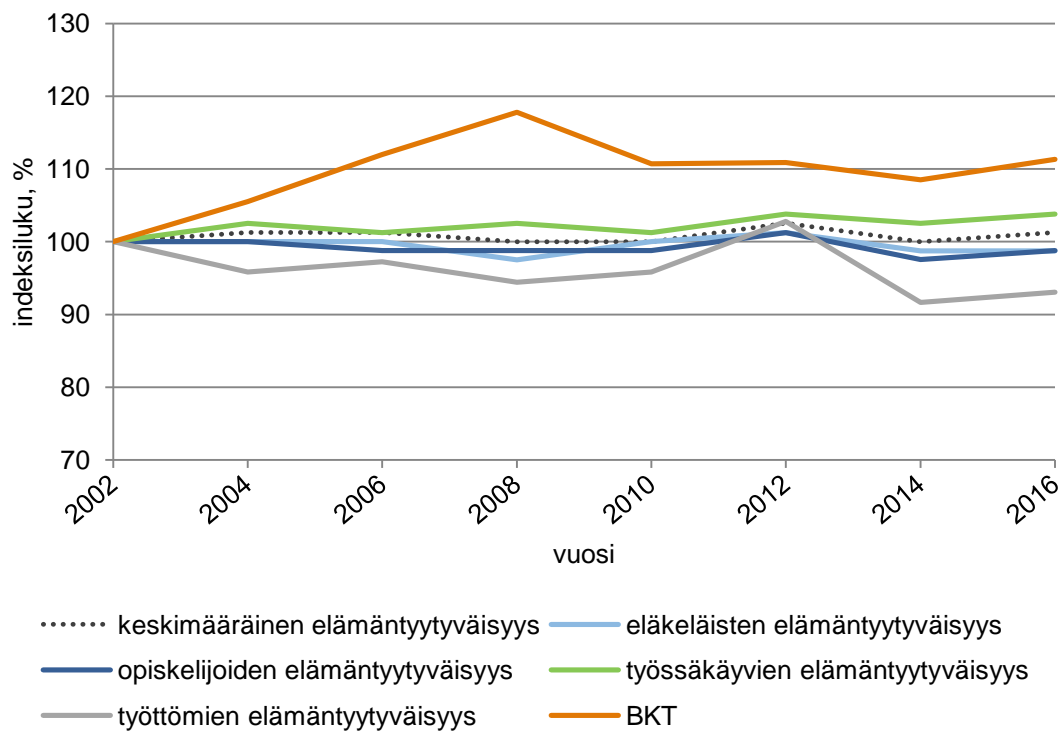
Työttömien elämäntyytyväisyyden indeksilukujen vaihteluvälin pituus on 11,1 prosenttiyksikköä, työssäkäyvien ja eläkeläisten 3,8 prosenttiyksikköä ja opiskelijoiden 3,7 prosenttiyksikköä. Bruttokansantuotteessa vaihteluvälin pituus on työttömien elämäntyytyväisyyteen verrattuna 6,7 prosenttiyksikköä enemmän, työssäkäyviin ja eläkeläisiin verrattuna 14,0 prosenttiyksikköä enemmän, sekä opiskelijoihin verrattuna 14,1 prosenttiyksikköä enemmän. Työttömien 91,7–102,8, eläkeläisten 97,5–101,3, työssäkäyvien 100,0–103,8 ja opiskelijoiden 97,5–101,2 elämäntyytyväisyyden vaihteluväleistä vain työssäkäyvien vaihteluväli on yhdensuuntainen BKT:n 100,0–112,0 vaihteluvälin kanssa.

Hyvinvoinnin vuosittaisen kehityksen vertailu

Kuvan 7. diagrammin perusteella BKT:n indeksiluvun kehityksessä ilmenee selkeitä vuosittaisia muutoksia. BKT:n indeksiluvussa on kasvua vuosien 2002–2008 välillä yhteensä 18 prosenttiyksikköä (Liite 8). Tätä seuraa 9 prosenttiyksikön lasku vuoteen 2014 mennessä, joka kääntyy kasvuun 3 prosenttiyksiköllä vuonna 2016.

Missään tarkastelluista elämäntyytyväisyyksistä ei ole diagrammin mukaan bruttokansantuotetta vastaavia vuosittaisia muutoksia havaittavissa. Merkittävin ero diagrammin perusteella on BKT:n sekä työttömien elämäntyytyväisyyksien välillä. BKT:n indeksiluvun noustessa jyrkästi vuoteen 2008 asti, ilmenee työttömien elämäntyytyväisyyden indeksiluvussa puolestaan tällöin laskua. Vuoden 2008 jälkeen työttömien indeksiluku kääntyy 8 prosenttiyksikön kasvuun kohti vuotta 2012, kun BKT:n indeksiluku lähtee vastaavalla aikavälillä selvään laskuun.

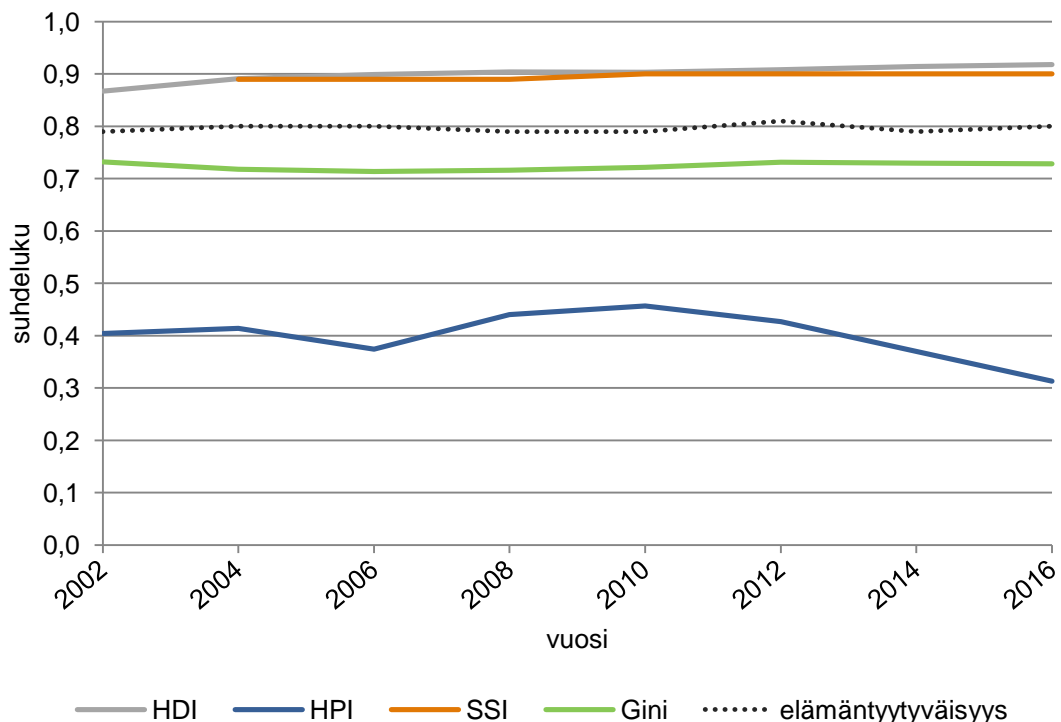
Kuva 7. Bruttokansantuotteen ja elämäntyytyväisyyksien indeksilukujen prosentuaalinen kehitys vuosien 2002–2016 välillä, jossa perusajankohtana vuosi 2002.

Muiden sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyyksiä sekä suomalaisten keskimääräistä elämäntyytyväisyyttä tarkasteltaessa diagrammista nähdään, että niiden indeksiluvut pysyvät bruttokansantuotteesta poiketen pääosin muuttumattomina tai muutokset niissä ovat hyvin pieniä ja bruttokansantuotteesta eriäviä.

4.2. Tulokset

4.2.1. Miten hyvinvointimittareiden tulokset vastaavat koettua hyvinvointia

Tutkielmassa selvitetään, vastaako hyvinvointimittareiden antama kuva Suomen hyvinvoinnista suomalaisten koettua hyvinvointia. Tutkielma vertailee HDI, HPI, SSI, Gini, GPI, ISEW ja BKT hyvinvointimittareiden Suomen tulosten tasoa suomalaisten koettuun hyvinvointiin vuosien 2002–2016 välillä. Lisäksi analysoidaan, onko tarkasteltujen hyvinvointimittareiden tulosten ja suomalaisten koetun hyvinvoinnin kehitys yhteneväistä tutkitulla aikavälillä.

Kuva 8. Suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden ja hyvinvointimittareiden kuvaamien hyvinvointien tasot vuosien 2002–2016 välillä.

Inhimillisen kehityksen indeksi

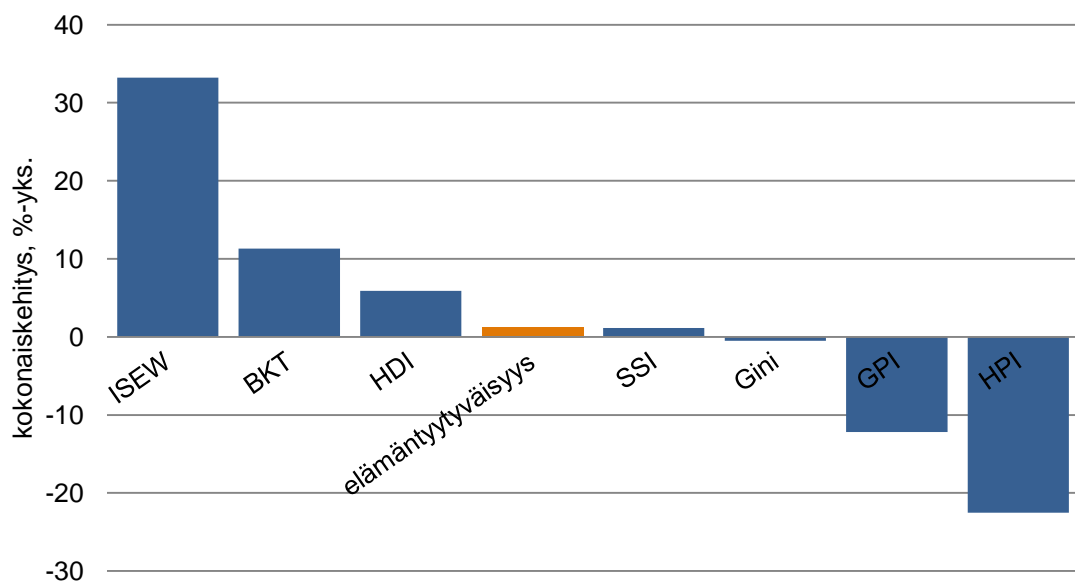
Inhimillisen kehityksen indeksin tulokset ovat tutkitulla aikavälillä noin 0,9 tasolla ja elämäntyytyväisyyden noin 0,8. HDI:n antama kuva Suomen hyvinvoinnin tasosta on siis korkeampi kuin suomalaisten koetun hyvinvoinnin taso (Kuva 8). HDI:n kokonaiskehitys on 5 prosenttiyksikköä suurempi kuin elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys. Inhimillisen kehityksen indeksin kuvaama hyvinvoinnin kehitys on siis hieman nousujohteisempaa kuin koetun hyvinvoinnin kehitys (Kuva 9). HDI:n ja elämäntyytyväisyyden vaihteluvälit ovat yhdensuuntaiset, mutta HDI:n vaihteluvälin pituus on 3 prosenttiyksikköä suurempi kuin elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus. HDI:n kuvaama hyvinvointi Suomessa vaihtelee siis tutkitulla aikavälillä vain hieman enemmän kuin suomalaisten koettu hyvinvointi (Kuva 10). HDI on alhaisimmillaan vuonna 2002 ja elämäntyytyväisyys vuosina 2008, 2010 ja 2014. Korkeimmillaan HDI on vuonna 2016 ja elämäntyytyväisyys vuonna 2012.

Onnellisen planeetan indeksi

Onnellisen planeetan indeksin tulokset ovat tutkitulla aikavälillä tasolla 0,3-0,5, elämäntyytyväisyyden ollessa tasolla 0,8. HPI:n kuvaama Suomen hyvinvoinnin taso on siis selkeästi alhaisempi kuin suomalaisten koetun hyvinvoinnin taso (Kuva 8). Onnellisen planeetan indeksin kokonaiskehitys on elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitystä 24 prosenttiyksikköä alhaisempi, eli HPI:n kuvaama hyvinvoinnin kehitys on huomattavasti laskusuuntaisempi suomalaisten koetun hyvinvoinnin kehitykseen verrattuna (Kuva 9). HPI:n tulosten vaihteluvälin pituus on 33 prosenttiyksikköä enemmän kuin elämäntyytyväisyyden, eli HPI kuvaa hyvinvoinnin vaihtelun olevan huomattavasti suurempaa koetun hyvinvoinnin vaihteluun verrattuna (Kuva 10). HPI:n mukaan hyvinvoinnissa on selvä kasvu vuosien 2006–2010 välillä ja jyrkkä lasku vuosien 2010–2016 välillä, joita ei koetussa hyvinvoinnissa esiinny. Korkeimmillaan HPI on vuonna 2010 ja elämäntyytyväisyys vuonna 2012. HPI on alhaisimmillaan vuonna 2016 ja elämäntyytyväisyys vuosina 2008, 2010 ja 2014.

Kestävän yhteiskunnan indeksi

Kestävän yhteiskunnan indeksin tulokset ovat tarkasteltuvuosina noin 0,9 tasolla, kun elämäntyytyväisyys on noin 0,8 tasolla. SSI kuvaa Suomen hyvinvoinnin siis suomalaisten koettua hyvinvointia korkeampana (Kuva 8). Sekä kestävän yhteiskunnan indeksin että elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys ovat noin prosentin kasvusuuntaisia, eli SSI:n kuvaaman hyvinvoinnin kehitys ja koetun hyvinvoinnin kehitys ovat siis lähes yhtä suuria (Kuva 9). SSI:n vaihteluvälin pituus on elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituuteen verrattuna 1 prosenttiyksikön lyhyempi ja vaihteluvälit ovat yhdensuuntaiset (Kuva 10). SSI:n kuvaaman hyvinvoinnin ja suomalaisten koetun hyvinvoinnin vaihtelun välillä ei siis ole merkittäviä eroja tutkitulla aikavälillä. Kestävän yhteiskunnan indeksistä ei voida erottaa selviä huippu- tai pohjavuosia, mutta on havaittavissa, että indeksi on hieman korkeampi vuosien 2010–2016 välillä kuin vuosina 2004–2008. Elämäntyytyväisyys on puolestaan alhaisimmillaan vuosina 2008, 2010 ja 2014, sekä korkeimmillaan vuonna 2012.

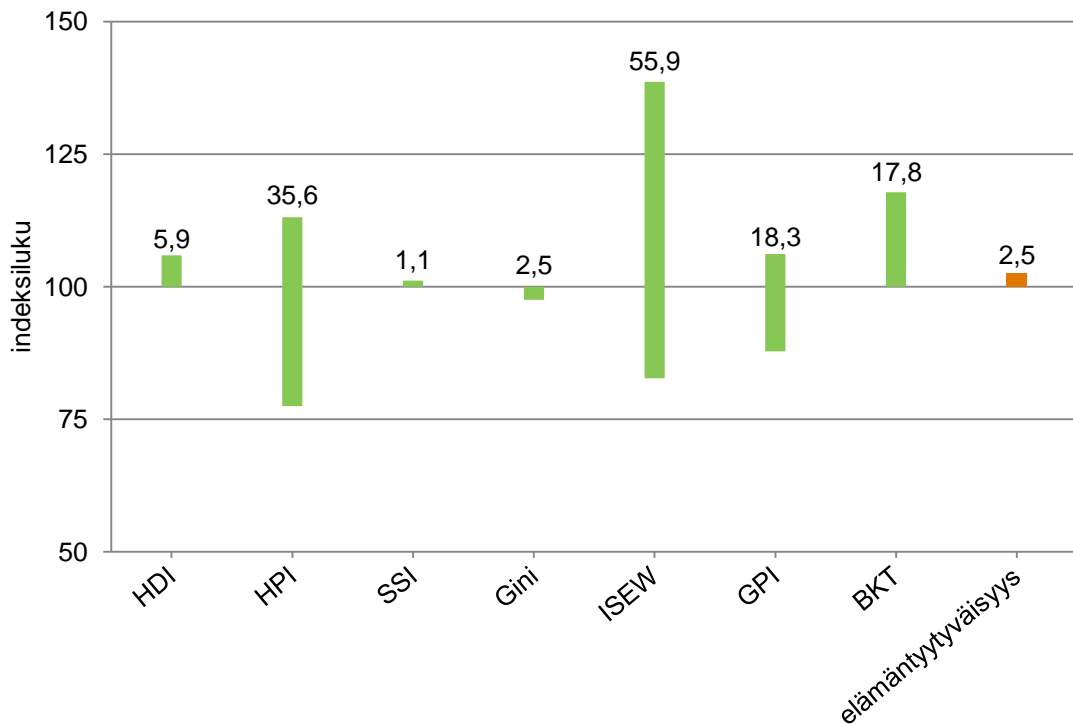
Kuva 9. Suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden ja hyvinvointimittareiden indeksilukujen kokonaiskehitykset vuosien 2002–2016 välillä.

Gini-kerroin

Gini-kertoimen tulokset ovat tarkastellussa aikasarjassa noin 0,7 tasolla, kun suomalaisten keskimääräinen elämäntyytyväisyys on noin 0,8 tasolla. Gini-kertoimen antama kuva Suomen hyvinvoinnin tasosta on siis alhaisempi kuin suomalaisten koetun hyvinvoinnin taso (Kuva 8). Kokonaiskehitys on Gini-kertoimessa laskusuuntainen ja elämäntyytyväisyydessä kasvusuuntainen. Gini-kertoimen kokonaiskehitys on 2 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin elämäntyytyväisyyden (Kuva 9). Ero Gini-kertoimen kuvaaman hyvinvoinnin laskun ja suomalaisten koetun hyvinvoinnin kasvun välillä on siis melko pieni. Gini-kertoimen ja elämäntyytyväisyyden vaihteluvälien pituudet ovat tutkitussa aikasarjassa 3 prosenttiyksikköä, eli samanmittaiset, mutta vaihteluvälit ovat vastakkaisen suuntaiset (Kuva 10). Gini-kertoimen kuvaama hyvinvointi ja suomalaisten koettu hyvinvointi vaihtelevat siis tutkitulla aikavälillä yhtä vähän, mutta Gini-kertoimen kuvaamassa hyvinvoinnissa vaihtelu tapahtuu laskusuuntaisesti ja koetussa hyvinvoinnissa kasvusuuntaisesti. Korkeimmillaan Gini kerroin on vuonna 2010 ja elämäntyytyväisyys vuonna 2012. Gini-kerroin on alhaisimmillaan vuonna 2006 ja elämäntyytyväisyys vuosina 2008, 2010 ja 2014.

Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi

Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksin tulokset ovat tarkastellussa aikasarjassa noin 8000–13 500 euroa. Sen kuvaama hyvinvointi on bruttokansantuotteeseen verrattuna jopa kaksi kertaa alhaisempi, mutta aidon kehityksen indikaattoriin verrattuna kolme kertaa korkeampi (Liite 9). ISEW:n kokonaiskehitys on tutkitulla aikavälillä 32 prosenttiyksikköä suurempi kuin elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys, eli ISEW kuvaa hyvinvoinnin kehityksen selvästi nousujohteisempana suomalaisten koettuun hyvinvointiin verrattuna (Kuva 9). ISEW:n tulosten vaihteluvälin pituus on 53 prosenttiyksikköä suurempi kuin koetun hyvinvoinnin vaihteluvälin pituus, eli ISEW:n kuvaama hyvinvoinnin vaihtelu on huomattavasti suurempaa kuin koetun hyvinvoinnin vaihtelu (Kuva 10). ISEW:ssä on selkeä lasku vuosien 2002–2006 välillä ja jyrkkä kasvu vuosien 2006–2012 välillä. Elämäntyytyväisyydessä ei ole havaittavissa vastaavia vuosittaisia muutoksia, mutta ISEW:n tavoin elämäntyytyväisyys on korkeimmillaan vuonna 2012. ISEW on alhaisimmillaan vuonna 2006 ja elämäntyytyväisyys vuosina 2008, 2010 ja 2014.

Kuva 10. Suomalaisten keskimääräisen elämäntyytyväisyyden ja hyvinvointimittareiden indeksilukujen vaihteluvälit (Y-akseli) ja vaihteluvälien pituudet (arvopisteet) aikasarjassa 2002–2016.

Aidon kehityksen indikaattori

Aidon kehityksen indikaattorin tulokset ovat tutkitulla aikavälillä noin 7500–9000 euroa, joka kuvaa hyvinvoinnin moninkertaisesti alhaisempaa verrattuna BKT:n ja ISEW:n kuvaamiin hyvinvoinnin tasoihin (Liite 9). GPI:n kokonaiskehitys on tutkitulla aikavälillä laskusuuntainen ja elämäntyytyväisyyden kasvusuuntainen. GPI:n kokonaiskehitys on 14 prosenttiyksikköä alhaisempi verrattuna elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitykseen, eli GPI:n kuvaama hyvinvoinnin kehitys on koettuun hyvinvointiin verrattuna huomattavasti laskusuuntaisempi (Kuva 9). GPI:n tulosten vaihteluvälin pituus on 16 prosenttiyksikköä suurempi kuin koetun hyvinvoinnin vaihteluvälin pituus. GPI:n kuvaama hyvinvointi vaihtelee siis tutkitulla aikavälillä selkeämmin kuin koettu hyvinvointi (Kuva 10). GPI:n tuloksista erottuu selvä kasvun ja laskun piikki vuosien 2010–2016 välillä, joka erottuu myös selvästi loivempaa elämäntyytyväisyydessä. GPI:n kuvaamassa hyvinvoinnissa on siis samansuuntaisia, mutta jyrkempiä vuosittaisia muutoksia kuin koetussa hyvinvoinnissa. GPI ja

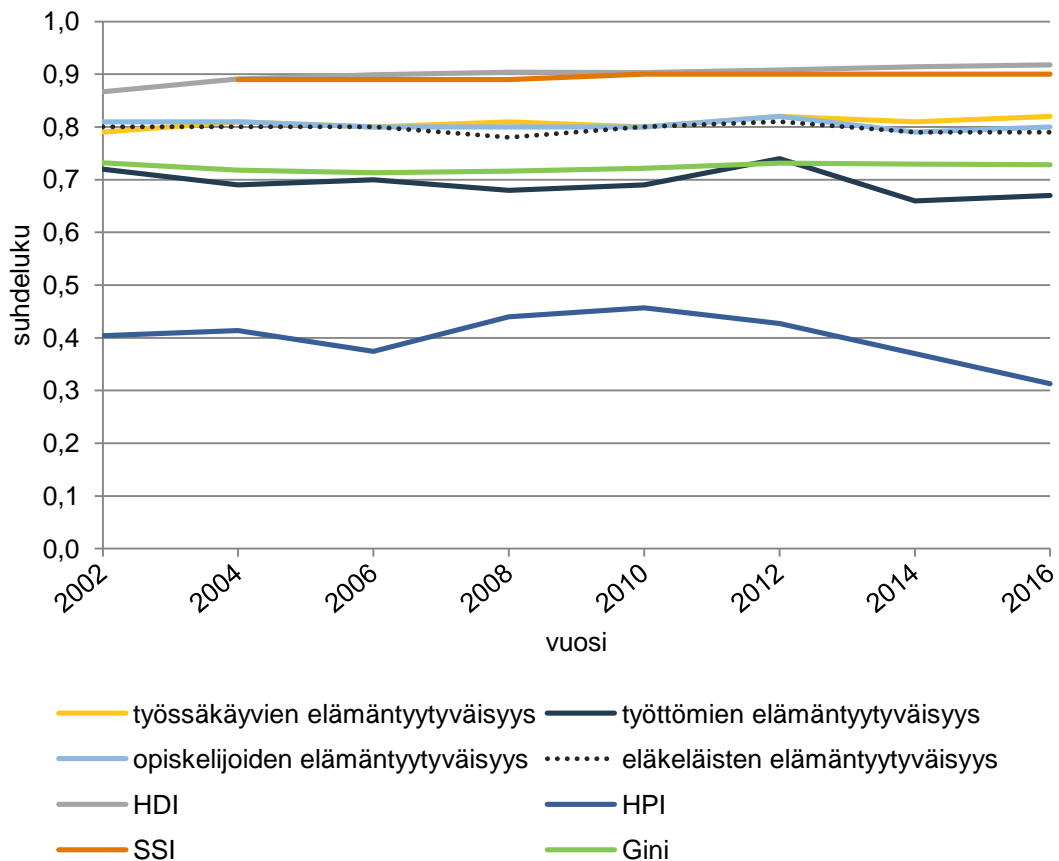
elämäntyytyväisyys ovat korkeimmillaan vuonna 2012. GPI on alhaisimmillaan vuonna 2016 ja elämäntyytyväisyys vuosina 2008, 2010 ja 2014.

Bruttokansantuote

Bruttokansantuotteen tulokset ovat tarkasteltuina vuosina noin 31 500–37 500 euron tasolla, joka kuvaa hyvinvoinnin kolminkertaisena aidon kehityksen indikaattoriin verrattuna ja nelinkertaisena kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksiin verrattuna (Liite 9). BKT:n kokonaiskehitys tutkitulla aikavälillä on 10 prosenttiyksikköä suurempi kuin elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys, eli BKT kuvaa hyvinvoinnin kehityksen nousujohteisempaa kuin suomalaisten koetun hyvinvoinnin kehityksen (Kuva 9). Tarkastellussa aikasarjassa BKT:n vaihteluvälinpituus on 15 prosenttiyksikköä suurempi kuin elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus (Kuva 10). Nämä vaihteluvälit ovat kuitenkin yhdensuuntaiset. BKT:n esittämässä hyvinvoinnissa on siis suurempaa vaihtelua kuin koetussa hyvinvoinnissa, mutta molemmissa vaihtelu tapahtuu kasvusuuntaisesti. BKT kasvaa jyrkästi vuosien 2002–2008 välillä, jonka jälkeen siinä tapahtuu laskua. Elämäntyytyväisyys on BKT:n huippuvuonna 2008 vielä matalimmillaan, saavuttaen oman huippunsa vasta vuonna 2012, jolloin BKT on jo selvästi laskusuuntainen. BKT on alhaisimmillaan vuonna 2002 ja elämäntyytyväisyys vuosina 2008, 2010 ja 2014.

4.2.2. Kuvaavatko hyvinvointimittarit sosioekonomisten ryhmien koettuja hyvinvointeja

Tutkielmassa tarkastellaan, miten HDI, HPI, SSI, Gini, GPI, ISEW ja BKT hyvinvointimittareiden kuvaama hyvinvointi kuvaa Suomen eri sosioekonomisten ryhmien koettuja hyvinvointeja. Tutkielma vertailee hyvinvointimittareiden Suomen tulosten tasoa ja kehitystä työssäkäyvien, työttömien, opiskelijoiden ja eläkeläisten keskimääräisiin elämäntyytyväisyyksiin aikasarjassa 2002–2016.

Kuva 11. Sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyyksien ja hyvinvointimittareiden kuvaamien hyvinvointien tasot vuosien 2002–2016 välillä.

Inhimillisen kehityksen indeksi

HDI kuvaa Suomen hyvinvoinnin tutkitulla aikavälillä noin 0,9 tasolle, kun työssäkäyvien, opiskelijoiden ja eläkeläisten elämäntyytyväisyyksien tasot ovat noin 0,8 ja työttömien noin 0,7. HDI:n antama kuva Suomen hyvinvoinnin tasosta on siis säännöllisesti korkeampi kuin tarkasteltujen sosioekonomisten ryhmien koettujen hyvinvointien tasot (Kuva 11). Suurin ero on HDI:n kuvaaman hyvinvoinnin tason ja työttömien koetun hyvinvoinnin tason välillä.

HDI:n kokonaiskehitys on 6 prosenttia kasvusuuntainen. Tarkastelluista sosioekonomisista ryhmistä vain työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on HDI:n tavoin kasvusuuntainen (Kuva 12). HDI:n kokonaiskehitys on 2 prosenttiyksikköä suurempi kuin työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys, eli HDI:n kuvaama hyvinvoinnin kehitys on siis hyvin lähellä työssäkäyvien koetun

hyvinvoinnin kehitystä. Muiden sosioekonomisten ryhmien kokonaiskehitykset ovat laskusuuntaisia. HDI:n kokonaiskehitys on 7 prosenttiyksikköä suurempi kuin eläkeläisten ja opiskelijoiden, sekä 13 prosenttiyksikköä suurempi kuin työttömien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys. HDI:n kuvaama hyvinvoinnin kasvusuuntainen kehitys eroaa siis eniten työttömien koetun hyvinvoinnin laskusuuntaisesta kehityksestä.

HDI:n vaihteluvälin pituus on 5 prosenttiyksikköä pienempi kuin työttömien elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus ja 2 prosenttiyksikköä suurempi kuin työssäkäyvien, eläkeläisten ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyyksien vaihteluvälien pituudet. HDI:n tulosten vaihtelu on siis hieman pienempää kuin työttömien koetun hyvinvoinnin vaihtelu, mutta hieman suurempaa kuin muiden sosioekonomisten ryhmien koetuissa hyvinvoinneissa (Kuva 13). HDI:n vaihtelu on yhdensuuntaista vain työssäkäyvien koetun hyvinvoinnin vaihtelun kanssa.

HDI:n vuosittaiset muutokset muodostavat loivaa kasvua kuvaavan trendin, joka vastaa tarkastelluista sosioekonomisista ryhmistä vain työssäkäyvien koetun hyvinvoinnin vuosittaista kehitystä. Eläkeläisten ja opiskelijoiden koetun hyvinvoinnin vuosittaiset muutokset ovat vähäisempiä, eivätkä ne muodosta HDI:n kaltaista trendiä. Eniten HDI:n trendi eroaa kuitenkin työttömien koetun hyvinvoinnin vuosittaisista muutoksista.

Onnellisen planeetan indeksi

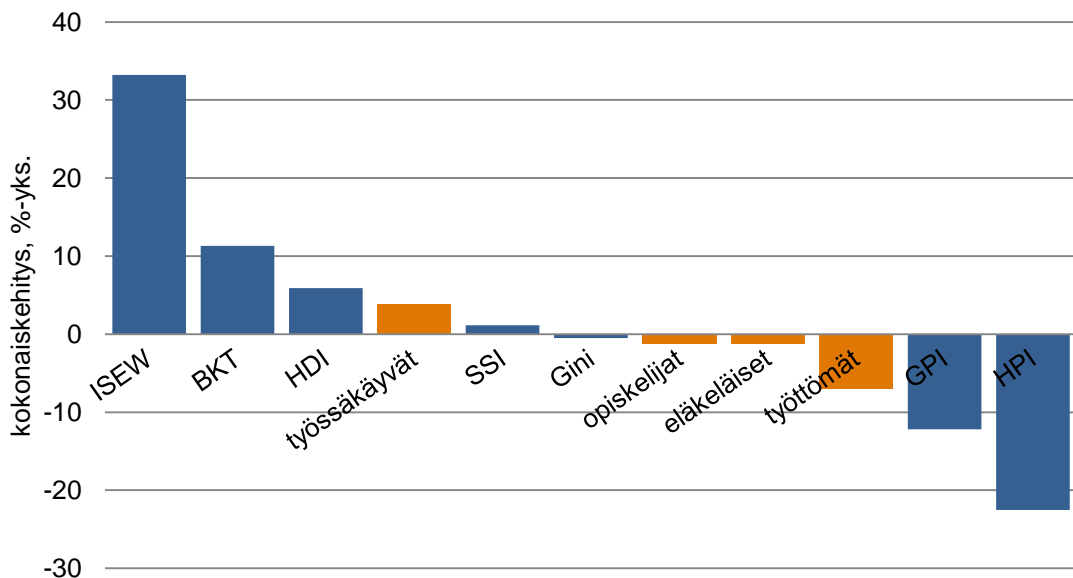
HPI kuvaa hyvinvoinnin olevan tutkitulla aikavälillä tasolla 0,3-0,5, kun työttömien elämäntyytyväisyys on keskimäärin 0,7 tasolla ja työssäkäyvien, opiskelijoiden sekä eläkeläisten elämäntyytyväisyyden taso on keskimäärin 0,8. HPI:n antama kuva Suomen hyvinvoinnin tasosta on selvästi matalampi kuin koetut hyvinvoinnit Suomen sosioekonomisissa ryhmissä (Kuva 11). Suurin ero on HDI:n kuvaaman hyvinvoinnin tason ja työssäkäyvien, opiskelijoiden sekä eläkeläisten koettujen hyvinvointien tasojen välillä.

HPI:n kokonaiskehitys on -23 prosenttia, eli jyrkästi laskusuuntainen. Tarkastelluista sosioekonomisista ryhmistä myös työttömien, eläkeläisten ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyyksien kokonaiskehitykset ovat laskusuuntaisia. Ainoastaan työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on kasvusuuntainen. HDI:n kokonaiskehitys on työttömien koettua hyvinvointia 16 prosenttiyksikköä, eläkeläisten ja opiskelijoiden

koettua hyvinvointia 21 prosenttiyksikköä, sekä työssäkäyvien koettua hyvinvointia 26 prosenttiyksikköä alhaisempi. HPI:n kuvaama hyvinvoinnin kehitys on siis huomattavasti laskusuuntaisempi kuin kaikkien tarkasteltujen sosioekonomisten ryhmien koetuissa hyvinvoinneissa (Kuva 12).

HPI:n vaihteluvälin pituus on työttömien elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituuteen verrattuna 25 prosenttiyksikköä pidempi, sekä 32 prosenttiyksikköä pidempi työssäkäyvien, eläkeläisten ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyyksien vaihteluväleihin verrattuna. HPI:n tulosten vaihtelu tutkitulla aikavälillä on siis selvästi suurempaa kuin sosioekonomisten ryhmien koetun hyvinvoinnin vaihtelu (Kuva 13).

HPI:n vuosittaiset muutokset muodostavat jyrkän kasvun ja laskun vaiheet vuoden 2010 ympärillä. Tarkastelluista sosioekonomisista ryhmistä vain työttömien koetussa hyvinvoinnissa on havaittavissa tätä vastaava, mutta huomattavasti loivempi kasvun ja laskun muodostama piikki vuoden 2012 ympärillä. Työssäkäyvien, eläkeläisten ja opiskelijoiden koetuissa hyvinvoinneissa ei ole havaittavissa HDI:n kaltaista vuosittaista vaihtelua.

Kuva 12. Sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyyksien ja hyvinvointimittareiden indeksilukujen kokonaiskehitykset vuosien 2002–2016 välillä.

Kestävän yhteiskunnan indeksi

SSI kuvaa Suomen hyvinvoinnin olevan tutkitulla aikavälillä keskimäärin 0,9 tasolla, kun työttömien elämäntyytyväisyyden taso on noin 0,7 ja työssäkäyvien, opiskelijoiden sekä eläkeläisten elämäntyytyväisyyksien tasot ovat noin 0,8. SSI:n esittämä hyvinvoinnin taso Suomessa on siis tutkitulla aikavälillä korkeampi kuin tarkasteltujen sosioekonomisten ryhmien koettujen hyvinvointien tasot (Kuva 11). Selvin ero on SSI:n kuvaaman hyvinvoinnin tason ja työttömien koetun hyvinvoinnin tason välillä.

SSI:n kokonaiskehitys vuosien 2002–2016 välillä on 1 prosentin kasvusuuntainen. Tutkielmassa mukana olleista sosioekonomisista ryhmistä vain työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on SSI:n tavoin kasvusuuntainen (Kuva 12). SSI:n kokonaiskehitys on 3 prosenttiyksikköä suurempi kuin työssäkäyvien kokonaiskehitys, eli SSI:n kuvaama hyvinvoinnin kehitys on siis melko lähellä työssäkäyvien koetun hyvinvoinnin kehitystä. Muilla sosioekonomisilla ryhmillä kokonaiskehitykset ovat laskevia. SSI:n kokonaiskehitys on 2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin eläkeläisten ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyyksien kokonaiskehitykset, sekä 8 prosenttiyksikköä korkeampi kuin työttömien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys. SSI:n kasvusuuntainen hyvinvoinnin kehitys eroaa siis eniten työttömien koetun hyvinvoinnin kehityksen laskusuunnasta.

SSI:n vaihteluvälin pituus on 10 prosenttiyksikköä lyhyempi kuin työttömien, sekä 3 prosenttiyksikköä lyhyempi kuin eläkeläisten, opiskelijoiden ja työssäkäyvien elämäntyytyväisyyksien vaihteluvälien pituudet. SSI:n tulosten tasaisuus eroaa sosioekonomisiin ryhmiin verrattuna siis kaikkein selkeimmin työttömien koetun hyvinvoinnin tulosten vaihtelusta (Kuva 13). SSI:n vaihtelu on kuitenkin yhdensuuntaista vain työssäkäyvien koetun hyvinvoinnin vaihtelun kanssa (Kuva 13).

SSI:ssä ainut havaittava vuosittainen muutos tuloksissa tapahtuu vuosien 2008–2010 välillä. SSI:n tavoin opiskelijoiden ja eläkeläisten koetun hyvinvoinnin kehityksessä on havaittavissa stabiileja ajanjaksoja, sekä yleisestikin ottaen vuosittaiset muutokset niissä ovat pieniä. Työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden vuosittaiset muutokset muodostavat loivan kasvun trendin, jollaista ei ole havaittavissa SSI:ssä. Myöskään työttömien vuosittaisia kasvun ja laskun muutoksia ei esiinny SSI:ssä.

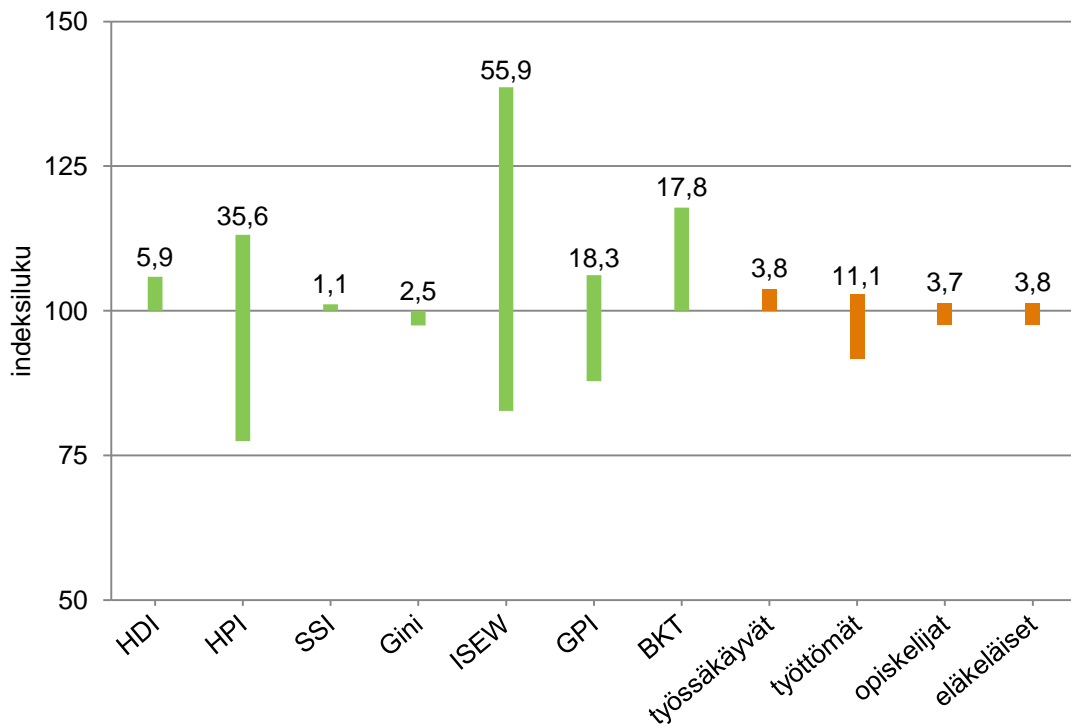
Gini-kerroin

Sekä Gini-kertoimen kuvaama hyvinvointi, että työttömien elämäntyytyväisyyden tasot ovat tutkitulla aikavälillä noin 0,7. Työssäkäyvien, eläkeläisten ja opiskelijoiden koetun hyvinvoinnin taso oli puolestaan noin 0,8. Gini-kertoimen esittämän hyvinvoinnin taso Suomessa vastaa siis työttömien koettua hyvinvointia, mutta on matalampi kuin muiden sosioekonomisten ryhmien koetut hyvinvoinnit (Kuva 11).

Gini-kertoimen tutkitun aikavälin kokonaiskehitys on laskusuuntainen 1 prosentilla. Myös tarkastelluista sosioekonomisista ryhmistä kaikkien paitsi työssäkäyvien koettu hyvinvointi ovat laskusuuntaisia. Gini-kertoimen kokonaiskehitys on 4 prosenttiyksikköä vähemmän kuin työssäkäyvien, 1 prosenttiyksikköä enemmän kuin eläkeläisten ja opiskelijoiden, sekä 6 prosenttiyksikköä enemmän kuin työttömien elämäntyytyväisyyksien kokonaiskehitykset. Gini-kertoimen kuvaama hyvinvoinnin kehitys Suomessa vastaa siis melko hyvin eläkeläisten ja opiskelijoiden koettua hyvinvointia, mutta eroaa työttömien koetun hyvinvoinnin kehityksestä (Kuva 12).

Gini-kertoimen tulosten osoittama hyvinvoinnin vaihteluvälin pituus on opiskelijoiden, työssäkäyvien ja eläkeläisten elämäntyytyväisyyksien vaihteluvälien pituuksiin verrattuna 1 prosenttiyksikön pienempi, sekä työttömien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitykseen verrattuna 9 prosenttiyksikköä pienempi. Gini-kertoimen kuvaama vuosittainen hyvinvoinnin vaihtelu vastaa siis melko hyvin opiskelijoiden, työssäkäyvien ja eläkeläisten koetun hyvinvoinnin vaihtelua, mutta on vähäisempää työttömien koetun hyvinvoinnin vaihteluun verrattuna (Kuva 13).

Gini-kertoimen vuosittaiset muutokset ovat yhtä pieniä kuin opiskelijoiden ja eläkeläisten koetussa hyvinvoinnissa. Työttömien koetun hyvinvoinnin muutokset ovat selvästi jyrkempiä, mutta samansuuntaisia kuin Gini-kertoimessa. Sekä Gini-kerroin, että työttömien koettu hyvinvointi laskevat tutkitun aikasarjan alkupuolella ja kääntyvät tästä kasvuun vuoteen 2012 mennessä. Työssäkäyvien vuosittaisten muutosten muodostama kasvun trendiä ei Gini-kertoimessa esiinny.

Kuva 13. Sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyyksien ja hyvinvointimittareiden indeksilukujen vaihteluvälit (Y-akseli) ja vaihteluvälien pituudet (arvopisteet) aikasarjassa 2002–2016.

Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi

Kokonaiskehitys ISEW:ssä on 33 prosenttia kasvusuuntainen. Sosioekonomisten ryhmien kokonaiskehityksistä vain työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on ISEW:n tavoin kasvusuuntainen. ISEW:n kokonaiskehitys on kuitenkin 29 prosenttiyksikköä suurempi kuin työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys, sekä 34 prosenttiyksikköä suurempi kuin opiskelijoiden, 35 prosenttiyksikköä suurempi kuin eläkeläisten ja 40 prosenttiyksikköä suurempi kuin työttömien elämäntyytyväisyyksien kokonaiskehitykset. ISEW:n kuvaamassa hyvinvoinnin kehityksessä kasvu on siis huomattavasti jyrkempää kuin missään tarkastellussa sosioekonomisen ryhmän koetussa hyvinvoinnissa (Kuva 12).

ISEW:n vaihteluväli on pituudeltaan 50 prosenttiyksikköä suurempi kuin työttömien elämäntyytyväisyyden vaihteluvälin pituus ja 52 prosenttiyksikköä suurempi kuin opiskelijoiden, eläkeläisten ja työssäkäyvien elämäntyytyväisyyksien vaihteluvälien

pituudet. ISEW:n tulosten vaihtelu on huomattavasti suurempaa kuin minkään tarkastellun sosioekonomisen ryhmän koetun hyvinvoinnin vaihtelu (Kuva 13).

ISEW:n vuosittaiset muutokset kuvaavat hyvinvoinnin laskevan aikasarjan alusta vuoteen 2006 asti, jonka jälkeen hyvinvointi kasvaa jyrkästi vuoteen 2012 saakka. Yhtä jyrkkiä vuosittaisia muutoksia ei esiinny minkään tarkastellun sosioekonomisen ryhmän koetussa hyvinvoinnissa. Työttömien koetussa hyvinvoinnissa voidaan kuitenkin havaita ISEW:n kaltaista, mutta loivempaa laskua aikasarjan alkupuolella, joka kääntyy kasvuun vuoteen 2012 mennessä. ISEW:n tavoin kaikissa tarkastelluissa sosioekonomisissa ryhmissä koettu hyvinvointi on korkeimmillaan vuonna 2012, mutta opiskelijoiden, työssäkäyvien ja eläkeläisten koetuissa hyvinvoinneissa vuosittaiset muutokset ovat lähes huomaamattomia kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksiin verrattuna.

Aidon kehityksen indikaattori

GPI:n kokonaiskehitys on -12 prosenttia eli laskusuuntainen. Tarkastelluista sosioekonomisista ryhmistä myös työttömien, eläkeläisten ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyyksien kokonaiskehitykset ovat tutkitulla aikavälillä laskusuuntaisia. Työssäkäyvien elämäntyytyväisyys on näistä poiketen kasvusuuntainen. GPI:n kokonaiskehitys on työttömien elämäntyytyväisyyteen verrattuna 5 prosenttiyksikköä pienempi, eläkeläisten ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyyksiin verrattuna 11 prosenttiyksikköä pienempi, sekä työssäkäyvien elämäntyytyväisyyteen verrattuna 16 prosenttiyksikköä pienempi. GPI:n kuvaama hyvinvoinnin kehitys on siis laskusuuntaisempi kuin koettujen hyvinvointien kehitys kaikissa tarkastelluissa sosioekonomisissa ryhmissä (Kuva 12).

GPI:n vaihteluvälin pituus on työttömien elämäntyytyväisyyden vastaavaan lukuun verrattuna 7 prosenttiyksikköä enemmän, sekä 15 prosenttiyksikköä enemmän kuin työssäkäyvien, eläkeläisten ja opiskelijoiden elämäntyytyväisyyksien vaihteluvälien pituudet. GPI:n vaihtelu tutkitussa aikasarjassa on siis merkittävämpää kuin tarkasteltujen sosioekonomisten ryhmien koettujen hyvinvointien vaihtelu (Kuva 13).

GPI:n vuosittaiset muutokset kuvaavat hyvinvoinnin laskevan aikasarjan alkupuolella, jonka jälkeen hyvinvointi muodostaa kasvun ja laskun piikin vuoden 2012 ympärille. Työttömien koetun hyvinvoinnin vuosittaiset muutokset ovat hyvin yhteneviä näiden

GPI:n vuosittaisten muutosten kanssa. GPI:n tavoin kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä koettu hyvinvointi on vuonna 2012 korkeimmillaan, mutta opiskelijoiden, työssäkäyvien ja eläkeläisten koettujen hyvinvointien vuosittaiset muutokset ovat hyvin pieniä GPI:n muutoksiin verrattuna.

Bruttokansantuote

Bruttokansantuotteen kokonaiskehitys tutkitulla aikavälillä on 11 prosenttia kasvusuuntainen. Vain työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys on tarkastelluista sosioekonomisista ryhmistä BKT:n tavoin kasvusuuntainen. BKT:n kokonaiskehitys on 8 prosenttiyksikköä enemmän kuin työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys, 13 prosenttiyksikköä enemmän kuin opiskelijoiden ja eläkeläisten, sekä 18 prosenttiyksikköä enemmän kuin työttömien elämäntyytyväisyyden kokonaiskehitys. BKT:n osoittama hyvinvoinnin kehitys on siis suurempaa kuin minkään tarkastellun sosioekonomisen ryhmän koetun hyvinvoinnin kehitys (Kuva 12).

Vaihteluvälin pituus bruttokansantuotteessa on 14 prosenttiyksikköä suurempi kuin opiskelijoiden, eläkeläisten ja työssäkäyvien elämäntyytyväisyyksien vaihteluvälin pituudet, sekä 7 prosenttiyksikköä suurempi kuin työttömien vaihteluvälin pituus. BKT:n tulosten vaihtelu on siis suurempaa kuin minkään tarkastellun sosioekonomisen ryhmän koetun hyvinvoinnin vaihtelu (Kuva 13). BKT:n vaihtelun suunta on yhtenevä vain työssäkäyvien koetun hyvinvoinnin kanssa.

BKT:n vuosittaiset muutokset kuvaavat hyvinvoinnin kasvavan jyrkästi aikasarjan alusta vuoteen 2008 asti, jonka jälkeen se kääntyy loivaan laskuun. Minkään tarkastellun sosioekonomisen ryhmän koetun hyvinvoinnin vuosittaiset muutokset eivät vastaa BKT:n muutoksia. Bruttokansantuotteesta poiketen työttömien koetun hyvinvoinnin lasku tapahtuu aikasarjan alkupuolella, josta se kääntyy kasvuun vuotta 2012 kohti. Työssäkäyvien koetun hyvinvoinnin vuosittaiset muutokset muodostavat loivan kasvun trendin, joka on vastakkaisen suuntainen BKT:n muutoksiin verrattuna. Opiskelijoiden ja eläkeläisten koettujen hyvinvointien muutokset ovat hyvin huomaamattomia BKT:n muutoksiin verrattuna.

5 POHDINTA

Tutkielman tulosten mukaan bruttokansantuote on vuosien 2002–2016 välillä selvästi kasvusuuntaisempi kuin suomalaisten koettu hyvinvointi (Kuva 9 & 12). Tämä tukee Easterlin paradoksin käsitystä siitä, ettei kehittyneissä maissa hyvinvointi enää kasva samassa linjassa talouskasvun kanssa (Easterlin 1995). Tutkielmassa käytetty aikasarja on kuitenkin melko lyhyt ajanjakso tämänkaltaisen säännönmukaisuuden tarkasteluun. Vastaavanlainen tarkastelu tulisi suorittaa useamman vuosikymmenen pituisessa aikasarjassa, jotta kehityksen suunnasta voitaisiin varmistua.

Tutkielman tulokset vahvistavat aiempaa käsitystä siitä, että BKT ei taloudellisena mittarina pysty indikoimaan subjektiivista hyvinvointia. Tulosten mukaan bruttokansantuote oli tarkastelluista mittareista ainoa, jossa kuvattu hyvinvoinnin kasvu painottuu tutkitun aikasarjan alkupuolelle (Liite 10). Koettuun hyvinvointiin verrattuna BKT:n kuvaaman hyvinvoinnin kehityksen suunnan ero korostuu etenkin työttömien koetun hyvinvoinnin kohdalla (Kuva 7). Bruttokansantuotteen kehityksestä erottuu vuoden 2007 lopulla alkanut talouden laskusuhdanne selkeänä notkahduksena. Tulosten perusteella suomalaisten koetussa hyvinvoinnissa ei ilmene vastaavaa notkahdusta, sillä laman aikana koetussa hyvinvoinnissa ei ole havaittavissa laskua. Merkillepantavaa kuitenkin on, että laman päättymisen aikoihin suomalaisten koettu hyvinvointi on noussut kaikissa sosioekonomisissa luokissa lamaa edeltänyttä tasoa korkeammalle, saavuttaen huippunsa vuonna 2012 (Liite 4). Tätä selittänevät subjektiiviset tekijät.

Bruttokansantuote ei huomioi lainkaan kehityksen subjektiivisia ja väestöllisiä tekijöitä. BKT keskittyy ainoastaan talouden mittaamiseen, jota varten se on alun perin luotukin. Bruttokansantuotetta voivat jopa nostaa jotkin väestön hyvinvoinnille haitalliset tekijät, kuten rikollisuuden kasvu, katastrofit ja terveyshasardit näistä syntyvien puolustus- tai korjausmenojen seurauksena (Fleurbaey 2009). Bruttokansantuote on esimerkki siitä, että hyvinvoinnin mittaamisen kehittäminen on ollut liian hidasta. Hyvinvointimittareiden kehityksen tulisi tapahtua samaa tahtia toimintaympäristön muutosten kanssa, jotta mittareiden tarjoama tieto vastaisi ajanmukaisia tarpeita (Hoffrén & Rättö 2011).

Vuoden 2018 eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa *Hyvinvointitalouden mittareiden käyttökelpoisuus päätöksenteossa* Helsingin yliopiston soveltavan

tilastotieteen dosentti ja Tilastokeskuksen tutkimuspäällikkö Jukka Hoffrén käsittelee Suomen hyvinvoinnin mittaamiseen ja seurantaan soveltuvia hyvinvointimittareita. Hoffrén kirjoittaa, että bruttokansantuotteen rinnalla toimivimpia hyvinvointimittareita ovat inhimillisen kehityksen indeksi, aidon kehityksen indikaattori ja kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi.

Hoffrénin mukaan HDI ei kuitenkaan sovellu hyvinvointimittariksi Suomen kaltaiseen kehittyneeseen valtioon, jossa indeksin komponenteille asetetut tavoitearvot on lähes saavutettu (Hoffrén 2018). Näiden tavoitearvojen asettamiselle ei nähdä olevan myöskään riittäviä perusteluita (Hopkins 1991; McGillivray 1991; Trabold-Nübler 1991; Noorbakhsh 1998; Melkas 2002; Kovacevic 2010). Tutkielman tulokset tukevat tätä siltä osin, että Suomessa HDI:n kuvaama hyvinvointi on hyvin korkea ja lähempänä maksimiarvoaan kuin koettu hyvinvointi (Kuva 8 & 11). Tulosten mukaan HDI:n mittaamat tavoitearvot eivät ole kuitenkaan vielä täyttyneet Suomessa ja indeksissä on havaittavissa yhä säännöllistä loivaa kasvua koko tutkitulla aikavälillä (Kuva 1).

Inhimillisen kehityksen indeksin kuvaamaa kasvua ei ole havaittavissa suomalaisten koetussa hyvinvoinnissa (Kuva 9 & 12). Tätä tulosta voinee selittää aiemmat tutkimukset hyvinvoinnin adaptiivisesta luonteesta: HDI:n mittaamat elämänlaadulliset tekijät eivät Suomen kaltaisessa kehittyneessä valtiossa enää kasvata väestön kokemusta hyvinvoinnista. Tarkastelluista sosioekonomisista ryhmistä työssäkäyvien elämäntyytyväisyydessä voidaan kuitenkin erottaa HDI:n kaltaista kasvua tutkitulla aikavälillä (Kuva 1). HDI:n mittaamien tekijöiden, kuten taloudellisten elinolojen, koulutuksen keston ja eliniänodotteen voidaan nähdä kuvaavan tarkastelluista sosioekonomisista ryhmistä vahvimmin juuri työssäkäyvien ominaisuuksia. Yhdenmukaisen kasvun todellisen syy-yhteyden selvittämiseksi vaadittaisiin kuitenkin jatkotutkimuksia, kuten HDI:n muuttujien ja työssäkäyvien elämäntyytyväisyyden välinen korrelaatioanalyysi.

HDI:n koulutusta ja elinoloja mittaaviin indekseihin tehtiin muutoksia vuonna 2010, jonka takia tätä edeltävien vuosien tulosten vertaaminen tuoreempiin tuloksiin voi tuottaa virheellisiä tuloksia (Klugman et al. 2011). Tuloksista voidaan huomata, että vuosi 2010 on inhimillisen kehityksen indeksissä ainoa tarkastelluista vuosista, jolloin HDI:n tulos ei nouse edelliseen tarkasteluvuoteen verrattuna (Liite 8). Muutos ei

kuitenkaan ole huomattava, eikä se erotu HDI:n kehityksen trendistä tutkitussa aikasarjassa (Kuva 1).

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa Hoffrén (2018) kirjoittaa, että HDI:n sijasta kehittyneiden, jälkiteollisten maiden hyvinvoinnin seurantaan soveltuvat parhaiten GPI ja ISEW. Näiden metodologiaan perustuvalla hyvinvointimittarilla voidaan Hoffrénin mukaan havainnollistaa tehokkaasti, miten hyvinvointia voidaan luoda pienemmin panoksin, mutta samalla yhteiskunnan kehitystä edistäen. Tutkielman mukaan ISEW on tarkastellulla aikavälillä selvästi kasvusuuntaisempi kuin suomalaisten koettu hyvinvointi (Kuva 9 & 12). GPI:n kuvaama hyvinvoinnin kehitys on tulosten perusteella puolestaan suomalaisten koettua hyvinvointia laskusuuntaisempi. GPI:ssä esiintyvät vuosittaiset muutokset vaikuttavat kuitenkin olevan hyvin yhteneviä työttömien koetun hyvinvoinnin kehityksen kanssa (Kuva 6).

GPI:n ISEW:ä alhaisemmat mittaustulokset selittyvät sillä, että GPI huomioi tarkemmin ympäristöhaittojen vaikutuksen (Hoffrén & Rättö 2011). Ympäristöllisten tekijöiden tarkempi huomioiminen ei kuitenkaan selitä GPI:n ja työttömien koetun hyvinvoinnin vuosittaisten muutosten yhtenevää yhteyttä. Vaikka GPI huomioi ympäristöllisten tekijöiden lisäksi mittauksissaan myös yhteiskunnallisia tekijöitä, se ei kuitenkaan ota huomioon ihmisten subjektiivista hyvinvointia kuvaavia muuttujia (Hoffrén et al. 2010). GPI:n ja työttömien elämäntyytyväisyyden välisen todellisen yhteyden selvittämiseksi tulisi suorittaa korrelaatioanalyysi ja mahdollisesti pidemmän aikavälin kehityksen tarkastelua. Jos näiden väliltä löytyisi tilastollinen yhteys, voitaisiin GPI:n mittaamien muuttujien ja työttömien elämäntyytyväisyyden välisillä korrelaatioanalyysillä tutkia myös syitä yhtenevyydelle.

Tutkielman tulosten perusteella tarkastelluista hyvinvointimittareista ISEW:ssä on havaittavissa kaikkein jyrkimpiä vuosittaisia muutoksia (Liite 10). Tähän verrattuna suomalaisten koettua hyvinvointia voidaan pitää lähes stabiilina tutkitulla aikavälillä (Kuva 5 & 10). Yksi mahdollinen eroja selittävä tekijä on se, että ISEW:n mittaamat tekijät kuten jätteet, saastuminen ja uusiutumattomien luonnonvarojen hupeneminen eivät vaikuta ihmisten hyvinvoinnin kokemukseen yhtä jyrkästi kuin ISEW:n mittaustuloksiin. Sekä ISEW:n ja GPI:n kestävä kehityksen tekijöiden keinoitekoisten hinnoittelumenetelmien onkin nähty vaativan vielä kehitystä (Hoffrén et al. 2010).

Hoffrén (2018) korostaa Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa ISEW:n ja GPI:n kykyä mitata taloudellista, sosiaalista ja ekologista kestävyyttä. Stiglitzin komitean raportti puolestaan näkee GPI:n ja ISEW:n tuovan kestävä kehityksen epäjohdonmukaisella tavalla osaksi hyvinvoinnin mittausta (Stiglitz et al. 2009). Hyvinvointi itsessään on jo niin moniulotteinen käsite, että kattavan hyvinvointimittarin rakentamista on pidetty jopa mahdottomana (Allardt 1976; Stiglitz et al. 2009; Saari 2011). Pystytäänkö hyvinvointimittariin yhdistämään onnistuneesti kestävyysajattelun mukaisia tekijöitä ilman, että mittarin kyky mitata itse hyvinvointia kärsii?

Tämän tutkielman tulosten perusteella ISEW ja GPI eivät kuvaa hyvinvoinnin kehityksen olevan yhteneväistä suomalaisten koetun hyvinvoinnin kanssa. Tutkielman tulosten valossa kestävä kehityksen mittarit tulisi pitää erillään varsinaisista, väestön nykyhetken hyvinvointia mittaavista hyvinvointimittareista. ISEW:n ja GPI:n nimittäminen perinteisten hyvinvointimittareiden sijaan ”kestävän hyvinvoinnin mittareiksi” havainnollistaisi paremmin sitä hyvinvoinnin ulottuvuutta, jota mittareilla kyetään mittaamaan. ISEW ja GPI keskittyvät toteutuneen hyvinvoinnin sijasta kuvaamaan hyvinvoinnin ympäristöllistä kestävyyttä sekä yhteiskunnan edellytyksiä onnellisen elämän saavuttamiseksi (Hoffrén et al. 2010).

Toteutuneen hyvinvoinnin mittaamisen lisäksi myös hyvinvoinnin kestävyuden mittaaminen on tärkeää. Ihmisen toiminnan ekologinen kestävyys sekä ekosysteemipalvelujen säilyminen ihmiselle sopivassa muodossa ovat edellytyksiä väestön hyvinvoinnille (Oksanen 2011). Koetun hyvinvoinnin mittaaminen ei sovellu kestävyuden mittaamiseen, sillä ympäristökysymyksien on tapana paljastua ongelmiksi vasta pitkän ajan kuluttua, eikä subjektiivinen kokemus usein huomioi tällaisia tekijöitä (Hoffrén & Rättö 2011). Sen sijaan yksilökeskeisyys voidaan nähdä jopa vaarana ympäristön kestävyydelle (Oksanen 2011).

GPI:n ja ISEW:n tavoin myös onnellisen planeetan indeksi on kehitetty mittaamaan hyvinvoinnin kestävyyttä. Mittarin kehittäjästä onnellisen planeetan indeksi on poliittinen viesti, jolla tähdätään ympäristöystävällisempään ja kestävämpään hyvinvoinnin rakentamiseen. Mittarin pyrkimyksenä on halu osoittaa, etteivät länsimaiset, taloudellisesti kehittyneet maat ole aina kaikkein onnellisimpia maita. (Marks et al. 2006.) Tämä on kuitenkin tutkielman tulosten perusteella ristiriidassa koetun hyvinvoinnin kanssa. HPI kuvaa Suomen hyvinvoinnin tason alhaisena, mutta

suomalaisten koetun hyvinvoinnin taso on selvästi HPI:n tuloksia korkeammalla (Kuva 8 & 11).

Syynä sille, etteivät erityisesti OECD maat pärjää HPI mittauksissa, johtuvat ekologiselle jalanjäljelle annetusta merkittävän suuresta painoarvosta mittarissa (Abdallah et al. 2009). Tämä toimii perusteluna myös Suomen heikolle menestykselle HPI:n kansainvälisissä vertailuissa. Ekologista jalanjälkeä mukaan lukematta HPI:n laskemiseen käytettävät muuttujat ovat Suomessa kansainvälisen vertailun kärkeä (Finland HPI score 2019). Myös koetun hyvinvoinnin ja HPI:n tulosten eroja selittänee se, ettei ekologisen jalanjäljen vaikutus korostu ihmisten koetussa hyvinvoinnissa kuten HPI:n mittauksissa. HPI:n laskennassa myös esimerkiksi korkeamman elinajanodotteen on laskettu korreloivan matalamman HPI:n tuloksen kanssa (Campus & Porcu 2010).

HPI:n puutteena nähdään lisäksi se, että mittari perustuu väliin elämäntyytyväisyyden keskiarvoihin, jotka eivät varsinaisesti kuvaa ihmisten kokamaa subjektiivista onnellisuutta (Campus & Porcu 2010). Tämän tutkielman tulosten perusteella suomalaisten elämäntyytyväisyyden keskiarvosta poikkesi selvästi vain työttömien elämäntyytyväisyys (Liite 1). Muiden sosioekonomisten ryhmien elämäntyytyväisyyksien yhtenevääisyyttä koko väestön keskiarvon kanssa tukevat aiemmat tutkimukset, joiden perusteella koetun hyvinvoinnin hajonta Suomessa on kansainvälisesti vertailtuna melko vähäistä (Ervasti & Saari 2011). Suomalaisten elämäntyytyväisyyden keskiarvo pysyy tutkitulla aikavälillä huomattavasti stabiilimpina kuin HPI:n kuvaama hyvinvointi (Kuva 2). Työttömien elämäntyytyväisyydessä on havaittavista HPI:n kehitystä lähimpänä oleva kasvun ja laskun muutos vuosien 2008–2014 välillä. Näiden yhteyksien selvittämiseksi tulisi suorittaa pidemmän aikavälin seurantaa ja tehdä muuttujien välinen korrelaatioanalyysi todellisen yhteyden tunnistamiseksi.

Tutkielman tuloksia tarkasteltaessa tulee huomioida puutteet käytetyissä HPI:n aineistoissa. HPI:n vuosien 2008, 2010 ja 2012 mittaustulokset on tutkielmassa korvattu estimaateilla. Vuosien 2008 ja 2010 estimaatteihin vaikuttaa se, että vuoden 2009 mittaustulos oli poikkeuksellisen korkea verrattuna aikasarjan muihin tuloksiin. Todellisuudessa ympäröivien vuosien tuloksista ei voida päätellä puuttuvien vuosien arvoja. Lisäksi tulosten laatuun vaikuttaa se, ettei HPI:n virallisiin mittaustuloksiin ole aina käytetty kyseiseltä vuodelta kerättyä aineistoa. Lisäksi esimerkiksi

elämäntyytyväisyyden muuttajat puuttuvat HPI:n virallisissa laskennoissa lähes 100 maalta, jonka seurauksena yli puolelle valtioista on jouduttu käyttämään estimaatteja (Campus & Porcu 2010).

HPI:n tulosten laskennassa käytetään epätasa-arvolla korjattuja muuttujia. Varsinainen tasa-arvon mittari on kuitenkin Gini-kerroin. Gini-kerrointa ei ole kehitetty varsinaiseksi hyvinvointimittariksi, mutta tulojen jakautumisen on useissa kansallisissa tutkimuksissa tutkittu olevan yhteydessä väestön hyvinvoinnin jakautumisen kanssa (Zhao 2012; Gori-Maia 2013; Rözer & Kraaykamp 2013; Zagorski et al. 2014; Schneider 2016; Ngamaba et al. 2018). Vastaavasti myös onnellisuuden keskihajontaa on käytetty tasa-arvon mittarina (Veenhoven 2000). Tutkielman tulosten perusteella Gini-kerroin on suomalaisten koettua hyvinvointia alhaisempi, mutta melko lähellä työttömien koetun hyvinvoinnin tasoa (Kuva 8 & 11). Nämä tulokset viittaavat aiemmissakin tutkimuksissa tunnistettuun hyvinvoinnin relatiivisuuteen. Etenkin työttömien koettu hyvinvointi voi riippua ympäröivien ihmisten (korkeammasta) hyvinvoinnin tasosta.

Työttömien koetussa hyvinvoinnissa tapahtuu selvä lasku vuosien 2012–2014 välillä, jollaista ei erotu Gini-kertoimessa (Kuva 4). Muiden sosioekonomisten ryhmien koettujen hyvinvointien kehitys pysyy puolestaan yhtä stabiilina tutkitulla aikavälillä kuin Gini-kertoimen. Gini-kertoimen tasaisuutta selittää Valtiovarainministeriössä työskentelevän kuntaministerin erityisavustajan, Lauri Finérin (2017) mukaan puutteet Gini-kertoimen laskemiseen käytetyissä lähdeaineistoissa. Gini-kertoimen laskenta perustuu Tilastokeskuksen tulonjakotilastoon (SVT: Tulonjakotilasto 2015). Finér kirjoittaa, että kyseisestä tilastosta puuttuu merkittävä osa suurituloisimpien tuloista – tai tilaston laskemisessa ei näitä ääriarvoja huomioida. Suurituloisten omaisuus on nykyisin verosuunnittelun ansiosta muutettuna nimelliseksi varallisuudeksi, joka ei näy tulonjakotilastossa. Tulojen muuntaminen varallisuudeksi on voimistunut etenkin 2000-luvulla ja Finér uskoo tämän näkyvän tuloerojen mittausten tuloksissa. Gini-kerroin olisi normaalisti herkkä huomioimaan ääriarvoja, kuten poikkeuksellisen korkeita tuloja (Cowell & Flachaire 2007).

Gini-kertoimen laskentakaavaa ei ole pidetty täysin aukottomana. Joissain tilanteissa indeksi voi antaa laskutavasta johtuen esimerkiksi saman tuloksen kahdelle valtiolle joilla on eriävät tulojakaumat, mutta sama kokonaistulo (De Maio 2007). Gini-kerroin ei

huomioi myöskään väestön demografista rakennetta ja sen muutoksia. Gini-kerroin voi antaa valtion tilanteesta heikomman tuloksen esimerkiksi ikääntyvän väestön lisääntyessä, syntyvyyden kasvaessa tai työttömien vähentyessä, vaikka väestön tulotaso pysyisi täysin muuttumattomana. (Chuen 2010.) Koetun hyvinvoinnin kehityksessä tällaiset ilmiöt voivat erottua Gini-kertoimeen verrattuna täysin vastakkaisen suuntaisina muutoksina.

Gini-kertoimen tavoin tarkastelluista hyvinvointimittareista myös kestävästä yhteiskunnan indeksi keskittyy mittaamaan yhteiskunnallisia tekijöitä. Tutkielman tulosten perusteella SSI kuvaa hyvinvoinnin korkeampana kuin suomalaisten koettu hyvinvointi on tutkitulla aikavälillä (Kuva 8 & 11). Tulokseen vaikuttaa merkittävästi se, että tutkielmassa tarkastellaan vain SSI:n ihmisten hyvinvointia kuvaavaa osa-aluetta. Tutkielma ei huomioi SSI:n taloudellisen hyvinvoinnin ja ympäristön hyvinvoinnin osa-alueita. SSI:n ihmisten hyvinvoinnin osa-alueen tulokset ovat Suomessa vuosien 2004–2016 välillä tasaisesti arvojen 8,90–9,00 välillä (Liite 1). Vastaavalla aikavälillä ja mitta-asteikolla (Liite 2) tarkasteltuna taloudellisen hyvinvoinnin osa-alueen tulokset puolestaan laskevat arvojen 7,79–6,38 välillä ja ympäristön hyvinvoinnin tulokset kasvavat arvojen 2,62–3,61 välillä (Wellbeings 2016). Jos SSI:n ihmisten hyvinvointia kuvaavan osa-alueen lisäksi talouden ja ympäristön osa-alueita olisi verrattu tutkielmassa koettuun hyvinvointiin, olisivat tulokset poikenneet selkeästi nykyisistä tuloksista.

SSI:n mittaustulos sisältää kolme erillistä tunnuslukua, koska osalla mittarin indikaattoreista on negatiiviset korrelaatiot muiden osa-alueiden indikaattoreiden kanssa, joka tekisi osa-alueiden välisestä keskiarvoindeksistä toimimattoman geometrisen laskelman. Esimerkiksi talouden hyvinvoinnin ja ympäristön hyvinvoinnin voidaan nähdä olevan käänteisesti verrannollisia keskenään, eli toisen näistä kasvaessa toinen heikkenee. (Van de Kerk & Manuel 2008.) SSI:stä ei siis voida muodostaa vain yhtä vuosittaista mittaustulosta. Tutkielman asetelman kannalta tämä ei ole merkityksellinen tekijä, sillä tutkielmassa ollaan kiinnostuneita juuri ihmisten hyvinvoinnista.

SSI mittaa perustarpeiden lisäksi väestön kouluttautuneisuutta, terveitä elinvuosia, sukupuolten ja tulojen tasa-arvoisuutta, populaation kasvua sekä hyvän hallinnon toteutumista (Indicator description 2017). Näistä valtaosa on perinteisen

resurssipainotteisen mittaustavan mukaisia muuttujia, joissa ei ole Suomen kaltaisessa kehittyneessä valtiossa odotettavissa suurta kehitystä tai muutoksia. Tämä selittää SSI:n tulosten stabiiliutta tutkitulla aikavälillä. SSI:n mittaamilla tekijöillä voi olla vaikutusta myös suomalaisten koettuun hyvinvointiin, joka voinee selittää myös sitä, miksi tutkielman tulokset osoittavat koetun hyvinvoinnin olevan lähes yhtä stabiilia SSI:n tulosten kanssa tutkitulla aikavälillä (Kuva 3). Kyseisten muuttujien ja koetun hyvinvoinnin yhteyden varmistamiseksi tulisi näiden välillä suorittaa tarkentavia tutkimuksia esimerkiksi korrelaatioanalyysin muodossa.

SSI:n viralliset mittaustulokset eivät ole julkaisuvuoteen sidottuja, sillä indeksissä käytetty data on kerätty useilta julkaisuvuotta edeltäneiltä vuosilta (Indicator description 2017). Tämä voi myös osaltaan selittää SSI:n tulosten tasaisuutta, jos sen mittaustuloksissa on käytetty eri vuosina päällekkäistä dataa. Lisäksi tutkielman tuloksiin vaikuttaa se, ettei SSI:stä ole tulosta Suomelle vuodelle 2002. Tämän seurauksena kestävän yhteiskunnan indeksissä sen indeksilukujen perusajankohtana on käytetty vuotta 2004. Koetun hyvinvoinnin indeksiluvut on puolestaan muodostettu käyttäen perusajankohtana vuotta 2002. Perusajankohdan arvo vaikuttaa kantaindeksimenetelmässä kaikkien tarkasteluvuosien indeksilukujen muodostumiseen ja tätä myötä mittarin kehitystä kuvaaviin tunnuslukuihin ja kuvaajiin. SSI:n tulosten stabiilius koko tutkitulla aikavälillä antaa kuitenkin viitteitä siitä, ettei vuosien 2002 ja 2004 välisessä mittauksissa olisi tutkielman tulosten kannalta merkittävää eroa.

Tutkielman tulosten yleistettävyyttä ja tuloksista tehtäviä johtopäätöksiä rajoittavat tarkastellun aikasarjan rajallisuus sekä tilastollista päättelyä hyödyntävien menetelmien puuttuminen. Lyhyen aikavälin otanta voi lisätä sattuman mahdollisuutta esimerkiksi graafisessa tarkastelussa löydetyistä koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden yhteneväisyyksistä tai eroista. Ilman tilastollisten todennäköisyyksien laskemista näiden sattumien tunnistaminen ei kuitenkaan ole mahdollista. Tutkielma ei kykene ilman tilastollisten yhteyksien analysoimista myöskään todistamaan hyvinvointimittareiden ja koetun hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä tai niiden puuttumista.

Subjektiiivisia ja objektiivisia hyvinvointimittauksia ei usein nähdä vertailukelpoisina keskenään niiden yhteismitattomuuden takia (Hoffrén & Rättö 2011). Koska kokonaishyvinvointi muodostuu kuitenkin sekä subjektiivisista että objektiivisista tekijöistä, voidaan koettua hyvinvointia ja hyvinvointimittareita vertailla rinnakkaisina

muuttujina. Yhteismitattomuuden problematiikalta voidaan siis välttyä, kun vertailu suoritetaan ilman subjektiivisen ja objektiivisen hyvinvoinnin vastakkainasettelua.

Jatkossa olisi hyödyllistä tehdä vastaavaa vertailua koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden välille eri alueiden välillä. Valtioiden välisessä vertailussa nähtäisiin, onko hyvinvoinnin mittaamisen ja koetun hyvinvoinnin välisissä eroissa keskinäisiä poikkeavuuksia kehitykseltään eriävien valtioiden välillä. Koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden tulosten välinen kansainvälinen vertailu voisi näin toimia apuna nykyisten hyvinvointimittareiden kehittämisessä. Kansainvälisten hyvinvointimittareiden kehittämisen lisäksi on nähty tarvetta myös kansallisille hyvinvointimittareille (Hoffrén 2018). Jatkossa koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittausten välistä tutkimusta olisi hyödyllistä laajentaa Suomen sisäisten alueiden väliseen vertailuun. Tällaisella tutkimuksella voitaisiin selvittää alueellisen kehityksen eroja ja tätä kautta tunnistaa esimerkiksi alueellista eriarvoistumista sekä siihen johtavia syitä ja mahdollisia vaikutusmahdollisuuksia niihin.

Tilastollisten yhteyksien laskemista voitaisiin jatkossa hyödyntää koettua hyvinvointia ja hyvinvointimittareiden tuloksia vertailevassa tutkimuksessa eri alueiden ja väestöryhmien välisen eriarvoisuuden analysoimiseksi. Esimerkiksi korrelaatioanalyysillä voitaisiin pyrkiä selvittämään, mitkä yhtenevät tai eriävät muuttujat vaikuttavat hyvinvointimittareiden ja koetun hyvinvoinnin vuosittaisiin muutoksiin ja kehitykseen. Tätä kautta voitaisiin tutkia esimerkiksi terveysuhkien lisääntymisen, turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden, taloudellisten heilahteluiden, ympäristön muutosten tai poliittisen päätöksenteon vaikutuksia mitattuun ja koettuun hyvinvointiin. Lisäksi laadullisen tutkimuksen yhdistäminen tähän tutkimukseen voisi tuoda tarkempaa tietoa näiden välisistä syy-seuraus suhteista.

Hyvinvoinnin tutkiminen vaatii nykyistä kattavamman tilastoaineiston kehittämistä ja tuottamista. Esimerkiksi alueellista hyvinvointia kuvaavan tilastotiedon puutteet ja hyvinvointimittausten aikasarjojen lyhyys asettavat omat rajoitteensa Suomen hyvinvoinnin tutkimiselle. Hyvinvointitutkimuksessa tulisi jatkossa keskittyä kehittämään niin kokonaisvaltaista hyvinvointia kuvaavaa tilastoaineistoa, kuin myös subjektiivisen hyvinvoinnin mittaustapoja. Syynä taloudellisten mittareiden käytölle hyvinvoinnin kehityksen kuvaamisessa on pidetty muun muassa sitä, että muista hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ei ole riittävän kattavia tilastollisia kuvauksia ja

että käytettävissä olevilla analyysimenetelmillä ei pystytä myöskään niitä huomioimaan (Hoffrén 2018). Tulevaisuudessa koetun hyvinvoinnin ja hyvinvointimittareiden välistä vertailua voitaisiinkin hyödyntää ohjaavaan analyysin perustuvassa tutkimuksessa, jossa keskityttäisiin siihen millainen hyvinvointimittarin tulisi olla. Kehittämällä uusia, vaihtoehtoisia mittaustapoja, voitaisiin pyrkiä suuntaamaan asiantuntijoiden ja päätöksentekijöiden huomio haluttuihin asioihin (Hoffrén & Rättö 2011).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa verrattiin hyvinvointimittareiden antamaa kuvaa Suomen hyvinvoinnista suomalaisten koettuun hyvinvointiin. Hyvinvointimittareiden kuvaama hyvinvoinnin taso ei vastannut tutkitulla aikavälillä suomalaisten koetun hyvinvoinnin tasoa. HDI ja SSI mittarit kuvasivat hyvinvoinnin suomalaisten koettua hyvinvointia korkeammaksi. Gini-kertoimen ja HPI:n antama kuvan Suomen hyvinvoinnista oli puolestaan matalampi kuin suomalaisten koetun hyvinvoinnin taso.

Hyvinvointimittareiden kuvaama hyvinvoinnin kehitys tutkitulla aikavälillä ei useimmissa mittareissa vastannut suomalaisten koetun hyvinvoinnin kehitystä. Gini-kertoimen ja SSI:n kuvaama hyvinvoinnin stabiilius oli lähimpänä suomalaisten koetun hyvinvoinnin kehitystä. HDI kuvasi hyvinvoinnin hieman kasvusuuntaisempaa suomalaisten koettuun hyvinvointiin verrattuna. HPI, ISEW ja GPI kuvasivat hyvinvoinnin kehityksessä selvästi jyrkempiä vuosittaisia muutoksia kuin suomalaisten koetussa hyvinvoinnissa esiintyi. HPI:n ja GPI:n kuvaama hyvinvointi oli tutkitulla aikavälillä laskusuuntaisempaa kuin suomalaisten koettu hyvinvointi. ISEW ja BKT kuvasivat hyvinvoinnin kasvaneen tutkitulla aikavälillä selvästi suomalaisten koettua hyvinvointia enemmän.

Lisäksi hyvinvointimittareiden tuloksia verrattiin Suomen sosioekonomisten ryhmien koettuihin hyvinvointeihin. Hyvinvointimittareista vain Gini-kertoimen kuvaama hyvinvoinnin taso vastasi työttömien koetun hyvinvoinnin tasoa. Gini-kertoimen kuvaama hyvinvointi oli alhaisempi kuin työssäkäyvien, opiskelijoiden ja eläkeläisten koetut hyvinvoinnit. Muiden tarkasteltujen hyvinvointimittareiden kuvaama hyvinvoinnin taso ei vastannut minkään sosioekonomisen ryhmän koetun hyvinvoinnin

tasoa. SSI ja HDI kuvasivat hyvinvoinnin tason korkeammaksi ja HPI matalammaksi kuin sosioekonomisten ryhmien koetut hyvinvoinnit.

Hyvinvointimittareiden kuvaamassa hyvinvoinnin kehityksessä oli tutkitulla aikavälillä erotettavissa joitakin yhteneväisyyksiä sosioekonomisten ryhmien koettujen hyvinvointien kanssa. HDI:n kasvusuuntainen kehitys oli melko yhteneväistä työssäkäyvien koetun hyvinvoinnin kehityksen kanssa. SSI:n ja Gini-kertoimen stabiilius vastasivat eläkeläisten ja opiskelijoiden koettujen hyvinvointien kehitystä. GPI:n vuosittaisissa muutoksissa oli selviä yhteneväisyyksiä työttömien koetun hyvinvoinnin kehityksen kanssa. Missään sosioekonomisessa ryhmässä ei ilmennyt yhtä jyrkkiä vuosittaisia muutoksia kuin HPI:n, ISEW:n ja BKT:n kehityksessä. Lisäksi HPI kuvasi hyvinvoinnin selvästi laskusuuntaisempaan, sekä ISEW ja BKT kasvusuuntaisempaan kuin sosioekonomisten ryhmien koettujen hyvinvointien kehitys oli tutkitulla aikavälillä.

Nykyiset resurssipainotteiset mittarit eivät huomioi hyvinvoinnin subjektiivista puolta. Hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien mittaaminen yhdellä mittarilla on kuitenkin vaikeaa tai jopa mahdotonta. Kokonaishyvinvoinnin ymmärtämiseksi, tulisi nykyisen objektiivisen ja subjektiivisen hyvinvoinnin vastakkainasettelun sijasta keskittyä tarkastelemaan näitä toistensa rinnakkaisina tekijöinä. Tätä varten tulisi kehittää erilaisia, toisiaan täydentäviä hyvinvoinnin mittaamisen menetelmiä, joilla huomioitaisiin hyvinvoinnin edellytyksien lisäksi myös toteutunut, väestön kokema hyvinvointi.

- Abdallah, S., Thompson, S., Michaelson, J., Marks, N. & Steur, N. (2009). *The happy planet index 2.0: Why good lives don't have to cost the Earth*. New Economics Foundation, London.
- Abdel-Khalek, A. M. (2006). Measuring happiness with a single-item scale. *Social Behavior and Personality: An International Journal* 34(2) 139–150.
- About the HPI (2019) New Economics Foundation, London. 27.10.2019.
<<http://happyplanetindex.org/about>>
- Aiheet (2019). Norwegian Centre for Research Data, Bergen. 20.6.2019.
<<https://www.europeansocialsurvey.org/about/country/finland/finnish/topics.html>>
- Alkire, S. (2005). Why the capability approach? *Journal of Human Development* 6(1) 115–133.
- Allardt, E. (1976). *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. WSOY, Helsinki.
- Andrews, F. M. & McKennell, A. C. (1980). Measures of self-reported well-being: Their affective, cognitive, and other components. *Social Indicators Research* 8(2) 127–155.
- Andrews, F. M. & Withey, S. B. (1976). *Social indicators of well-being: Americans' perceptions of life quality*. Plenum Press, New York.
- Archer, M., Paleti, R., Konduri, K., Pendyala, R. & Bhat, C. (2013). Modeling the connection between activity-travel patterns and subjective well-being. *Journal of the Transportation Research Board* 2382(1) 102–111.
- Arvot ja mielipiteet Suomessa 2016. Käyntihaastattelun paperilomakeversio. Norwegian Centre for Research Data, Bergen. 5.5.2020. <https://www.europeansocialsurvey.org/docs/round8/fieldwork/finland/finnish/ESS8_questionnaires_FI_fin.pdf>
- Aslam, A. & Corrado, L. (2012). The geography of well-being. *Journal of Economic Geography* 12(3) 627–649.
- Bagolin, I. & Comim, F. (2008). Human Development Index (HDI) and its family of indexes: an evolving critical review. *Revista de Economia* 34(2) 7–28.
- Ballas, D. & Tranmer, M. (2012). Happy people or happy places? A multilevel modeling approach to the analysis of happiness and well-being. *International Regional Science Review* 35(1) 70–102.

- Ballas, D. (2013). What makes a 'happy city'? *Cities* 32(1) 39–50.
- Ballas, D., & Dorling, D. (2013). The geography of happiness. Teoksessa David, S. A., Boniwell, I. & Ayers, A. C. (toim.) *The Oxford handbook of happiness*, 465–481. Oxford University Press, Oxford.
- Becchetti, L., Pelloni, A. & Rossetti, F. (2008). Relational goods, sociability, and happiness. *Kyklos* 61(3) 343–363.
- Berry, B. J. L. & Okulicz-Kozaryn, A. (2011). An urban-rural happiness gradient. *Urban Geography* 32(6) 871–883.
- Bjørnskov, C., Dreher, A. & Fischer, J. A. (2008). Cross-country determinants of life satisfaction: Exploring different determinants across groups in society. *Social Choice and Welfare* 30(1) 119–173.
- Bray, I. & Gunnell, D. (2006). Suicide rates, life satisfaction and happiness as markers for population mental health. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 41(5) 333–337.
- Braybrooke, D. (1987). *Meeting needs*. Princeton University Press, Princeton.
- Brereton, F., Clinch, J. P. & Ferreira, S. (2008a). Employment and life-satisfaction: Insights from Ireland. *Economic & Social Review* 39(3) 207–234.
- Brereton, F., Clinch, J. P. & Ferreira, S. (2008b). Happiness, geography and the environment. *Ecological Economics* 65(2) 386–396.
- Bruttokansantuote (2019). Tilastokeskus, Helsinki. 14.9.2019.
<<http://www.stat.fi/meta/kas/bktmarkkina.html>>
- Bulmer, M. (1976). *Measuring social well-being: A progress report on the development of social indicators*. OECD Social Indicator Development Programme report 3/1976.
- Callen, T. (2008). What is gross domestic product. *Finance & Development* 45(4) 48–49.
- Campbell, A. (1976). Subjective measures of well-being. *American Psychologist* 31(2) 117–124.
- Campus, A. & Porcu, M. (2010). *Reconsidering the well-being: the Happy Planet Index and the issue of missing data*. Contributi di Ricerca CRENoS working papers 7/2010.

- Cantril, H. (1965). *Pattern of human concerns*. Rutgers University Press, New Brunswick.
- Cheung, H. Y. & Chan, A. W. (2009). The effect of education on life satisfaction across countries. *Alberta Journal of Educational Research* 55(1) 124–136.
- Chuen, K. K. (2010). *Income distribution of Hong Kong and the Gini coefficient*. The Government of Hong Kong, Beijing. 11.4.2019. <<https://pdfs.semanticscholar.org/a603/b54d4591d2d70eca0e399d4d762ec84d63fe.pdf>>
- Clark, A. E., Frijters, P. & Shields, M. A. (2008). Relative income, happiness, and utility: An explanation for the Easterlin paradox and other puzzles. *Journal of Economic Literature* 46(1) 95–144.
- Cohen, S., Doyle, W., Turner, R., Alper, C. & Skoner, D. (2003). Emotional style and susceptibility to the common cold. *Psychosomatic Medicine* 65(4) 652–657.
- COM (2009). *GDP and beyond: Measuring progress in a changing world*. Communication from the Commission of the European Communities to the Council and the European Parliament 433/2009.
- Cowell, F. A. & Flachaire, E. (2007). Income distribution and inequality measurement: The problem of extreme values. *Journal of Econometrics* 141(2) 1044–1072.
- Cummins, R. (2000). Objective and subjective quality of life: An interactive model. *Social Indicators Research* 52(1) 55–72.
- Cummins, R. A., Eckersley, R., Lo, S. K., Okerstrom, E., Davers, M. & Worner, J. (2004). *The wellbeing of Australians: Personal financial debt*. Australian Unity Wellbeing Index survey 11/2004.
- Data – All countries (2017). Sustainable Society Foundation, Hague. 20.10.2019. <<http://www.ssfindex.com/data-all-countries/>>
- De Maio, F. G. (2007). Income inequality measures. *Journal of Epidemiology & Community Health* 61(10) 849–852.
- Depressive disorders (2017). *Depression and other common mental disorders: Global Health Estimates*. World Health Organization, Geneva.
- De Vaus, D.A. (2013). *Surveys in social research*. Routledge, London.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin* 95(3) 542–575.

- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment* 49(1) 71–75.
- Diener, E., Suh, E., Smith, H. & Shao, L. (1995). National differences in reported subjective well-being: Why do they occur? *Social Indicators Research* 34(1) 7–32.
- Diener, E., Eunkook, S., Richard, L. & Smith, H. (1999a). Subjective well-being – Three decades of progress. *Psychological Bulletin* 125(2) 276–302.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. & Smith, H. L. (1999b). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin* 125(2) 276–302.
- Diener, E. & Biswas-Diener, R. (2002). Will money increase subjective well-being? *Social Indicators Research* 57(2) 119–169.
- Diener, E. & Biswas-Diener, R. (2008). *Happiness: Unlocking the mysteries of psychological wealth*. Blackwell Publishing, Oxford.
- Diener, E. & Diener, M. (2009). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. Teoksessa Hofstede, G., Hofstede, G. J. & Minkov, M. (toim.) *Culture and well-being*, 71–91. Springer, Dordrecht.
- Diener, E., Tay, L. & Oishi, S. (2013). Rising income and the subjective well-being of nations". *Journal of Personality and Social Psychology* 104(2) 267–276.
- Dittmann, J. & Goebel, J. (2010). Your house, your car, your education: The socioeconomic situation of the neighborhood and its impact on life satisfaction in Germany. *Social Indicators Research* 96(3) 497–513.
- Dolan, P. & Peasgood, T. (2008). Measuring well-being for public policy: Preferences or experiences? *The Journal of Legal Studies* 37(2) 5–31.
- Dolan, P., Peasgood, T. & White, M. (2008). Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being. *Journal of Economic Psychology* 29(1) 94–122.
- Dorn, D., Fischer, J. A., Kirchgässner, G. & Sousa-Poza, A. (2007). Is it culture or democracy? The impact of democracy and culture on happiness. *Social Indicators Research* 82(3) 505–526.
- Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. Teoksessa David, P. A & Reder, M. W. (toim.) *Nations and households in economic growth*, 89–125. Academic Press, New York.

- Easterlin, R. A. (1995). Will raising the incomes of all increase the happiness of all? *Journal of Economic Behavior & Organization* 27(1) 35–47.
- Easterlin, R. A. (2003). Explaining happiness. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 100(19) 11176–11183.
- Easterlin, R.A., McVey L.A., Switek, M., Sawangfa, O. & Zweig J.S. (2010). The happiness - income paradox revisited. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 107(52) 22463–22468.
- Easterlin, R. A., Angelescu, L. & Zweig, J. S. (2011). The impact of modern economic growth on urban-rural differences in subjective well-being. *World Development* 39(12) 2187–2198.
- Easterlin, R. A. (2015). Happiness and economic growth—the evidence. Teoksessa Glatzer, W., Camfield, L., Møller, V. & Rojas, M. (toim.) *Global handbook of quality of life*, 283–299. Springer, Dordrecht.
- Easterlin, R. A. (2017). Paradox lost? *Review of Behavioral Economics* 4(4) 311–339.
- Eckersley, R. (2000). The state and fate of nations: Implications of subjective measures of personal and social quality of life. *Social Indicators Research* 52(1) 3–27.
- Elgar, F., Davis, C., Wohl, M., Trites, S., Zelenski, J. & Martin, M. (2011). Social capital, health and life satisfaction in 50 countries. *Health & Place* 17(5) 1044–1053.
- Ervasti, H. & Saari, J. (2011). Onnellisuus hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Gaudeamus, Helsinki.
- Ervasti, H. & Venetoklis, T. (2010). Unemployment and subjective well-being: An empirical test of deprivation theory, incentive paradigm and financial strain approach. *Acta Sociologica* 53(2) 119–139.
- Eskola, J. (2001). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, 133–157. PS-kustannus, Jyväskylä.
- ESS cumulative data wizard (2018). Norwegian Centre for Research Data, Bergen. 15.9.2019. <<https://www.europeansocialsurvey.org/downloadwizard/>>

- Evans, G. F. & Soliman, E. Z. (2019). Happier countries, longer lives: an ecological study on the relationship between subjective sense of well-being and life expectancy. *Global Health Promotion* 26(2) 36–40.
- Ferrer-i-Carbonell, A. & Gowdy, J. M. (2007). Environmental degradation and happiness. *Ecological Economics* 60(3) 509–516.
- Finér, L. (2017). Gini-kerroin aliarvioi eriarvoisuutta. Kirjoitus Veropolitiikka blogissa. 6.1.2020. <<https://veropolitiikka.blog/2017/10/18/gini-kerroin-aliarvioi-eriarvoisuutta/>>
- Finland HPI score (2019). New Economics Foundation, London. 20.4.2019. <<http://happyplanetindex.org/countries/finland>>
- Fleurbaey, M. (2009). Beyond GDP: The quest for a measure of social welfare. *Journal of Economic Literature* 47(4) 1029-1075.
- Fleuret, S. & Atkinson, S. (2007). Well-being, health and geography: A critical review and research agenda. *New Zealand Geographer* 63(2) 106–118.
- Framework (2017). Sustainable Society Foundation, Hague. 1.11.2019. <<http://www.ssindex.com/ssi/framework/>>
- Frey, B. S. & Stutzer, A. (2002). *Happiness and economics: How the economy and institutions affect human well-being*. Princeton University Press, New York.
- Frey, B. S. & Stutzer, A. (2012). The use of happiness research for public policy. *Social Choice and Welfare* 38(4) 659–674.
- Frijters, P., Haisken-DeNew, J. P. & Shields, M. A. (2004). Money does matter! Evidence from increasing real income and life satisfaction in East Germany following reunification. *American Economic Review* 94(3) 730–740.
- Fritzell, J., Nermo, M. & Lundberg, O. (2004). The impact of income: Assessing the relationship between income and health in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health* 32(1) 6–16.
- Gallie, D. & Russell, H. (1998). Unemployment and life satisfaction: A cross-cultural comparison. *European Journal of Sociology* 39(2) 248–280.
- GDP per capita (2019). The World Bank, Washington. 13.6.2019. <<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>>
- Gini, C. (1921). Measurement of inequality of incomes. *The Economic Journal* 31(121) 124–126.

- GINI index World Bank estimate – Finland (2019). The World Bank, Washington.
21.7.2019. <<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?locations=FI>>
- Glaeser, E. L., Henderson, V. & Inman, R. P. (2000). The future of urban research: Nonmarket interactions. Teoksessa Gale, W. G. & Rothenberg Pack, J. (toim.) *Brookings-Wharton papers on urban affairs* 2000, 101–149. Brookings Institution Press, Washington.
- Gori-Maia, A. (2013). Relative income, inequality and subjective wellbeing: evidence for Brazil. *Social indicators research* 113(3) 1193–1204.
- Hagfors, R. & Kajanoja, J. (2011). Hyvän kehän teoria. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*, 169–190. Gaudeamus, Helsinki.
- Haidt, J. (2006). *The happiness hypothesis; Finding modern truth in ancient wisdom*. Basic Books, New York.
- Hald Andersen, S. (2009). Unemployment and subjective well-being: A question of class? *Work and occupations* 36(1) 3–25
- Harsanyi, J. (1976). *Essays on ethics, social behavior, and scientific explanation*. D. Reidel, Dordrecht.
- Happy Planet Index methods paper (2016). New Economics Foundation, London.
20.6.2019. <http://happyplanetindex.org/s/Methods-paper_2016-48te.pdf>
- Haybron, D. (2008). *Pursuit of unhappiness: The elusive psychology of well-being*. Oxford University Press, New York.
- Heikkilä, J. (1993). *Tilastotieteen ABC-kirja 1: Kuvailevaa tilastotiedettä*. Gummerus, Jyväskylä.
- Heikkilä, M., Rintala, T., Airio, I. & Kainulainen, S. (2002). *Hyvinvointi ja tulevaisuus maalla ja kaupungissa*. Sosiaali- ja terveystieteen tutkimus- ja kehittämiskeskus julkaisu 126/2002.
- Helliwell, J. F. & Putnam, R. D. (2004). The social context of well-being. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London* 359(1449) 1435–1446.
- Helliwell, J.F. (2007). Well-being and Social Capital: Does Suicide Pose a Puzzle? *Social Indicators Research* 81(3) 455–496.
- Helliwell, J., Layard, R., Sachs, J. & De Neve, J.-E. (2020). *World happiness report 2020*. Sustainable Development Solutions Network, New York.

- Hills, P. & Argyle, M. (1998). Positive moods derived from leisure and their relationship to happiness and personality. *Personality and individual differences* 25(3) 523–535.
- Hirvonen, T. (2004). Onnellisuus–onko kansantaloustieteellä mitään sanottavaa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 100(4) 457–461.
- Hoffrén, J. (2008). Hyvinvoinnin seuranta vaatii uusia mittareita. *Tieto & trendit* 7/2008 30–33.
- Hoffrén, J. & Rättö, H. (2009). GPI hinnoittelee taloudellisen hyvinvoinnin. *Tieto & trendit* 2/2009 46–48.
- Hoffrén, J., Lemmetyinen, I. & Pitkä, L. (2010). *Esiselvitys hyvinvointi-indikaattoreista: Mittareiden vertailu ja kehittämiskohteet*. Sitran selvityksiä 32/2010.
- Hoffrén, J. (2011). Kestävän hyvinvoinnin mittaamisen vaihtoehdot. *Hyvinvointikatsaus* 1/2011. 12.12.2019. <https://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-03-07_004.html?s=0>
- Hoffrén, J. & Rättö, H. (2011). Hyvinvoinnin mittarit. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*, 219–239. Gaudeamus, Helsinki.
- Hoffrén, J. (2018). *Hyvinvointitalouden mittareiden käyttökelpoisuus päätöksenteossa*. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisuja 8/2018.
- Honkanen, K. & Poikolainen, J. (2014). Asuinalueet lapsiperheiden vanhempien hyvinvointiympäristöinä: Subjektiivinen näkökulma. *Yhteiskuntapolitiikka* 79(6) 679–687.
- Hopkins, M. (1991). Human development revisited: A new UNDP report. *World Development* 19(10) 1469–1473.
- Howell, R. T. & Howell, C. J. (2008). The relation of economic status to subjective well-being in developing countries: A meta-analysis. *Psychological Bulletin* 134(4) 536–560.
- Human development data (2019). United Nations Development Programme, New York. 17.5.2019. <<http://hdr.undp.org/en/data>>
- Human development index (2019) United Nations Development Programme, New York. 27.10.2019. <<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>>

- Huppert, F. A., Marks, N., Clark, A., Siegrist, J., Stutzer, A., Vittersø, J. & Wahrendorf, M. (2009). Measuring well-being across Europe: Description of the ESS well-being module and preliminary findings. *Social Indicators Research* 91(3) 301–315.
- Indeksi (2020). Tilastokeskus, Helsinki. 6.2.2020. <https://tilastokoulu.stat.fi/verkkokoulu_v2.xql?course_id=tkoulu_inde&lesson_id=3&subject_id=3&page_type=sisalto>
- Indicator description (2017). Sustainable Society Foundation, Hague. 1.11.2019. <<http://www.ssfindex.com/ssi/indicator-description/>>
- Ivens, J. (2007). The development of a happiness measure for schoolchildren. *Educational Psychology in Practice* 23(3) 221–239.
- Jahan, S. (2016). *Human development report 2016: Human development for everyone*. United Nations Development Programme, New York.
- Kahneman, D., Diener, E. & Schwarz, N. (1999). *Well-being: Foundations of hedonic psychology*. Russell Sage Foundation, New York.
- Kahneman, D. & Krueger, A. B. (2006). Developments in the measurement of subjective well-being. *Journal of Economic perspectives* 20(1) 3–24.
- Kahneman, D., Krueger, A. B., Schkade, D., Schwarz, N. & Stone, A. A. (2006). Would you be happier if you were richer? A focusing illusion. *Science* 312(5782) 1908–1910.
- Kainulainen, S., Rintala, T. & Heikkilä, M. (2001). *Hyvinvoinnin alueellinen erilaistuminen 1990-luvun Suomessa: Kahtiajakautuva Suomi? Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus julkaisu 114/2001*.
- Kainulainen, S. (2011). Hyvinvointitutkimuksen kehityslinjat Suomessa. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*, 140–165. Gaudeamus, Helsinki.
- Kalmijn, W. & Veenhoven, R. (2005). Measuring inequality of happiness in nations. In search for proper statistics. *Journal of Happiness Studies* 6(4) 357–396.
- Kammann, R. (1983). Objective circumstances, life satisfactions and sense of well-being: Consistencies across time and place. *New Zealand Journal of Psychology* 12(1) 14–22.

- Karvonen, S. & Kauppinen, T. (2008). Hyvinvoinnin vajeet maalla, kaupungeissa ja kaupunkikeskuksissa. Teoksessa Moisio, P., Karvonen, S., Simpura, J. & Heikkilä, M. (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi*, 276–292. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki.
- Kassenboehmer, S. C. & Haisken-DeNew, J. P. (2009). You're fired! The causal negative effect of entry unemployment on life satisfaction. *The Economic Journal* 119(536) 448–462.
- Khattab, N. & Fenton, S. (2009). What makes young adults happy? Employment and non-work as determinants of life satisfaction. *Sociology* 43(1) 11–26.
- Kiecolt-Glaser, J., McGuire, L., Robles, T. & Glaser, R. (2002). Psychoneuroimmunology: Psychological influences on immune function and health. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 70(3) 537–547.
- Klugman, J., Rodríguez, F. & Choi, H. J. (2011). The HDI 2010: New controversies, old critiques. *The Journal of Economic Inequality* 9(2) 249–288.
- Knight, J. & Gunatilaka, R. (2010). The rural-urban divide in China: Income but not happiness? *The Journal of Development Studies* 46(3) 506–534.
- Korpi, T. (1997). Is utility related to employment status? Employment, unemployment, labor market policies and subjective well-being among Swedish youth. *Labour Economics* 4(2) 125–147.
- Koskiahio, B. (1969). *Elintason osatekijöiden kasautumisesta ja elintasoon vaikuttavista tekijöistä Länsi-Euroopassa*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta.
- Kovacevic, M. (2010). *Review of HDI critiques and potential improvements*. United Nations Development Programme human development reports research paper 33/2010.
- Kozma, A., & Stones, M. J. (1980). The measurement of happiness: Development of the Memorial University of Newfoundland scale of happiness. *Journal of Gerontology* 35(6) 906–912.
- Lagerspetz, E. (2011). Hyvinvoinnin filosofia. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*, 79–105. Gaudeamus, Helsinki.
- Lawn, P. A. (2002). A theoretical foundation to support the Index of Sustainable Economic Welfare (ISEW), Genuine Progress Indicator (GPI) and other related indexes. *Ecological Economics* 44(1) 105–118.

- Lawless, N. & Lucas, R. (2011). Predictors of regional well-being: A county level analysis. *Social Indicators Research* 101(3) 341–357.
- Layard, R. (2006). *Happiness: Lessons from a new science*. Penguin Books, London.
- Layard, P. R. G. & Layard, R. (2011). *Happiness: Lessons from a new science*. Penguin Books, London.
- Lewis, C. A., McCollam, P. & Joseph, S. (2001). Convergent validity of the depression–happiness scale with the Memorial University of Newfoundland scale of happiness. *Psychological reports* 88(2) 471–472.
- Luechinger, S. (2010). Life satisfaction and transboundary air pollution. *Economics Letters* 107(1) 4–6.
- Lundberg, O., Yngwe, M. Å., Stjärne, M. K., Elstad, J. I., Ferrarini, T., Kangas, O. & Fritzell, J. (2008). The role of welfare state principles and generosity in social policy programmes for public health: An international comparative study. *The Lancet* 372(9650) 1633–1640.
- Luttmer, E. F. (2005). Neighbors as negatives: Relative earnings and well-being. *The Quarterly Journal of Economics* 120(3) 963–1002.
- Marks, N., Abdallah, S., Simms, A. & Thompson, S. (2006). *The (un) happy planet index: An index of human well-being and ecological impact*. New Economics Foundation, London.
- Martin, J. P. & Pearson, M. (2001). OECD Social Indicators: A broad approach towards social reporting. Swiss Federal Statistical Office, Days of Official Statistics, Neuchatel 26–28.6.2001.
- McGillivray, M. (1991). The human development index: yet another redundant composite development indicator? *World Development* 19(10) 1461–1468.
- McGreal, R. & Joseph, S. (1993). The depression-happiness scale. *Psychological Reports* 73(3) 1279–1282.
- Meeks, S. & Murrell, S. A. (2001). Contribution of education to health and life satisfaction in older adults mediated by negative affect. *Journal of Aging and Health* 13(1) 92–119.
- Melin, R., Fugl-Meyer, K. S. & Fugl-Meyer, A. R. (2003). Life satisfaction in 18-to 64-year-old Swedes: in relation to education, employment situation, health and physical activity. *Journal of Rehabilitation Medicine* 35(2) 84–90.

- Melkas, J. (2002). Inhimillisen kehityksen mittaus. *Tietoaika* 4/2002. 19.8.2019.
<https://www.stat.fi/tup/tietoaika/tilaajat/ta_04_02_melkas.html>
- Menetelmät (2019). Norwegian Centre for Research Data, Bergen. 20.6.2019.
<<https://www.europeansocialsurvey.org/about/country/finland/finnish/methods.html>>
- Merrens, M. R. & Richards, W. S. (1973). Length of personality inventory and the evaluation of a generalized personality interpretation. *Journal of Personality Assessment* 37(1) 83–85.
- Morrison, P. S. (2007). Subjective well-being and the city. *Social Policy Journal of New Zealand* 31(1) 74–103.
- Morrison, P. S. (2011). Local expressions of subjective well-being: The New Zealand experience. *Regional Studies* 45(8) 1039–1058.
- Mäkelä, J. (1996). *Menneisyyden nykyisyys: Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tuolla puolen*. Väitöskirja. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta.
- Nes, R. B. (2010). Happiness in behaviour genetics: Findings and implications. *Journal of Happiness Studies* 11(3) 369–381.
- Ngamaba, K. H., Panagioti, M. & Armitage, C. J. (2018). Income inequality and subjective well-being: A systematic review and meta-analysis. *Quality of Life Research* 27(3) 577–596.
- Noorbakhsh, F. (1998). The human development index: some technical issues and alternative indices. *Journal of International Development* 10(5) 589–605.
- Nordbakke, S. & Schwanen, T. (2013). Well-being and mobility: A theoretical framework and literature review focusing on older people. *Mobilities* 9(1) 104–129.
- Oishi, S., Diener, E., Lucas, R. & Suh, E. (1999). Cross-cultural variations in predictors of life satisfaction: Perspectives from needs and values. *Personality and Social Psychology Bulletin* 25(8) 980–990.
- Oksanen, M. (2011). Ympäristö ja hyvinvointi. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*, 314–334. Gaudeamus, Helsinki.
- Osberg, L. & Sharpe, A. (2009). *New estimates of the index of economic well-being for selected OECD countries 1980-2007*. Centre for the Study of Living Standards Research Report 11/2009.

- Oswald, A. J. (1997). Happiness and economic performance. *The Economic Journal* 107(445) 1815–1831.
- Oswald, A. J. & Wu, S. (2010). Objective confirmation of subjective measures of human well-being: Evidence from the U.S.A. *Science* 327(5965) 576–579.
- Pinquart, M. & Schindler, I. (2007). Changes of life satisfaction in the transition to retirement: A latent-class approach. *Psychology and Aging* 22(3) 442–455.
- Poon, J. P. H. & Shang, Q. (2014). Are creative workers happier in Chinese cities? The influence of work, lifestyle, and amenities on urban well-being. *Urban Geography* 35(4) 567–585.
- Ragin, C. C. (1987). *The comparative method: Moving beyond qualitative and quantitative strategies*. University of California Press, Berkeley.
- Raijas, A. (2011). Arjen hyvinvointi. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*, 243–263. Gaudeamus, Helsinki.
- Rehdanz, K. & Maddison, D. (2005). Climate and happiness. *Ecological Economics* 52(1) 111–125.
- Rintala, T. & Heikkilä, M. (2004). Is the quality of life diverging geographically? Teoksessa Heikkilä, M. & Kautto, M. (toim.) *Welfare in Finland*, 165–179. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki.
- Rättö, H. (2009). Hyvinvointi ja hyvinvoinnin mittaamisen kehittäminen. Pro gradu -tutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Rözer, J. & Kraaykamp, G. (2013). Income inequality and subjective well-being: A cross-national study on the conditional effects of individual and national characteristics. *Social indicators research* 113(3) 1009–1023.
- Saari, J. (2011). Hyvinvoinnin kentät. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*, 33–78. Gaudeamus, Helsinki.
- Saarinen, A., Airio, I., kaikkonen, R. & Luoma, M.-L (2013). Onnellisuus erityyppisillä asuinalueilla. *Yhteiskuntapolitiikka* 78(5) 520–532.
- Salinas-Jiménez, M., Artés, J. & Salinas-Jiménez, J. (2011). Education as a positional good: A life satisfaction approach. *Social Indicators Research* 103(3) 409–426.
- Sandvik, E., Diener, E. & Seidlitz, L. (1993). Subjective well-being: The convergence and stability of self-report and non-self-report measures. *Journal of Personality* 61(3) 317–342.

- Sauli, H. & Simpura, J. (2004). Auttaako indikaattoriaalto tietotulvassa?
Hyvinvointikatsaus 1/2004. 5.3.2020.
 <http://tilastokeskus.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka_2004_1_sauli.pdf>
- Schoon, I., Hansson, L. & Salmela-Aro, K. (2005). Combining work and family life: Life satisfaction among married and divorced men and women in Estonia, Finland, and the UK. *European Psychologist* 10(4) 309–319.
- Schwanen, T. & Wang, D. (2014). Well-being, context, and everyday activities in space and time. *Annals of the Association of American Geographers* 104(4) 833–851.
- Schwarz, B. (2004). *The paradox of choice: Why more is less*. Harper Perennial, New York.
- Seers, D. (1969). The meaning of development. *International Development Review* 11(4) 2–6.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press, New York.
- Sen, A. (2002). Positional objectivity. Teoksessa Sen, A. (toim.) *Rationality and freedom*, 463–483. Harvard University Press, Cambridge.
- Schneider, S. M. (2016). Income inequality and subjective wellbeing: Trends, challenges, and research directions. *Journal of Happiness Studies* 17(4) 1719–1739.
- Simpura, J. & Uusitalo, H. (2011). Hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*, 106–139. Gaudeamus, Helsinki.
- Smithson, M. & Verkuilen, J. (2006). *Fuzzy set theory: Applications in social sciences*. Sage Publications, London & Quantitative Applications in the Social Sciences 147(7).
- Soiva, K. (2011). Asuinympäristössä koetun yksilöllisyyden ja turvallisuuden sekä viherympäristöjen käytön yhteydet elämäntyytyväisyyteen. Pro gradu –tutkielma. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Tampereen yliopisto.
- Sørensen, J. F. L. (2014). Rural-urban differences in life satisfaction: Evidence from the European Union. *Regional Studies* 48(9) 1451–1466.
- Stevenson, B. & Wolfers, J. (2008). Economic growth and subjective well-being: Reassessing the Easterlin paradox. *The Brookings Papers on Economic Activity* 39(1) 1–102

- Stiglitz, J., Sen, A. & Fitoussi, J.-P. (2009). *Report by the commission on the measurement of economic performance and social progress*. French Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress, Paris.
- Suls, J., Martin, R. & Wheeler, L. (2002). Social comparison: Why, with whom, and with what effect? *Current Directions in Psychological Science* 11(5) 159–163.
- Suomen virallinen tilasto: Kotitalouksien varallisuus (2004). Iäkkäät kotitaloudet vaurastuneet eniten. Tilastokeskus, Helsinki. 5.3.2020.
<https://www.tilastokeskus.fi/til/vtutk/2004/vtutk_2004_2007-04-12_tie_002.html>
- Suomen virallinen tilasto: Kansantalouden tilinpito (2018). Liitetaulukko 1. Bruttokansantuote 1975-2018* Tilastokeskus, Helsinki. 29.8.2019.
<http://www.stat.fi/til/vtp/2018/vtp_2018_2020-01-31_tau_001_fi.html>
- Suomen virallinen tilasto: Tulonjakotilasto (2015). Tuloerot Euroopan maissa ja tuloerojen kehitys Suomessa pitkällä aikavälillä. Tilastokeskus, Helsinki. 6.1.2020. <http://www.stat.fi/til/tjt/2015/04/tjt_2015_04_2017-05-26_kat_003_fi.html>
- Suomen virallinen tilasto: Tulonjaon kokonaistilasto (2018). Taulukko: Tuloerot ja tulosiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus muuttujina. Tilastokeskus, Helsinki. 8.2.2020. <<http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/sq/6add1d99-7dc7-4792-b95d-cea8457a880b>>
- Theodoropoulos, S. & Zuleeg, F. (2009). *What do citizens want? Well-being measurement and its importance for European social policy-making*. European Policy Centre Issue Paper 59/2009.
- Thomas, V., Wang, Y. & Fan, X. (2003). Measuring education inequality: Gini coefficients of education for 140 countries, 1960-2000. *Journal of Education Planning and Administration* 17(1) 5–33.
- Trabold-Nübler, H. (1991). The human development index—a new development indicator? *Intereconomics* 26(5) 236–243.
- Valtioneuvoston tiedonanto (2010). Valtioneuvoston tiedonanto Eduskunnalle 22.6.2010 nimitetyn pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen ohjelmasta. 20.1.2020. <<https://www.valtioneuvosto.fi/documents/10184/367816/hallitusohjelma-kiviniemi.pdf>>

- Van de Kerk, G. & Manuel, A. R. (2008). A comprehensive index for a sustainable society: The SSI—the Sustainable Society Index. *Ecological Economics* 66(2–3) 228–242.
- Van de Kerk, G. & Manuel, A. R. (2010). *Sustainable Society Index, SSI: Evaluation and redesign*. Sustainable Society Foundation, Hague.
- Van Dieren, W. (1995). *Taking nature into account: A report to the Club of Rome*. Springer Science Business Media, New York.
- Vemuri, A. W. & Costanza, R. (2006). The role of human, social, built, and natural capital in explaining life satisfaction at the country level: Toward a National Well-Being Index (NWI). *Ecological Economics* 58(1) 119–133.
- Veenhoven, R. (1994). Is happiness a trait? Tests of the theory that a better society does not make people any happier. *Social Indicators Research* 32(1) 101–160.
- Veenhoven, R. (1996). Developments in satisfaction-research. *Social Indicators Research* 37(1) 1–46.
- Veenhoven, R. (2000). Well-being in the welfare state – Level not higher, distribution not more equitable. *Journal of Comparative Policy Analysis* 2(1) 91–125.
- Veenhoven, R. (2008). Healthy happiness: Effects of happiness on physical health and the consequences for preventive health care. *Journal of Happiness Studies* 9(3) 449–469.
- Veenhoven, R. and Vergunst, F. (2014). "The Easterlin illusion: Economic growth does go with greater happiness". *International Journal of Happiness and Development* 1(4) 311–343.
- Wang, F. & Wang, D. (2016). Place, geographical context and subjective well-being: State of art and future directions. Teoksessa Wang, D. & He, S. (toim.) *Mobility, sociability and well-being of urban living*, 189–230. Springer, Heidelberg.
- Weckroth, M. (2011). Onnellisten kylät: Vertaileva tapaustutkimus Kumpulan ja Sundsbergin asukkaiden subjektiivisesta hyvinvoinnista sekä onnellisuuden rakentumisesta. Pro gradu -tutkielma. Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Weckroth, M. (2017). *Geographies of wellbeing and development: Empirical analyses on the relationship between objective and subjective measures of wellbeing in Europe*. Doctoral thesis. University of Helsinki, Department of geosciences and geography.

- Weighting European Social Survey data (2014). Norwegian Centre for Research Data, Bergen. 15.9.2019. <https://www.europeansocialsurvey.org/docs/methodology/ESS_weighting_data_1.pdf>
- Wellbeings (2016). Sustainable Society Foundation, Hague. 26.2.2019. <<http://www.ssfindex.com/ssi2016/maps2016/wellbeings2016/StatPlanet.html>>
- Wish, N. B. (1986). Are we really measuring the quality of life? Well-being has subjective dimensions, as well as objective ones. *American Journal of Economics and Sociology* 45(1) 93–99.
- Zagorski, K., Evans, M. D., Kelley, J. & Piotrowska, K. (2014). Does national income inequality affect individuals' quality of life in Europe? Inequality, happiness, finances, and health. *Social Indicators Research* 117(3) 1089–1110.
- Zhao, W. (2012). Economic inequality, status perceptions, and subjective well-being in China's transitional economy. *Research in Social Stratification and Mobility* 30(4) 433–450.

LIITTEET

Liite 1. Elämäntyytyväisyyksien ja hyvinvointimittareiden vuosien 2002–2016 alkuperäiset arvot, jotka eivät ole sellaisenaan vertailukelpoisia niiden eriävien mitta-asteikkojen takia.

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
työssäkäyvien elämäntyytyväisyys	7,9	8,1	8,0	8,1	8,0	8,2	8,1	8,2
työttömien elämäntyytyväisyys	7,2	6,9	7,0	6,8	6,9	7,4	6,6	6,7
opiskelijoiden elämäntyytyväisyys	8,1	8,1	8,0	8,0	8,0	8,2	7,9	8,0
eläkeläisten elämäntyytyväisyys	8,0	8,0	8,0	7,8	8,0	8,1	7,9	7,9
keskimääräinen elämäntyytyväisyys	7,9	8,0	8,0	7,9	7,9	8,1	7,9	8,0
HDI	0,867	0,891	0,899	0,904	0,903	0,908	0,914	0,918
HPI	40,4	41,4	37,4	*43,9	*45,7	42,7	*37,0	31,3
SSI	.	8,90	8,90	8,90	9,00	9,00	9,00	9,00
Gini	26,82	28,20	28,66	28,37	27,86	26,85	27,03	27,18
ISEW	9686	9313	8010	12181	12367	13428	12886	12904
GPI	8453	7828	7745	8063	7994	8972	8154	7422
BKT	31688	33435	35490	37330	35079	35138	34386	35276

*estimoitu ympäröivien vuosien arvojen painotetuista keskiarvoista. Vuoden 2009 alkuperäinen mittaustulos 47,2.

Liite 2. Mittareiden alkuperäisten mitta-asteikoiden teoreettiset minimi- ja maksimit.

	min	max
elämäntyytyväisyys	0,0	10,0
HDI	0,000	1,000
HPI	0,0	100,0
SSI	0,00	10,00
Gini	100,00	0,00
ISEW	0	∞
GPI	0	∞
BKT	0	∞

Liite 3. Elämäntyytyväisyyksien ja hyvinvointimittareiden suhdeluvut vuosien 2002–2016 väliltä. BKT, GPI ja ISEW omaavat päättymättömät mitta-asteikot, joten suhdelukujen laskeminen niille ei ole mahdollista.

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
työssäkäyvien elämäntyytyväisyys	0,79	0,81	0,80	0,81	0,80	0,82	0,81	0,82
työttömien elämäntyytyväisyys	0,72	0,69	0,70	0,68	0,69	0,74	0,66	0,67
opiskelijoiden elämäntyytyväisyys	0,81	0,81	0,80	0,80	0,80	0,82	0,79	0,80
eläkeläisten elämäntyytyväisyys	0,80	0,80	0,80	0,78	0,80	0,81	0,79	0,79
keskimääräinen elämäntyytyväisyys	0,79	0,80	0,80	0,79	0,79	0,81	0,79	0,80
HDI	0,87	0,89	0,90	0,90	0,90	0,91	0,91	0,92
HPI	0,40	0,41	0,37	*0,44	*0,46	0,43	*0,37	0,31
SSI	.	0,89	0,89	0,89	0,90	0,90	0,90	0,90
Gini	0,73	0,72	0,71	0,72	0,72	0,73	0,73	0,73
ISEW	.	.	.	.	.	.	.	.
GPI	.	.	.	.	.	.	.	.
BKT	.	.	.	.	.	.	.	.

*laskennassa käytetyt alkuperäiset arvot estimoitu ympäröivien vuosien arvojen painotetuista keskiarvoista.

Liite 4. Elämäntyytyväisyyksien ja hyvinvointimittareiden minimi ja maksimitulokset vuosien 2002–2016 väliltä.

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
työssäkäyvien elämäntyytyväisyys	min					max		max
työttömien elämäntyytyväisyys						max	min	
opiskelijoiden elämäntyytyväisyys						max	min	
eläkeläisten elämäntyytyväisyys				min		max		
keskimääräinen elämäntyytyväisyys				min	min	max	min	
HDI	min							max
HPI					*max			min
SSI		min	min	min	max	max	max	max
Gini	max		min					
ISEW			min			max		
GPI						max		min
BKT	min			max				

*estimoitu ympäröivien vuosien arvojen painotetuista keskiarvoista.

Liite 5. Elämäntyytyväisyyksien ja hyvinvointimittareiden vuosien 2002–2016 tulosten prosentuaalista kehitystä kuvaavat indeksiluvut, kun perusajankohtana on vuosi 2002.

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
työssäkäyvien elämäntyytyväisyys	100,00	102,53	101,27	102,53	101,27	103,80	102,53	103,80
työttömien elämäntyytyväisyys	100,00	95,83	97,22	94,44	95,83	102,78	91,67	93,06
opiskelijoiden elämäntyytyväisyys	100,00	100,00	98,77	98,77	98,77	101,23	97,53	98,77
eläkeläisten elämäntyytyväisyys	100,00	100,00	100,00	97,50	100,00	101,25	98,75	98,75
keskimääräinen elämäntyytyväisyys	100,00	101,27	101,27	100,00	100,00	102,53	100,00	101,27
HDI	100,00	102,77	103,69	104,27	104,15	104,73	105,42	105,88
HPI	100,00	102,48	92,57	*108,75	*113,12	105,69	*91,58	77,48
SSI**	.	100,00	100,00	100,00	101,12	101,12	101,12	101,12
Gini	100,00	98,11	97,49	97,88	98,58	99,96	99,71	99,51
ISEW	100,00	96,15	82,70	125,76	127,68	138,63	133,04	133,22
GPI	100,00	92,61	91,62	95,39	94,57	106,14	96,46	87,80
BKT	100,00	105,51	112,00	117,80	110,70	110,89	108,51	111,32

*laskennassa käytetyt alkuperäiset arvot estimoitu ympäröivien vuosien arvojen painotetuista keskiarvoista.

**perusajankohtana käytetty vuotta 2004.

Liite 6. Elämäntyytyväisyyksien ja hyvinvointimittareiden vuosien 2002–2016 tulosten indeksilukujen kehitys prosenttiyksikköinä perusajankohtaan eli vuoteen 2002 verrattuna.

	2002– 2004	2002– 2006	2002– 2008	2002– 2010	2002– 2012	2002– 2014	2002– 2016
työssäkäyvien elämäntyytyväisyys	2,53	1,27	2,53	1,27	3,80	2,53	3,80
työttömien elämäntyytyväisyys	-4,17	-2,78	-5,56	-4,17	2,78	-8,33	-6,94
opiskelijoiden elämäntyytyväisyys	0,00	-1,23	-1,23	-1,23	1,23	-2,47	-1,23
eläkeläisten elämäntyytyväisyys	0,00	0,00	-2,50	0,00	1,25	-1,25	-1,25
keskimääräinen elämäntyytyväisyys	1,27	1,27	0,00	0,00	2,53	0,00	1,27
HDI	2,77	3,69	4,27	4,15	4,73	5,42	5,88
HPI	2,48	-7,43	*8,75	*13,12	5,69	*-8,42	-22,52
SSI**	.	0,00	0,00	1,12	1,12	1,12	1,12
Gini	-1,89	-2,51	-2,12	-1,42	-0,04	-0,29	-0,49
ISEW	-3,85	-17,30	25,76	27,68	38,63	33,04	33,22
GPI	-7,39	-8,38	-4,61	-5,43	6,14	-3,54	-12,20
BKT	5,51	12,00	17,80	10,70	10,89	8,51	11,32

*laskennassa käytetyt vuosien 2008, 2010 ja 2014 alkuperäiset arvot estimoitu niitä ympäröivien vuosien arvojen painotetuista keskiarvoista.

**perusajankohtana käytetty vuotta 2004.

Liite 7. Elämäntyytyväisyyksien ja hyvinvointimittareiden indeksilukujen saamat pienimmät ja suurimmat arvot, niiden muodostamat vaihteluvälit sekä vaihteluvälien pituudet vuosien 2002–2016 väliltä. Perusajankohtana vuosi 2002.

	min	max	vaihteluväli	Δ
työssäkäyvien elämäntyytyväisyys	100,00	103,80	100,00–103,80	3,80
työttömien elämäntyytyväisyys	91,67	102,78	91,67–102,78	11,11
opiskelijoiden elämäntyytyväisyys	97,53	101,23	97,53–101,23	3,70
eläkeläisten elämäntyytyväisyys	97,50	101,25	97,50–101,25	3,75
keskimääräinen elämäntyytyväisyys	100,00	102,53	100,00–102,53	2,53
HDI	100,00	105,88	100,00–105,88	5,88
HPI*	77,48	113,12	77,48–113,12	35,64
SSI**	100,00	101,12	100,00–101,12	1,12
Gini	97,49	100,00	97,49–100,00	2,51
ISEW	82,70	138,63	82,70–138,63	55,94
GPI	87,80	106,14	87,80–106,14	18,34
BKT	100,00	117,80	100,00–117,80	17,80

*laskennassa käytetyt vuosien 2008, 2010 ja 2014 alkuperäiset arvot estimoitu niitä ympäröivien vuosien arvojen painotetuista keskiarvoista.

**perusajankohtana käytetty vuotta 2004.

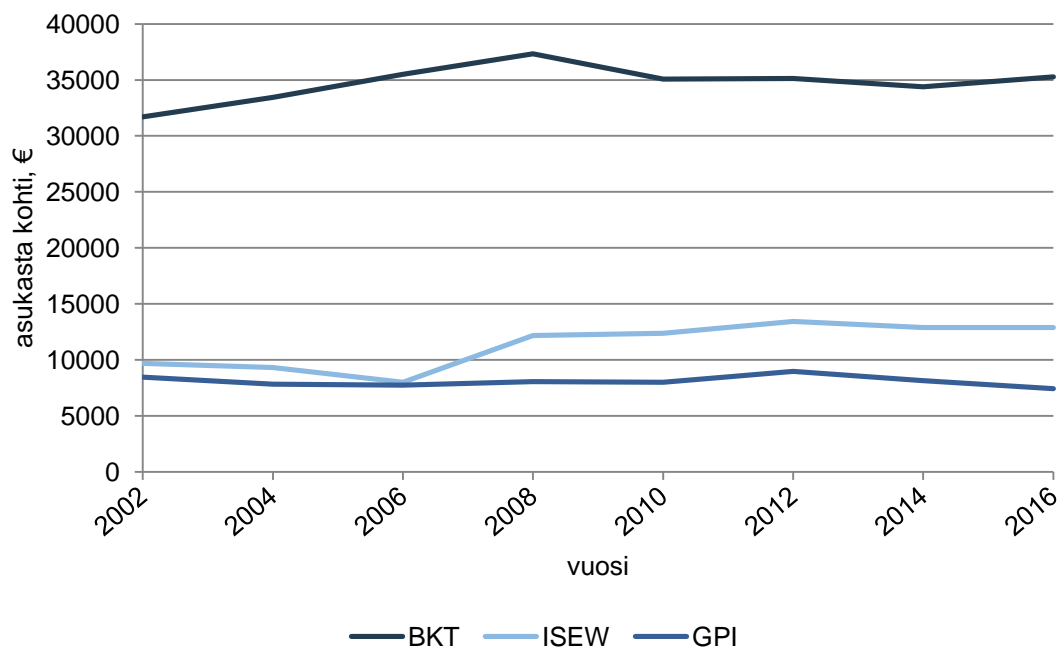
Liite 8. Elämäntyytyväisyyksien ja hyvinvointimittareiden indeksilukujen vuosittainen kehitys prosenttiyksikköinä aikasarjassa 2002–2016. Perusajankohtana vuosi 2002.

	2002– 2004	2004– 2006	2006– 2008	2008– 2010	2010– 2012	2012– 2014	2014– 2016
työssäkäyvien elämäntyytyväisyys	2,53	-1,27	1,27	-1,27	2,53	-1,27	1,27
työttömien elämäntyytyväisyys	-4,17	1,39	-2,78	1,39	6,94	-11,11	1,39
opiskelijoiden elämäntyytyväisyys	0,00	-1,23	0,00	0,00	2,47	-3,70	1,23
eläkeläisten elämäntyytyväisyys	0,00	0,00	-2,50	2,50	1,25	-2,50	0,00
keskimääräinen elämäntyytyväisyys	1,27	0,00	-1,27	0,00	2,53	-2,53	1,27
HDI	2,77	0,92	0,58	-0,12	0,58	0,69	0,46
HPI	2,48	-9,90	*16,17	*4,37	*-7,43	*-14,11	*-14,11
SSI**	.	0,00	0,00	1,12	0,00	0,00	0,00
Gini	-1,89	-0,63	0,40	0,70	1,38	-0,25	-0,20
ISEW	-3,85	-13,45	43,06	1,92	10,95	-5,60	0,19
GPI	-7,39	-0,98	3,76	-0,82	11,57	-9,68	-8,66
BKT	5,51	6,49	5,81	-7,10	0,19	-2,37	2,81

*laskennassa käytetyt vuosien 2008, 2010 ja 2014 alkuperäiset arvot estimoitu niitä ympäröivien vuosien arvojen painotetuista keskiarvoista.

**perusajankohtana käytetty vuotta 2004.

Liite 9. Bruttokansantuotteen, kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksin ja aidon kehityksen indikaattorin mittaustulokset vuosilta 2002–2016.

Liite 10. Hyvinvointimittareiden ja suomalaisten elämäntyytyväisyyden indeksilukujen prosentuaalinen kehitys vuosien 2002–2016 välillä. Perusajankohtana vuosi 2002.

